

Δ.Π.Μ.Σ.: «ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Τίτλος Εργασίας: «Ανταγωνιστικότητα, επιχειρηματικό περιβάλλον, οικονομική ελευθερία και ανάπτυξη στην ΚΥΠΡΟ»

ΤΟΥ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΚΡΟΚΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΟΣ ΧΑΡΥ

Θεσσαλονίκη , Δεκέμβριος 2018

ΣΥΝΟΨΗ

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να εξετάσει την ανταγωνιστικότητα, το επιχειρηματικό περιβάλλον και την οικονομική ελευθερία στην Κύπρο και το πως αυτοί οι παράμετροι συμβάλλουν στην ανάπτυξη της κυπριακής οικονομίας. Αρχικά, προσδιορίζονται οι έννοιες αυτές, μέσα από τη βιβλιογραφία, ενώ στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγησή τους. Οι δείκτες αυτοί είναι ο δείκτης Easy of Doing Business-EDB, ο Δείκτης Global Competitiveness Index-GCI, καθώς και ο Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας-Index of Economic Freedom (IEF). Ακολούθως, παρουσιάζονται στοιχεία που αφορούν την Κύπρο και την οικονομική ανάπτυξη στην Κύπρο, όπως αυτή διαμορφώθηκε κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών, ουσιαστικά από την ανεξαρτησία της έως και σήμερα. Στο δεύτερο μέρος, παρουσιάζονται εμπειρικά στοιχεία που αποτυπώνουν την εξέλιξη των δεικτών αυτών, αρχικά σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο και μετέπειτα στην Κύπρο. Στόχος είναι η σύγκριση των δεδομένων που αφορούν την Κύπρο, με τις παγκόσμιες τάσεις, καθώς και με τις τάσεις που επικρατούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, προκειμένου να εξαχθούν πολύτιμα συμπεράσματα. Επιπλέον, παρουσιάζεται η εξέλιξη του ΑΕΠ, τόσο σε παγκόσμιο, όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς και στην Κύπρο, έτσι ώστε να διαπιστωθεί η σχέση που υπάρχει μεταξύ των δεικτών αυτών και της εξέλιξης του ΑΕΠ. Όπως προκύπτει από την ανάλυση των δεδομένων αυτών, η Κύπρος έχει αναπτύξει τους δείκτες αυτούς και θεωρείται μια χώρα φιλική προς την επιχειρηματικότητα, στην οποία και στηρίζεται προκειμένου να αναπτυχθεί, ιδίως μετά την πρόσφατη οικονομική κρίση που ξέσπασε μόλις το 2013.

Όσον αφορά την μεθοδολογία που χρησιμοποιείται, στο πρώτο στάδιο της εργασίας γίνεται βιβλιογραφική αναζήτηση σε διεθνείς βάσεις δεδομένων όπως είναι το Google Scholar και το Scopus, καθώς και σε πλήθος επιστημονικών περιοδικών, που αναφέρονται σε θέματα οικονομίας, ανάπτυξης και επιχειρηματικότητας. Επιπλέον, χρησιμοποιούνται συγγράμματα που πραγματεύονται ζητήματα οικονομίας και ανάπτυξης, καθώς και διαδικτυακό υλικό που αναφέρεται κυρίως στην Κύπρο. Στο

δεύτερο σκέλος, δηλαδή στο κεφάλαιο πέντε, χρησιμοποιούνται στατιστικά στοιχεία τα οποία παρατίθενται και σχολιάζονται. Τα στοιχεία αυτά έχουν προέλθει από έγκυρες ιστοσελίδες που παρουσιάζουν και σχολιάζουν τις τιμές των δεικτών αυτών

ABSTRACT

This paper attempts to examine the competitiveness, business environment and economic freedom in Cyprus and how these parameters contribute to the development of the Cypriot economy. Initially, these concepts are identified through the bibliography, and then the indicators used for their evaluation are presented. These indicators are the Easy to Doing Business-EDB Index, the Global Competitiveness Index-GCI, and the Index of Economic Freedom Index (IEF). Then, there are data on Cyprus and economic growth in Cyprus, as it has been during the last years. In the second part, empirical data are presented which reflect the evolution of these indicators, initially at global and European level and later in Cyprus. The aim is to compare the data concerning Cyprus with the global trends as well as with the trends in the European Union in order to draw valuable conclusions. Moreover, the evolution of GDP, both at global, European and Cypriot level, is presented in order to establish the relationship between these indicators and the evolution of GDP. As can be seen from the analysis of these data, Cyprus has developed these indicators and is considered an entrepreneurial country to which it is based in order to grow, especially after the recent financial crisis that only erupted in 2013.

As far as the methodology used is concerned, the first stage of the work is a bibliographic search in international databases such as Google Scholar and Scopus, as well as in a number of scientific journals dealing with economics, development and entrepreneurship. In addition, textbooks dealing with economics and development issues, as well as web-based material mainly for Cyprus, are used. In the second part, ie in chapter five, statistics are used which are quoted and commented. These figures have come from valid websites that present and comment on the prices of these indices.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ ΠΕΡΙ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτή την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου».

Όνοματεπώνυμο

Αναστάσιος Κρόκος
(υπογραφή)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΟΨΗ.....	1
ABSTRACT	3
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ ΠΕΡΙ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ	4
ΛΙΣΤΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	7
ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ	8
ΛΙΣΤΑ ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	9
ΛΙΣΤΑ ΣΧΗΜΑΤΩΝ.....	10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:.....	17
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	17
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	17
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	19
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	25
ΜΟΝΤΕΛΟ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ GLOBAL ENTREPRENEURSHIP MONITOR (GEM).....	25
ΔΕΙΚΤΗΣ EASY OF DOING BUSINESS-EDB	27
ΔΕΙΚΤΗΣ «GLOBAL COMPETITIVENESS INDEX, GCI»	32
ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ-INDEX OF ECONOMIC FREEDOM (IEF)	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ.....	48
ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ	48
ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ	48
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	54
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ	

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΔΒ, ΓCΙ ΚΑΙ ΙΕΦ.....	58
ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΔΒ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΧΩΡΕΣ	58
ΔΕΙΚΤΗΣ ΓCΙ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΧΩΡΕΣ.....	63
ΔΕΙΚΤΗΣ ΙΕΦ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΧΩΡΕΣ	63
ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΔΒ.....	66
ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΗΣ ΙΕΦ	73
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	84
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	88

ΛΙΣΤΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Που είναι περισσότερο και λιγότερο εύκολο να δραστηριοποιηθεί κάποιος επαγγελματικά	61
Διάγραμμα 2: Τα σημαντικότερα προβλήματα για την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Κύπρο.....	77
Διάγραμμα 3: Εξέλιξη του δείκτη IEF σε παγκόσμιο επίπεδο από το 1995 έως και το 2018	64
Διάγραμμα 4: Εξέλιξη του δείκτη IEF 1995 έως και το 2018 στην Ευρώπη	65
Διάγραμμα 5: Εξέλιξη του παγκόσμιο ΑΕΠ κατά την διάρκεια των ετών 1995-2016.....	66
Διάγραμμα 6: Δίκτης EDB για την Κύπρο σύμφωνα με την έκθεση του 2019.....	71
Διάγραμμα 7: Δίκτης EDB για την Κύπρο για την έκδοση άδειας κατασκευής σύμφωνα με την έκθεση του 2019.....	71
Διάγραμμα 8: Δίκτης EDB για την Κύπρο για την έκδοση άδειας κατασκευής σύμφωνα με την έκθεση του 2019.....	72
Διάγραμμα 9: Δίκτης EDB για την Κύπρο για την έκδοση άδειας κατασκευής σύμφωνα με την έκθεση του 2019.....	72
Διάγραμμα 10: Εξέλιξη του ΑΕΠ στην Κύπρο κατά την διάρκεια της περιόδου 1995-2017	82

ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Βαθμολογία 190 χωρών στον δείκτη Easy of Doing Business 2018.....	60
Πίνακας 2: Δείκτες EDB 2018 και 2019 σε διάφορες γεωγραφικές περιοχές του κόσμου	62
Πίνακας 3: Δέκα χώρες με την μεγαλύτερη τιμή του Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας (IEF) σε παγκόσμιο επίπεδο για το 2018 και μεταβολή της τιμής αυτής κατά τη διάρκεια του τελευταίου έτους.....	63

ΛΙΣΤΑ ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Ιστόγραμμα 1: Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας για την Κύπρο, σε σύγκριση με την υπόλοιπη Ευρώπη και την Βόρεια Αμερική	76
---	-----------

ΛΙΣΤΑ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1: Δείκτης ΕΔΒ για το 2019 (Κύπρος, Ελλάδα, Βουλγαρία, Ιταλία, Τουρκία, Ευρωπαϊκός μέσος όρος)	70
---	-----------

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Κύπρος αποτελεί πάντοτε χώρα ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για την Ελλάδα, γεγονός που αποτυπώνεται σε ένα εύρος δραστηριοτήτων και σχέσεων, οι οποίες ξεφεύγουν από τον οικονομικό τομέα. Παρά το γεγονός ότι η Κύπρος είναι μικρή σε έκταση και σε πληθυσμό, τα τελευταία χρόνια έχει κάνει σημαντικά βήματα για την ανάπτυξη της οικονομίας της. Αξιοσημείωτο δε είναι το γεγονός ότι οι οικονομικές της επιδόσεις είναι πολλές φορές καλύτερες από άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Στις ιδιομορφίες της Κύπρου εκτός των άλλων συμπεριλαμβάνεται ο νησιωτικός της χαρακτήρας, αλλά και τα στρατεύματα τουρκικής κατοχής που υπάρχουν νησί από το 1974.

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να εξετάσει τα δεδομένα που αφορούν την ανταγωνιστικότητα, το επιχειρηματικό περιβάλλον και την οικονομική ελευθερία, στην Κύπρο, συγκρίνοντας τα με άλλες χώρες καθώς και με την εξέλιξη του ΑΕΠ. Ουσιαστικά, χρησιμοποιώντας τους αντίστοιχους δείκτες αυτούς που είναι, ο δείκτης GEM, ο δείκτης EDB καθώς και ο δείκτης IEF, επιχειρείται να αξιολογηθεί η θετικής τους επίδραση στον ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας, καθώς επίσης και ευρύτερα στο βιοτικό επίπεδο των κατοίκων της Κύπρου.

Η παρούσα εργασία διαρθρώνεται σε έξι κεφάλαια, όπου στο πρώτο γίνεται μια βιβλιογραφική επισκόπηση που αφορά την ανταγωνιστικότητα, το επιχειρηματικό περιβάλλον, την οικονομική ελευθερία και ανάπτυξη στην Κύπρο. Στη συνέχεια, στο δεύτερο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η έννοια της ανταγωνιστικότητας, η έννοια του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, καθώς επίσης και η οικονομική ελευθερία, ενώ συσχετίζονται οι έννοιες αυτές με την ανάπτυξη. Ακολούθως, στο κεφάλαιο τρία, παρουσιάζονται οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση και την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, καθώς επίσης και το μοντέλο μέτρησης της επιχειρηματικότητας που χρησιμοποιείται από το Global Entrepreneurship Monitor (GEM). Οι δείκτες που αναλύονται είναι ο Δείκτης Easy of Doing

Business-EDB, ο Δείκτης Global Competitiveness Index-GCI, καθώς επίσης και ο Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας – Index of Economic Freedom (IEF).

Στο κεφάλαιο τέσσερα παρουσιάζονται ορισμένες πληροφορίες που αφορούν την Κύπρο, όπως είναι τα ιστορικά στοιχεία για την Κύπρο, η πορεία της κυπριακής οικονομίας κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών, καθώς επίσης και η επιχειρηματική διάρθρωση της κυπριακής οικονομίας, ενώ επιχειρείται μια αξιολόγηση της ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας. Το κεφάλαιο πέντε, όπου είναι και το πλέον σημαντικό της εργασίας, παρουσιάζει το επιχειρηματικό περιβάλλον, την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, καθώς και την οικονομική ελευθερία στην Κύπρο, λαμβάνοντας υπόψη τους δείκτες EDB, GCI και IEF. Αρχικά, παρουσιάζονται οι δείκτες EDB, GCI και IEF σε διάφορες χώρες, ενώ στη συνέχεια, γίνεται εστίαση στην περίπτωση της Κύπρου, όπου εξετάζονται οι τρεις αυτοί δείκτες και επιχειρείται μια συσχέτιση αυτών με την ανάπτυξη. Τέλος, στο κεφάλαιο έξι, αναλύονται τα συμπεράσματα τα οποία προέκυψαν από τις επιμέρους αναλύσεις των δεικτών, ενώ προτείνονται ορισμένες ενέργειες τις οποίες μπορεί να υλοποιήσει η Κύπρος, έτσι ώστε να μεγιστοποιήσει τα επίπεδα ευημερίας για τους κατοίκους της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Είναι γεγονός ότι κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών, ενώ μέσω οικονομικής κρίσης, γίνεται διαρκώς λόγος για την έννοια της ανταγωνιστικής οικονομίας, καθώς επίσης και για τους τρόπους με τους οποίους είναι εφικτό να καταστεί η οικονομία ανταγωνιστική. Η ανταγωνιστικότητα αυτή, αποτελεί ζητούμενο τόσο σε διεθνές επίπεδο, όσο και σε επίπεδο χώρας αλλά και ακόμα και Περιφέρειας (Arslan & Tathdil, 2012). Λαμβάνοντας υπόψη το σύνθετο διεθνές περιβάλλον, στο οποίο κυριαρχεί η παγκοσμιοποίηση, όπως επίσης και η ελεύθερη διακίνηση αγαθών και υπηρεσιών, η ανταγωνιστικότητα συνιστά επιδίωξη για κάθε χώρα, προκειμένου αυτή να μπορέσει να επιβιώσει και να αναπτυχθεί (Haque, 1995). Αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που διαθέτει η κάθε χώρα αλλά και η κάθε περιοχή, επιδιώκει να παρέχει τις καλύτερες δυνατές συνθήκες στις επιχειρήσεις, προκειμένου αυτές να μπορούν να λειτουργούν με τρόπο που είναι αποδοτικός, εκμεταλλεύοντας με αποτελεσματικό τρόπο τους διαθέσιμους πόρους που έχουν (Croatian National Bank, 2008).

Εφόσον οι επιχειρήσεις, καταφέρουν και επιτύχουν τον βαθμό ανταγωνιστικότητας και λειτουργούν αποδοτικά, αναμένεται να υπάρξουν σημαντικά οφέλη, τόσο για τις περιοχές όπου αυτές δραστηριοποιούνται, όσο και ευρύτερα για τις χώρες εγκατάστασής τους. Θα πρέπει να τονιστεί ότι τα οφέλη αυτά μπορεί να έχουν είτε βραχυπρόθεσμο, είτε μακροπρόθεσμο χαρακτήρα, ενώ συμβάλλουν καθοριστικά στην επίτευξη βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης (Haque, 1995). Τα οφέλη που μπορούν να προκύψουν μπορεί να είναι η μείωση της ανεργίας, η καλύτερη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού, η αύξηση των αποδοχών των εργαζομένων, η βελτίωση και αναβάθμιση των συνθηκών τους εργασίας, αλλά και ευρύτερα η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου (Krugman, 1994).

Ωστόσο, για να είναι οι επιχειρήσεις να αναπτύξουν υγιή επιχειρηματική δραστηριότητα, θα πρέπει να υπάρχει το κατάλληλο επιχειρηματικό περιβάλλον, μέσα στο οποίο θα μπορούν να δημιουργούνται νέες

επιχειρήσεις, καθώς και να λειτουργούν οι επιχειρήσεις αυτές με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, χωρίς να υπάρχουν προβλήματα αλλά και διαφόρων ειδών απαιτήσεις, είτε αυτές προέρχονται από το κράτος, είτε από διάφορες συντεχνίες (Arslan & Tathdil, 2012).

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι να μπορεί να διασφαλίζει το επιχειρηματικό περιβάλλον την δυνατότητα διάλυσης των επιχειρήσεων, όταν αυτό καθίσταται αναγκαίο από τους ιδιοκτήτες-μετόχους. Για παράδειγμα, θα πρέπει οι φορολογικοί συντελεστές να βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα, ή τουλάχιστον να μην επιβαρύνουν τα επιχειρηματικά σχέδια, αλλά ούτε και το λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων. Από την άλλη, το φορολογικό σύστημα θα πρέπει να είναι δομημένο με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να μην παρακινεί τις επιχειρήσεις να κάνουν φοροδιαφυγή αλλά ούτε και να αναπτύσσουν δραστηριότητες παραοικονομίας, για να είναι και το κράτος σε θέση να καρπώνεται τα οφέλη από την επιχειρηματική ανάπτυξη, όποιου βαθμού και αν είναι αυτή. Ακόμη, θα πρέπει να επισημανθεί ότι όταν διαπιστώνεται η ύπαρξη σημαντικού αριθμού δυσκολιών και εμποδίων, περιορίζεται ο βαθμός ελευθερίας των επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα αυτές να δυσκολεύονται να δραστηριοποιηθούν όπως έχουν σχεδιάσει, καθώς και με τρόπο που μπορεί να τις βοηθήσει στην ανάπτυξή τους (Σκούντζος, 1999).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, φαίνεται να υπάρχει στην σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και της ανάπτυξης. Πιο αναλυτικά, με βάση την θεωρία της σύγκλισης, οι πιο φτωχές οικονομίες, εφόσον όλες οι συνθήκες παραμένουν σταθερές, έχουν την τάση να αναπτύσσονται με μεγαλύτερους ρυθμούς, καθώς και να συγκλίνουν προς τις περισσότερο αναπτυγμένες οικονομίες (Χασσίδ & Καραγιάννης, 1999). Εκτός από την σχέση που υπάρχει μεταξύ της ανταγωνιστικότητας και του βαθμού ανάπτυξης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει να μελετηθεί η επίδραση που ασκεί το επιχειρηματικό περιβάλλον στην ανάπτυξη της οικονομίας (Arslan & Tathdil, 2012).

Με βάση τα όσα προκύπτουν από την 15^η έκθεση Doing Business, το παγκόσμιο επιχειρηματικό περιβάλλον κατά την διάρκεια των τελευταίων 15 ετών, από το 2003, έχει αλλάξει σε μεγάλο βαθμό, με την τεχνολογία να

κατέχει εξέχοντα ρόλο (World Bank, 2018). Οι χώρες, προκειμένου να είναι σε θέση να αντέξουν τον διεθνή ανταγωνισμό και να πετύχουν μεγέθυνση της οικονομίας τους, αλλά και αύξηση των εισοδημάτων τους, πραγματοποιούν μεταρρυθμίσεις, έτσι ώστε να καταστούν περισσότερο ελκυστικά οικονομικά. Είναι γεγονός ότι κάποιος που ενδιαφέρεται να δραστηριοποιηθεί επιχειρηματικά, έχει περισσότερες πιθανότητες να το κάνει σε μια χώρα, όπου οι κανόνες που αφορούν την ίδρυση και λειτουργία των επιχειρήσεων, είναι περισσότερο ευνοϊκοί σε σχέση με μια άλλη που δεν είναι, ενώ άλλα χαρακτηριστικά που διαδραματίζουν σημαίνοντα ρόλο για την απόφαση αυτή είναι η δυνατότητα προβλέψεων, αλλά και η διαφάνεια, η οποία αφορά την σχέση που αναπτύσσει το κράτος με την επιχείρηση, καθώς και την σχέση που αναπτύσσει η επιχείρηση με άλλες επιχειρήσεις. Από την άλλη, μια οικονομία όταν χαρακτηρίζεται από πλήθος ρυθμίσεων που είναι διφορούμενες, τότε μια επιχείρηση αποφασίζει με μεγαλύτερη δυσκολία να αναπτυχθεί εντός αυτής (Χασσιδ & Καραγιάννης, 2013). Στις οικονομίες αυτές, οι καταναλωτές έχουν στη διάθεσή τους, πιο λίγες δυνατότητες, καθώς και προϊόντα και υπηρεσίες που μπορούν να χαρακτηριστούν χαμηλής ποιότητας και συνήθως βρίσκονται σε υψηλότερες τιμές (Arslan & Tathdil, 2012).

Ωστόσο, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζεται μια οικονομία, καθώς αυτό δεν μπορεί να συμβαίνει με τον ίδιο τρόπο με τον οποίο γίνεται σε μια επιχείρηση, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι οικονομίες των κρατών δεν είναι μεταξύ τους ανταγωνιστικές σε ένα παίγνιο μηδενικού αθροίσματος, όπως συμβαίνει κατά κάποιο τρόπο με τις επιχειρήσεις. Επιπρόσθετα, εν αντιθέσει με μια επιχείρηση, ενά κράτος δεν είναι σε θέση να σταματήσει τη λειτουργία του, εφόσον δεν είναι σε θέση να ανταπεξέλθει στον ανταγωνισμό, ενώ παράλληλα, υπάρχει η δυνατότητα αξιοποίησης προς όφελός του, της εσωτερικής αγοράς προϊόντων και υπηρεσιών (Σκούντζος, 1999).

Επιπροσθέτως, ο βαθμός ανταγωνιστικότητας μιας χώρας, φαίνεται να έχει άμεση σχέση με μια σειρά από παράγοντες όπως είναι οι συναλλαγματικές ισοτιμίες που επικρατούν και μπορούν να επηρεάσουν τη ζήτηση των προϊόντων που εξαγει, καθώς επίσης και η πολιτική κατάσταση

που επικρατεί σε κάποια χώρα. Για παράδειγμα, εξαιτίας της κρίσης που ξέσπασε μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ρωσίας, για την κατάσταση που επικρατεί στην περιοχή της Κριμαίας, η Ρωσία προχώρησε στην θέσπιση περιορισμών για τα προϊόντα, κυρίως τρόφιμα που εισήγαγε από την Ευρωπαϊκή Ένωση, με αποτέλεσμα να επηρεαστεί η ζήτηση των προϊόντων αυτών και κατ' επέκταση η ανταγωνιστικότητα των οικονομιών αυτών (World Bank, 2018).

Πέρα από τη σύνδεση ανταγωνιστικότητας και οικονομικής ανάπτυξης, ενδιαφέρον έχει να μελετηθεί ο βαθμός στον οποίο επηρεάζεται ο ρυθμός της οικονομικής ανάπτυξης από την διαφοροποίηση του επιπέδου ανταγωνιστικότητας. Ουσιαστικά, αξίζει να μελετηθεί η σχέση μεταξύ βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας και ανάπτυξης, καθώς και η σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ της επιδείνωσης της ανταγωνιστικότητας και της ύφεσης (World Bank, 2018). Επίσης, παρά την γενική ομολογία ότι ο περιορισμός των εμποδίων μπορεί να συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων και της οικονομίας, δεν έχει διαπιστωθεί πλήρως ο βαθμός στον οποίο η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, μπορεί να οδηγήσει σε ανάπτυξη της οικονομίας, καθώς και η τυχόν επιδείνωση του, σε τι βαθμό επιδρά στην ύφεση. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η Παγκόσμια Τράπεζα δεν κάνει κάποια αναφορά σε μετρήσιμα μεγέθη, που αφορούν τη σχέση της ανταγωνιστικότητας με την ανάπτυξη της οικονομίας, παρόλο που γίνονται αρκετές αναφορές στο γεγονός ότι η ύπαρξη καλού επιχειρηματικού περιβάλλοντος, μπορεί να συμβάλλει στην ίδρυση περισσότερων εταιρειών, κάτι το οποίο σχετίζεται με την επίτευξη υψηλότερων ρυθμών ανάπτυξης (World Bank, 2013).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η έννοια της επιχειρηματικότητας, κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών φαίνεται να έχει αποκτήσει σημαίνοντα ρόλο, ενώ παράλληλα αποτελεί ένα από τους τομείς που χαρακτηρίζεται από μεγάλη δυναμικότητα (Wiklund et al., 2011). Μέσω της επιχειρηματικότητας μπορεί να αναπτυχθεί η καινοτομία, μια σχέση που ισχύει και αντίστροφα, ενώ η επιχειρηματικότητα έχει καθοριστική συμβολή στην δημιουργία θέσεων εργασίας, στην αύξηση της παραγωγικότητας, καθώς και ευρύτερα στην επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης. Τα τελευταία χρόνια, οι επιχειρήσεις διεθνώς γίνονται περισσότερο ελεύθερες και επιχειρηματικές, ενώ μέσω η έννοια της επιχειρηματικότητας έρχεται να συνδέσει την τεχνολογία με την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, βελτιώνοντας παράλληλα την αποτελεσματικότητα της οικονομίας και συμβάλλοντας στην προώθηση της διαδικασίας της αλλαγής (Shane & Venkataraman, 2000).

Ωστόσο, ο προσδιορισμός της έννοιας της επιχειρηματικότητας, δεν ήταν εύκολη υπόθεση, καθώς φαίνεται να εκφράστηκαν πολλές και διαφορετικές απόψεις για το εν λόγω θέμα. Σύμφωνα με τα όσα υποστηρίζει ο Gartner (1990), η επιχειρηματικότητα αποτελείται από δύο ροές, όπου το ένα ρεύμα επικεντρώνεται στα χαρακτηριστικά που έχει ο επιχειρηματίας και το δεύτερο ρεύμα, εστιάζει στην δημιουργία αξίας. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι δεν υπάρχει ένας κοινός επιχειρηματίας, λαμβάνοντας υπόψη ότι η έννοια της επιχειρηματικότητας και η διαδικασία του επιχειρείν αποτελούν μια δυναμική διαδικασία (Wiklund et al., 2011). Από τους πλέον διαδεδομένους ορισμούς για την έννοια της επιχειρηματικότητας δόθηκε από τους Shane & Venkataram (2000), σύμφωνα με τους οποίους, η επιχειρηματικότητα μπορεί να προσδιοριστεί «ως η επιστημονική εξέταση του πως, από ποιόν και με ποια αποτελέσματα αποκαλύπτονται ευκαιρίες για την δημιουργία αγαθών και υπηρεσιών σε μελλοντικό χρόνο, όπως επίσης και ο τρόπος αξιολόγησης και

αξιοποίησής τους». Θα πρέπει να τονιστεί ότι ο επιχειρηματίας αποτελεί το πρόσωπο, το οποίο καθίσταται αναγκαίο για την εξερεύνηση, για την ανακάλυψη, καθώς επίσης και για την αξιοποίηση των ευκαιριών, ενώ η έννοια της επιχειρηματικότητας έρχεται να συνδέσει την σχέση της παρουσίας επιχειρηματικών ευκαιριών με ένα επιχειρηματικό πρόσωπο (Shane & Venakataram, 2000).

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στις επιχειρηματικές ευκαιρίες, όπου πρόκειται για «ένα αντιληπτό μέσο παραγωγής οικονομικής αξίας, που προηγουμένως δεν έχει αξιοποιηθεί και δεν αξιοποιείται προς το παρόν από άλλους» (Baron & Henry, 2010). Μια ακόμη προσέγγιση που αφορά τις επιχειρηματικές ευκαιρίες δόθηκε από τον Casson et al. (2006), σύμφωνα με τον οποίο, «ως επιχειρηματικές ευκαιρίες νοούνται οι καταστάσεις, όπου τα νέα αγαθά, οι υπηρεσίες, οι πρώτες ύλες, όπως επίσης και οι μέθοδοι οργάνωσης, μπορούν να εισαχθούν και να πωληθούν, σε ένα κόστος, το οποίο είναι πιο μεγάλο από το κόστος, το οποίο έχει δαπανηθεί για την παραγωγή τους». Για να μπορέσουν να δημιουργηθούν νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες, θα πρέπει να αναπτυχθούν νέες σχέσεις μέσου αποτελέσματος, ενώ δεν θα πρέπει να παραληφθεί το γεγονός ότι για να συμβεί μια ανακάλυψη, θα πρέπει οι πόροι να χρησιμοποιούνται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο από τον επιχειρηματία (Chigunta, 2002). Από την άλλη, οι πόροι αυτοί δύναται να ερμηνευτούν με κάποιον διαφορετικό τρόπο από τον κάθε επιχειρηματία, γιατί σε διαφορετική περίπτωση δεν θα υπήρχε καν η έννοια της ευκαιρίας. Εφόσον οι επιχειρηματίες έδειχναν την ίδια πίστη σε όλους τους πόρους, τότε δεν θα δημιουργούνταν η επιλογή για κέρδος και επομένως θα υπήρχε απώλεια κινήτρου για την αναζήτηση μιας ευκαιρίας (Shane & Venkataraman, 2000).

Η δημιουργία των επιχειρηματικών ευκαιριών συνάδει με την αναγνώριση, την ανακάλυψη και την δημιουργία, οι οποίες συνήθως υπάρχουν υπό καθεστώς έντονης αβεβαιότητας (De Paula & Scheinkman, 2006). Θα πρέπει να τονιστεί ότι οι ευκαιρίες αναγνωρίζονται έπειτα από την συγκέντρωση της προσφοράς με την ζήτηση. Ωστόσο, σε αντίθεση με την θεωρία της ανακάλυψης, η θεωρία της δημιουργίας αναφέρει ότι οι επιχειρηματίες έχουν τη δυνατότητα δράσης, αλλά και παρατήρησης του

τρόπου με τον οποίο αντιδρούν άλλοι άνθρωποι, ακόμα και ολόκληρες αγορές. Σύμφωνα με την συγκεκριμένη προσέγγιση, μια ευκαιρία μπορεί να προέρχεται από τις υφιστάμενες αγορές (Gnyawali & Fogel, 1994).

Είναι γεγονός ότι οι άνθρωποι μπορούν να αναπτύξουν επιχειρηματική δραστηριότητα με διαφορετικούς τρόπους, είτε εξαιτίας κάποιας συνήθειας, είτε από αναγκαιότητα, είτε επειδή απολύθηκαν από την θέση εργασίας που κατείχαν, είτε λόγω της παροχής ορισμένων κινήτρων, όπως μπορεί να είναι ένα πρόγραμμα επιδοτήσεων, είτε ένα πρόγραμμα παροχής εκπαίδευσης για την επιχειρηματικότητα. Επιπλέον, κάποιος μπορεί να γίνει επιχειρηματίας για λόγους διασημότητας, είτε για κοινωνικούς λόγους, όπου πρόκειται για μια έντονα αναπτυσσόμενη τάση σε παγκόσμιο επίπεδο (Hessels et al., 2008).

Αναφορικά με τα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με την επιχειρηματικότητα, αυτά είναι η προσωπική πρωτοβουλία που αναπτύσσει ο επιχειρηματίας, η ικανότητα που διαθέτει, ή επιδιώκει να αποκτήσει για την ενοποίηση των πόρων, οι δεξιότητες διαχείρισης, η επιθυμία του για αυτονομία, όπως επίσης και η ικανότητα να αναλαμβάνει τον κίνδυνο. Επιπρόσθετα, άλλα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με την επιχειρηματικότητα και μπορούν να χαρακτηρίζουν τον επιχειρηματία είναι η επιθετικότητα, η ανταγωνιστικότητα, η στοχοθετημένη συμπεριφορά του, η διαισθητικότητα του, οι πράξεις που έχουν ως βάση την πραγματικότητα, η ικανότητα της μάθησης μέσω των λαθών, αλλά και η ικανότητα χρήσης και ανάπτυξης δεξιοτήτων, οι οποίες αφορούν τις ανθρώπινες σχέσεις (Hisrich, 1986).

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η κάθε μία από τις υφιστάμενες επιχειρήσεις σε κάθε επίπεδο, δημιουργείται, αναπτύσσεται, λειτουργεί, εξελίσσεται και προοδεύει στα πλαίσια ενός επιχειρηματικού περιβάλλοντος, με το περιβάλλον αυτό να επηρεάζεται από μια σειρά παραγόντων, από τους οποίους εξαρτάται ο τρόπος λειτουργίας και ανάπτυξης της επιχείρησης ( ). Οι σημαντικότεροι παράγοντες που συμβάλλουν στη διαμόρφωση του περιβάλλοντος, εντός του

οποίου και δραστηριοποιείται η επιχείρηση, είναι οι διαθέσιμοι πόροι, οι παραγωγικοί συντελεστές, είτε αυτοί είναι υφιστάμενοι, είτε μελλοντικοί, αλλά και σειρά θεσμικών και κοινωνικών παραγόντων, οι οποίοι συμβάλλουν στην διαμόρφωση ενός πλαισίου, μέσα στο οποίο δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις (Καραγιάννης κ.α., 2001).

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το σύγχρονο περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις, παρουσιάζει σημαντικές διαφορές, σε σχέση με το περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιούνταν οι επιχειρήσεις πριν από μερικές δεκαετίες. Για παράδειγμα, εν αντιθέσει με τις παρελθούσες νοοτροπίες, πλέον μια επιχείρηση επενδύσει σημαντικά ποσά, ανάλογα βέβαια και με τον κλάδο δραστηριοποίησής της, στην έρευνα και τεχνολογία. Ταυτόχρονα, η διαρκής εξέλιξη και διεύρυνση της τεχνολογίας, έχει ως αποτέλεσμα να αλλάζει η ίδια η μορφή των επιχειρήσεων, καθώς επίσης και ο τρόπος λειτουργίας αυτών στην αγορά. Επιπλέον, μια τάση που παρατηρήθηκε κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών και αφορά το επιχειρηματικό περιβάλλον, είναι η μετάβαση των επιχειρήσεων από παραγωγικές δραστηριότητες, που αποτελούσαν και το παραδοσιακό πεδίο δραστηριοποίησής τους, προς την ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών, καθώς και προς άλλους περισσότερο εξειδικευμένους και κατά γενική ομολογία νέους τομείς της οικονομίας. Επιπλέον, ξεχωριστή αναφορά θα πρέπει να γίνει σε ένα χαρακτηριστικό του περιβάλλοντος του δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις, το οποίο αφορά την νέα διοικητική δομή, καθώς επίσης και τις συγχωνεύσεις και τις στρατηγικές συμμαχιών που πραγματοποιούνται. Τέλος, ένα ακόμη χαρακτηριστικό που αφορά το σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον, είναι η διαμόρφωση ενός σύγχρονου θεσμικού πλαισίου, στο επίκεντρο του οποίου τίθεται ο καταναλωτής, ενώ μέσω αυτού διαμορφώνονται οι απαιτήσεις και εξασφαλίζονται τα δικαιώματα αυτού (Carayannis & Korres, 2013).

Ουσιαστικά, διαπιστώνεται ότι η έννοια του περιβάλλοντος, αφορά τόσο το εσωτερικό, όσο και το εξωτερικό περιβάλλον, στο οποίο δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις. Επιπλέον, το επιχειρηματικό περιβάλλον, μπορεί να κατηγοριοποιηθεί ως εξής (Πολυχρονόπουλος & Κορρές, 2005):

- Εσωτερικό περιβάλλον, όπου σχετίζεται με τους πόρους που χρησιμοποιεί η επιχείρηση, όπως αυτοί μπορεί να είναι οικονομικοί, φυσικοί, είτε ανθρώπινοι.

- Εξωτερικό περιβάλλον, το οποίο διαμορφώνεται από παράγοντες της επιχείρησης, καθώς επίσης και παράγοντες που δεν σχετίζονται με την ίδια την επιχείρηση. Οι παράγοντες που επιδρούν στο εξωτερικό περιβάλλον, μπορεί να είναι οικονομικοί, όπως για παράδειγμα είναι ο πληθωρισμός, τα υφιστάμενα επιτόκια δανεισμού, αλλά και τα επιτόκια καταθέσεων, η υφιστάμενη φορολογική νομοθεσία, καθώς επίσης και μια σειρά άλλων ρυθμιστικών θεμάτων. Ακόμη, το εξωτερικό περιβάλλον μιας επιχείρησης, δύναται να επηρεασθεί από πολιτικούς παράγοντες, όπως είναι οι νόμοι, είτε αυτοί αφορούν το τοπικό επίπεδο, είτε το εθνικό, είτε ακόμα και το υπερεθνικό, όπως για παράδειγμα είναι οι κανονισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πέρα από τους προαναφερθείσες παράγοντες, το εξωτερικό περιβάλλον μιας επιχείρησης επηρεάζεται από κοινωνικούς παράγοντες, όπως είναι οι προσωπικές αξίες, οι πολιτικές αξίες που επικρατούν στην περιοχή δραστηριοποίησης. Τέλος, δεν θα πρέπει να παραληφθεί η επίδραση των τεχνολογικών παραγόντων στην διαμόρφωση του εξωτερικού περιβάλλοντος. Οι παράγοντες αυτοί μπορούν να αφορούν την εισαγωγή και διαχείριση καινοτομιών, την διαδικασία μεταφοράς τεχνολογίας, καθώς επίσης και την εισαγωγή και χρήση των νέων τεχνολογιών αιχμής.

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στο γεγονός ότι το επιχειρηματικό περιβάλλον δεν ερμηνεύεται πάντοτε με αντικειμενικό τρόπο, αλλά έχει άμεση σχέση με την αίσθηση που προκαλείται στον κάθε παρατηρητή (Καραγιάννης κ.α., 2001).

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Για την έννοια της ανταγωνιστικότητας, έχουν δοθεί αρκετές διαφορετικές προσεγγίσεις, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι υπάρχουν αντιφάσεις, ενώ τεκμηριωμένη και συνεκτική προσπάθεια απόδοσης του όρου έχει γίνει από τους διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς. Σύμφωνα με τον

Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD), «με την έννοια της ανταγωνιστικότητας μπορεί να νοηθεί η ικανότητα που έχουν οι εταιρείες, οι βιομηχανίες, οι διάφορες περιοχές, ή ακόμα και οι εθνικές και υπερεθνικές περιοχές, να δημιουργούν εισοδήματα υψηλού επιπέδου, όπως επίσης και επίπεδα εργασίας, παραμένοντας εκτεθειμένοι σε περιβάλλοντα διεθνή ανταγωνισμού». Εναλλακτικά, σύμφωνα με μια άλλη ερμηνεία που δίνει ο ΟΟΣΑ, η έννοια της ανταγωνιστικότητας μπορεί να νοηθεί «ως ο βαθμός στον οποίο ένα κράτος έχει την δυνατότητα, εφόσον επικρατούν συνθήκες ελεύθερου εμπορίου και ανταγωνιστικών αγορών, να παράγει αγαθά και υπηρεσίες, οι οποίες μπορούν και πληρούν τις απαιτήσεις που θέτουν οι διεθνείς αγορές, ενώ ταυτόχρονα, διατηρούνται και διευρύνονται τα εισοδήματα των πολιτών του σε μακροπρόθεσμο επίπεδο» (Πετράκος, 2010).

Ένας περισσότερο διευρυμένος ορισμός για την έννοια της ανταγωνιστικότητας δίνεται από το Παγκόσμιο Οικονομικό Forum (World Economic Forum-WEF), σύμφωνα με τον οποίο «ως ανταγωνιστικότητα μπορεί να προσδιοριστεί το σύνολο των θεσμών, των οικονομικών πολιτικών, όπως επίσης και των παραγόντων, οι οποίοι μπορούν και προσδιορίζουν το επίπεδο της παραγωγικότητας που επικρατεί σε μια χώρα». Θα πρέπει να τονιστεί ότι με την παραγωγικότητα συνδέεται άμεσα και το επίπεδο ευημερίας το οποίο δύναται να απολαμβάνει μια οικονομία και κατ' επέκταση μια χώρα ή μια περιοχή. Ουσιαστικά, αυτό προκύπτει από την μελέτη της έννοιας της ανταγωνιστικότητας είναι ότι όσο πιο ανταγωνιστική είναι μια οικονομία, τόσο περισσότερο βρίσκεται σε θέση να παρέχει υψηλά επίπεδα εισοδήματος για τους πολίτες της (World Competitiveness Yearbook, 2011). Τέλος, η Ευρωπαϊκή Ένωση προσδιορίζει την ανταγωνιστικότητα «ως μια σταθερή βελτίωση των πραγματικών εισοδημάτων και του επιπέδου διαβίωσης, τα οποία προκύπτουν μέσω της παροχής θέσεων εργασίας, σε όσους επιθυμούν να εργαστούν (Πετράκος, 2010)».

Προκειμένου να μπορεί να επιτευχθεί ένα επίπεδο ανταγωνιστικότητας, θα πρέπει να εφαρμοστεί το πλέον κατάλληλο μίγμα πολιτικών, έτσι ώστε να μπορεί η χώρα να επιτυγχάνει ανταγωνιστικές επιδόσεις. Ωστόσο, οι πολιτικές αυτές παρουσιάζουν διαφοροποιήσεις από χώρα σε χώρα, ακόμα και εντός

των διαφορετικών περιοχών της ίδιας χώρας. Ουσιαστικά, οι πολιτικές αυτές εφαρμόζονται σε τρία επίπεδα, όπου στο πρώτο διαμορφώνονται οι συνθήκες που αναμένεται να οδηγήσουν στην επίτευξη της ανταγωνιστικότητας και στο δεύτερο επίπεδο γίνεται εφαρμογή των συνθηκών αυτών. Τέλος, στο τρίτο επίπεδο αξιολογούνται οι εφαρμοζόμενες πολιτικές, ενώ παρέχεται ανατροφοδότηση από την όλη διαδικασία, δηλαδή από το στάδιο του σχεδιασμού, έως και το στάδιο της υλοποίησης (Krugman, 1994).

Με βάση το υπόδειγμα της πυραμίδας το οποίο αφορά την ανταγωνιστικότητα, θα πρέπει ένα κράτος ή ακόμα και μια περιοχή, να πληροί όλες τις αναγκαίες προϋποθέσεις, έτσι ώστε να είναι σε θέση να διαμορφώσει τις συνθήκες που πρέπει για να επιτύχει την ανταγωνιστικότητα (Hall & Jones, 1996). Στα πλαίσια αυτά, θα πρέπει να διαθέτει το κατάλληλο επίπεδο έρευνας και τεχνολογίας, καθώς επίσης και την κατάλληλη παραγωγική διάρθρωση, σε συνδυασμό με την ύπαρξη του κατάλληλου και εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού. Επιπροσθέτως, θα πρέπει το κράτος ή η περιοχή αυτή, να διαθέτει σύγχρονα και αναγνωρισμένα ακαδημαϊκά ιδρύματα, αλλά και την αναγκαία κρίσιμη μάζα του πληθυσμού, καθώς και τις κατάλληλες υποδομές, ενώ ιδιαίτερα σημαντική και επωφελής θεωρείται η ύπαρξη φυσικών και πολιτιστικών πόρων. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι με βάση την προσέγγιση αυτή της ανταγωνιστικότητας, η παραγωγικότητα της εργασίας, σχετίζεται άμεσα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που έχει η κάθε περιφέρεια (Dijkstra, 2011).

Επιπροσθέτως, πέρα από την πυραμίδα ανταγωνιστικότητας, υπάρχει το υπόδειγμα ανταγωνιστικότητας που παρουσιάστηκε από τον Porter (διαμάντι ανταγωνιστικότητας) και εστιάζει στο γεγονός ότι, το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για μια χώρα, ή για μια περιοχή, μπορεί να προκύψει ως αποτέλεσμα των προσπαθειών που γίνονται από μεμονωμένες επιχειρήσεις, οι οποίες επιδιώκουν να βελτιώνουν την παραγωγική τους διαδικασία, καθώς και να αναπτύξουν περαιτέρω την καινοτομία (Porter, 1990). Ο Porter επικεντρώνεται στις επικρατούσες συνθήκες των συντελεστών και των εισροών, όπως επίσης και στις συνθήκες που επικρατούν στην ζήτηση, στο πλέγμα των συνδεδεμένων και των υποστηρικτικών επιχειρήσεων, αλλά και στην δομή που έχει η στρατηγική και ο ανταγωνισμός των επιχειρήσεων.

Ουσιαστικά, από την ανάλυση του Porter, προκύπτει ότι η ανταγωνιστικότητα έχει άμεση σύνδεση με την παραγωγικότητα, με την καινοτομία αλλά και με την ίδια την επιχειρηματικότητα (Porter et al., 2006).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

ΜΟΝΤΕΛΟ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ GLOBAL ENTREPRENEURSHIP MONITOR (GEM)

Μέσω του εν λόγω μοντέλο μετράται η επιχειρηματικότητα σε παγκόσμιο επίπεδο, συγκρίνοντας τα επιμέρους αποτελέσματα των χωρών. Λαμβάνοντας υπόψη τον διαχρονικό χαρακτήρα της έρευνας, δίνεται η δυνατότητα σύγκρισης της προόδου που έχει επιτύχει μια χώρα στον τομέα της επιχειρηματικότητας, μεταξύ δύο διαφορετικών χρονικών στιγμών, ενώ παράλληλα αποτελεί και ένα μέτρο για την αξιολόγηση των πολιτικών και μεταρρυθμίσεων που έχουν υλοποιηθεί. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι το υπόδειγμα των μεταβλητών που χρησιμοποιείται για την κάθε χώρα είναι κοινό και για το λόγο αυτό μπορεί να γίνει μια συγκριτική αξιολόγηση (benchmarking). Το μοντέλο αυτό αποσκοπεί στην μέτρηση του επιπέδου της επιχειρηματικότητας σε μια χώρα, καθώς και στην επεξήγηση των διαφορών που παρουσιάζονται μεταξύ των χωρών. Επίσης, στόχος του μοντέλου αυτού είναι να αναδείξει τους παράγοντες, οι οποίοι οδηγούν σε ικανοποιητικά επίπεδα επιχειρηματικότητας σε μια χώρα, ενώ τέλος επιδιώκεται να προώθηση πολιτικών που μπορούν να ενισχύσουν την επιχειρηματικότητα σε κάθε χώρα, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες που προέκυψαν από την έρευνα αυτή (World Bank, 2018).

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την επιχειρηματικότητα, σύμφωνα με το GEM καλούνται διαστάσεις του Επιχειρηματικού Πλαισίου (Entrepreneurial Framework Conditions), οι οποίες επιδρούν στην οικονομική δραστηριότητα, αφενός μέσω της επίδρασης στην λειτουργία των υφιστάμενων επιχειρήσεων, αφετέρου δε στην ίδρυση νέων επιχειρήσεων. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η σημασία των διαστάσεων αυτών παρουσιάζει διαφορές, λαμβάνοντας υπόψη το διαφορετικό επίπεδο ανάπτυξης που επικρατεί στην κάθε χώρα (Ιωαννίδης & Γιωτόπουλος, 1991). Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι ορισμένες βασικές

συνθήκες, όπως είναι για παράδειγμα οι βασικοί θεσμοί, οι βασικές υποδομές, αλλά και τα επίπεδα υγείας και παιδείας μιας χώρας, επιδρούν άμεσα στο πλαίσιο της οικονομικής δραστηριότητας και μάλιστα ακόμα και σε οικονομίες, οι οποίες στηρίζονται στην εκμετάλλευση των συντελεστών παραγωγής. Επιπροσθέτως, άλλες διαστάσεις αφορούν κυρίως την προώθηση της αποτελεσματικότητας, όπως μπορεί να είναι η ανώτατη εκπαίδευση, η αποτελεσματικότητα που επικρατεί στις αγορές και τα προϊόντα. Ακόμη, ορισμένες διαστάσεις αφορούν τις οικονομίες που αναπτύσσονται θέτοντας ως προτεραιότητα την καινοτομία, όπως για παράδειγμα μπορεί να είναι η ευκολία με την οποία μπορούν οι επιχειρήσεις να λαμβάνουν χρηματοδότηση, η ύπαρξη κυβερνητικών προγραμμάτων τα οποία θα συμβάλουν στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, η ύπαρξη και λειτουργία προγραμμάτων μεταφοράς τεχνογνωσίας κτλ. (World Bank, 2018).

Εν συνεχεία παρουσιάζονται ορολογίες και βασικοί δείκτες που αφορούν την επιχειρηματικότητα και χρησιμοποιούνται στα πλαίσια του μοντέλου GEM.

Επίδοξοι επιχειρηματίες: Είναι τα άτομα ηλικίας 18-64 ετών, τα οποία κατά την διάρκεια του τελευταίου δωδεκάμηνου από όταν πραγματοποιήθηκε η έρευνα, έχουν ξεκινήσει ορισμένες προκαταρκτικές ενέργειες προκειμένου να ξεκινήσουν ένα νέο εγχείρημα, στο οποίο είτε θα είναι ιδιοκτήτης, είτε θα είναι συνétairos.

Νέοι επιχειρηματίες : Πρόκειται για τα άτομα ηλικίας 18-64 ετών, τα οποία κατά τη στιγμή της έρευνας είναι είτε ιδιοκτήτες, είτε συμμετέχουν στην ιδιοκτησία ενός νέου εγχειρήματος/δραστηριότητα, για το οποίο έχουν ήδη προβεί στην πληρωμή μισθών και έχουν καταγράψει έναν κύκλο εργασιών. Στις ενέργειες αυτές μπορεί να συμπεριλαμβάνεται η συγκέντρωση των απαραίτητων κεφαλαίων, καθώς και η αναζήτηση χώρων εγκατάστασης όπως και η αναζήτηση του αναγκαίου εξοπλισμού. Επίσης, μπορεί να περιλαμβάνεται η σύνταξη ενός επιχειρηματικού σχεδίου για την αναζήτηση του χρηματοδότη κτλ.

Καθιερωμένοι επιχειρηματίες: Είναι τα άτομα που ανήκουν στο ηλικιακό εύρος 18-64 και κατά την διάρκεια της έρευνας, είτε ήταν ιδιοκτήτες, είτε συμμετείχαν

στην ιδιοκτησία κάποιας καθιερωμένης επιχείρησης, η οποία έχει προβεί στην πραγματοποίηση αμοιβών, πληρωμών ή οποιοσδήποτε άλλες πληρωμές για χρονικό διάστημα το οποίο υπερβαίνει τους 42 μήνες.

Συνολική επιχειρηματική δραστηριότητα: Πρόκειται για τα άτομα ηλικίας 18-64 ετών, τα οποία εμπλέκονται σε επιχειρηματική δραστηριότητα αρχικών σταδίων, είτε ανήκουν στην κατηγορία των καθιερωμένων επιχειρηματιών (Ιωαννίδης & Γιωτόπουλος, 2014).

ΔΕΙΚΤΗΣ EASY OF DOING BUSINESS-EDB

Ο δείκτης αυτός χρησιμοποιείται προκειμένου να αξιολογήσει τον βαθμό στον οποίο ευνοείται η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και της οικονομίας, λαμβάνοντας υπόψη ολόκληρο τον κύκλο ζωής μιας επιχείρησης, από τη στιγμή που ιδρύεται, έως και τη στιγμή την οποία σταματά η δραστηριότητα της επιχείρησης. Στα πλαίσια αυτά, εξετάζεται η ευκολία εγκατάστασης της επιχείρησης, η καθημερινή της λειτουργία, η προστασία των επενδυτών, που αφορά αφενός την λειτουργία της επιχείρησης, αφετέρου δε τη λύση της εταιρείας. Λαμβάνοντας υπόψη τα σχετικά ευρήματα, οι διάφορες χώρες του κόσμου κατατάσσονται ως προς το επιχειρηματικό τους περιβάλλον (World Bank, 2018).

Ο δείκτης EDB αξιολογεί δέκα διαφορετικούς τομείς που αφορούν το κανονιστικό πλαίσιο για την ίδρυση, λειτουργία και παύση μιας μικρομεσαίας επιχείρησης στην μεγαλύτερη πόλη της κάθε χώρας που εξετάζεται, ενώ από το 2015, δίνεται η δυνατότητα να αξιολογείται η κατάσταση αυτή και στην δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της χώρας, σε 11 χώρες, των οποίων ο πληθυσμός ξεπερνά τα 100 εκατομμύρια κατοίκους. Πιο αναλυτικά, ο δείκτης EDB εξετάζει τις ακόλουθες παραμέτρους (World Bank, 2018) :

Ίδρυση

Αναφορικά με την ίδρυση των επιχειρήσεων, εξετάζεται ο αριθμός των απαιτούμενων διαδικασιών, ο χρόνος που απαιτείται, καθώς επίσης και το κόστος που θα πρέπει να δαπανηθεί. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι πολλές

φορές εξαιτίας του υψηλού χρόνου αναμονής για την ολοκλήρωση της διαδικασίας και εξαιτίας του πολύπλοκου θεσμικού πλαισίου, επενδυτές να αποθαρρύνονται και να μην προβαίνουν τελικά στην ίδρυση της επιχείρησης που είχαν αποφασίσει σε κάποια χώρα. Προκειμένου να αντιμετωπιστούν τέτοιου είδους προβλήματα και αποτρεπτικοί παράγοντες, η διεθνής τάση είναι οι επιχειρήσεις να ιδρύονται με ηλεκτρονικό τρόπο πλέον, είτε μέσω υπηρεσιών μιας στάσης. Αποτέλεσμα είναι να περιορίζεται σημαντικά ο χρόνος, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις ελαχιστοποιείται, γεγονός που σημαίνει ότι περιορίζεται και το κόστος για την επιχείρηση. Παράλληλα, μειώνεται η γραφειοκρατία με τον τρόπο αυτό, ενώ βελτιώνεται και η αποδοτικότητα της λειτουργίας της διοίκησης, καθώς καθίσταται ευκολότερος και ο έλεγχος της φοροδιαφυγής, των εσόδων καθώς και γενικότερα της λειτουργίας της επιχείρησης, προάγοντας με αυτόν τον τρόπο την υγιή και βιώσιμη επιχειρηματικότητα (World Bank, 2018).

Κατασκευαστική Άδεια

Ο δείκτης EDB, έρχεται να αξιολογήσει τον αριθμό των διαδικασιών και των παραμέτρων που απαιτούνται, προκειμένου να εκδοθεί κατασκευαστική άδεια για την επιχείρηση, εξετάζοντας τόσο τον χρόνο, όσο και το κόστος. Ουσιαστικά, η κατασκευαστική άδεια έχει άμεση σχέση με οικιστικό σχέδιο που εφαρμόζεται σε κάθε χώρα. Στόχος του κάθε σύγχρονου κράτους ως προς το οικιστικό σχέδιο είναι να διαμορφωθεί με τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε η ανάπτυξη της μίας δραστηριότητας, να μην επιβαρύνει τις άλλες. Για παράδειγμα, διαμορφώνοντας τις κατάλληλες επιχειρηματικές ζώνες και βιομηχανικές περιοχές σε συγκεκριμένες τοποθεσίες, όπως π.χ. κοντά στους οδικούς άξονες, διασφαλίζεται η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, χωρίς να επιβαρύνεται ο αστικός ιστός, τότε σε κυκλοφοριακό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο ρύπανσης. Παράλληλα, μέσω της γειννίασης με τις οδικές υποδομές, περιορίζεται το κόστος μεταφοράς των προϊόντων, ενώ διευκολύνεται η πρόσβαση σε άλλες υποδομές, όπως είναι τα λιμάνια κτλ. Ακόμη, μέσω της δημιουργίας των κατάλληλων ζωνών, μπορεί να παρέχεται βασική υποδομή υψηλής ποιότητας στις επιχειρήσεις, όπως για παράδειγμα σύγχρονα τηλεπικοινωνιακά δίκτυα, διευκολύνοντας τη λειτουργία των επιχειρήσεων. Από την άλλη, όταν υπάρχει ένα πολύπλοκο γραφειοκρατικό πλαίσιο με

έντονη ασάφεια, αναφορικά με το οικιστικό σχέδιο, αλλά και σημαντικά μεγάλοι περιορισμοί, τότε οι επενδυτές αποθαρρύνονται να προχωρήσουν στην κατασκευή των απαραίτητων υποδομών για την έναρξη δραστηριότητας της επιχείρησής τους. Τέλος, ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας που αξιολογείται κατά την διαδικασία της έκδοσης κατασκευαστικής άδειας είναι ο χρόνος, ο οποίος συνδέεται άμεσα με το κόστος (World Bank, 2018).

Ηλεκτροδότηση

Όσον αφορά την ηλεκτροδότηση, ο δείκτης EBD, έρχεται να εξετάσει τον αριθμό των απαιτούμενων διαδικασιών, τον χρόνο, καθώς επίσης και το απαιτούμενο κόστος για την όλη διαδικασία. Στην ηλεκτροδότηση, πέρα από την διαδικασία σύνδεσης με το δίκτυο, τους χρόνος που απαιτούνται και το κόστος, εξετάζεται και η δυνατότητα παροχής ηλεκτρικού ρεύματος απρόσκοπτα προς την επιχείρηση όλες τις χρονικές στιγμές. Για τον βιομηχανικό κλάδο και τον κλάδο της μεταποίησης, που απαιτούν και υψηλές καταναλώσεις ρεύματος, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να παρέχεται αξιόπιστα η τροφοδοσία του ρεύματος, καθώς σε διαφορετική περίπτωση, πλήττεται σε πολύ μεγάλο βαθμό η παραγωγικότητα της μονάδας. Ουσιαστικά εξετάζονται οι ελλείψεις και οι διακοπές ηλεκτροδότησης που συμβαίνουν στην περιοχή, έτσι ώστε να υπάρχουν και ποσοτικά δεδομένα (World Bank, 2018).

Δανειοδότηση

Αναφορικά με την δανειοδότηση, δίνεται έμφαση στο νομικό πλαίσιο, καθώς και στο επίπεδο πληροφόρησης που δίνεται για την πρόσβαση στην πίστωση. Αναμφίβολα, σε διεθνές επίπεδο, οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις έχουν πιο εύκολη πρόσβαση σε δανειοδοτήσεις, καθώς διαθέτουν μεγαλύτερη διαφάνεια και αξιοπιστία ως προς τα στοιχεία που παρέχουν στους πιστωτές τους. Από την εξέταση του δείκτη EDB, για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, αυτό που φαίνεται να δυσκολεύει τους πιστωτές, για την παροχή δανείων προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι ο εντοπισμός των περιουσιακών στοιχείων, τα οποία έχουν ήδη υποθηκευτεί σε προηγούμενες δανειοδοτήσεις. Ωστόσο, το επίπεδο αξιοπιστίας των δεδομένων διαφέρει από χώρα σε χώρα, λαμβάνοντας υπόψη και τους κανόνες που υπάρχουν και αφορούν το ρυθμιστικό πλαίσιο που τραπεζικού συστήματος (World Bank, 2018).

Προστασία Επενδύων

Ιδιαίτερα σημαντικό για μια επιχείρηση και για το πόσο ελκυστική θα είναι αυτή, είναι η προστασία των επενδύων, γεγονός που εξετάζεται στα πλαίσια του δείκτη EDB, όπως επίσης και τα δικαιώματα μειοψηφίας. Προκειμένου να υπάρχει αξιοπιστία ως προς την προστασία των επενδύων, θα πρέπει να υπάρχει το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο, έτσι ώστε να προστατεύονται τα δικαιώματα μειοψηφίας αλλά και να μην αποθαρρύνεται η συμμετοχή νέων επενδύων στο μετοχικό κεφάλαιο των επιχειρήσεων (World Bank, 2018).

Μετεγγραφή Ιδιοκτησίας

Για την μετεγγραφή ιδιοκτησίας αξιολογούνται από τον δείκτη EBD, αριθμός των απαιτούμενων διαδικασιών, ο χρόνος, το κόστος, καθώς και τα αντικείμενα. Πέρα από τον χρόνο και το κόστος που αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την μετεγγραφή και της ιδιοκτησίας, όταν ένα σύστημα διακρίνεται από υψηλού επιπέδου οργάνωση, συμβάλλει στην αύξηση του επιπέδου ασφαλείας των ιδιοκτητών ακίνητης περιουσίας, αναφορικά με την κατοχή αυτής. Προκειμένου να αντιμετωπιστούν τέτοιου είδους προβλήματα, χρησιμοποιούνται από τα κράτη ηλεκτρονικά συστήματα, καθώς έτσι μπορούν και δημιουργούνται αντίγραφα ασφαλείας για να μπορούν να προστατεύονται με τον πλέον κατάλληλο τρόπο τα δεδομένα, είτε από κάποια φυσική καταστροφή, είτε από κλοπή, είτε κάποια ανθρώπινη διαστρέβλωση ηθελημένη ή μη (World Bank, 2018).

Φορολογία

Ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας για την αξιολόγηση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος μιας χώρας είναι η φορολογία, τόσο το θεσμικό πλαίσιο που υπάρχει, όσο και οι μεταβολές αυτού. Ειδικότερα, από τον δείκτη EBD, αξιολογούνται ο αριθμός και αναγκαίος χρόνος των πληρωμών, όπως επίσης και το ύψος των φορολογικών συντελεστών, τόσο των άμεσων, όσο και των έμμεσων. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι το συνολικό ύψος των φόρων που εισπράττονται σε μια χώρα, δεν σχετίζεται μόνο με τους φορολογικούς συντελεστές που ισχύουν, αλλά γενικότερα με την επικρατούσα κατάσταση στην οικονομία. Επομένως, όπως συμβαίνει σε

αρκετές χώρες σε διεθνές επίπεδο, οι φορολογικοί συντελεστές μειώνονται σε περιόδους κρίσεων, έτσι ώστε να μπορέσουν να ενισχυθούν οι επενδύσεις και γενικότερα η επιχειρηματική δραστηριότητα. Παράλληλα, ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο για την προσέλκυση επενδύσεων σε μια χώρα διαδραματίζει η σταθερότητα του φορολογικού συστήματος, καθώς σε αντίθετη περίπτωση, όταν υπάρχουν διαρκώς μεταβολές του, οι επενδύσεις δεν μπορούν να υπολογίσουν με ακρίβεια βασικές παραμέτρους που αφορούν τη λειτουργία τους, ενώ κυριαρχεί η ανασφάλεια. Επιπροσθέτως, μια ακόμη παράμετρος που αφορά το φορολογικό σύστημα, αφορά την ευκολία και οικονομία πληρωμής των φόρων, ωστόσο σήμερα, με την διαρκή εξέλιξη της τεχνολογίας, οι τρόποι πληρωμής είναι αρκετοί, ενώ ο χρόνος που απαιτείται είναι ελάχιστος, λαμβάνοντας υπόψη ότι όλες οι πληρωμές μπορούν να γίνουν σε πραγματικό χρόνο με την χρήση του υπολογιστή (World Bank, 2018).

Εφαρμογή Συμβάσεων

Ο δείκτης EBD εξετάζει και αξιολογεί τον τρόπο με τον οποίο λύνεται δικαστικά μια εμπορική διαφορά, ενώ ευρύτερα μελετάει το θεσμικό πλαίσιο που διέπει την επίλυση αυτών των διαφορών μεταξύ δύο επιχειρήσεων. Παράλληλα, αξιολογούνται παράμετροι, όπως είναι η παιδική εργασία, ο κατώτατος μισθός, το ωράριο εργασίας κτλ. Ωστόσο, οι περισσότερες πλέον χώρες ακολουθούν κοινό πλαίσιο για τα εν λόγω ζητήματα, τόσο για λόγους ανταγωνιστικότητας, όσο και για λόγους εφαρμογής διεθνών κανόνων (World Bank, 2018).

Διασυνοριακό εμπόριο

Όσον αφορά το διασυνοριακό εμπόριο, ο δείκτης EBD, έρχεται να εξετάσει τον αριθμό των εγγράφων που απαιτούνται προκειμένου να διεκπεραιωθεί με επιτυχία, καθώς επίσης και το κόστος που σχετίζεται με την εισαγωγή και την εξαγωγή των εμπορευματοκιβωτίων εντός της θαλάσσιας οδού. Το κόστος αυτό που εξετάζεται δεν αφορά τους δασμούς που μπορεί να επιβάλλονται στα προϊόντα, ωστόσο αφορά όλες τις υπόλοιπες λειτουργικές επιβαρύνσεις, που σχετίζονται με όλες τις πιθανές

γραφειοκρατικές διαδικασίες, αλλά και με τις διαδικασίες φόρτωσης και εκφόρτωσης στο λιμάνι υποδοχής (World Bank, 2018).

Χρεωκοπία

Σχετικά με την χρεωκοπία, ο δείκτης EBD, αξιολογεί τον αριθμό των απαιτούμενων διαδικασιών, τον χρόνο, καθώς και το κεφάλαιο που υπάρχει δυνατότητα να ανακτηθεί κατά την χρεωκοπία της επιχείρησης, χωρίς να υπάρξει δικαστική παρέμβαση. Η διαδικασία της χρεωκοπίας, πέρα από το γεγονός ότι προφανώς δεν είναι η επιδιωκόμενη κατάσταση για κανέναν, σχετίζεται γενικότερα με τα επίπεδα ρίσκου που αναλαμβάνονται, καθώς αξιολογείται τι θα συμβεί στην χειρότερη περίπτωση χρεωκοπίας (World Bank, 2018).

ΔΕΙΚΤΗΣ «GLOBAL COMPETITIVENESS INDEX, GCI»

Ο δείκτης «Global Competitiveness Index-GCI», αξιολογεί τους παράγοντες που συμβάλλουν στην επίτευξη μακροπρόθεσμης ανάπτυξης και ευημερίας, για περισσότερες από τέσσερις δεκαετίες. Ο δείκτης αυτός, έρχεται να συμβάλλει στην χάραξη πολιτικής, καθώς βοηθάει τους υπευθύνους να εντοπίσουν τις προκλήσεις που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν, καθώς και τις δυνάμεις που θα πρέπει να αξιοποιηθούν κατά το στάδιο του σχεδιασμού των στρατηγικών οικονομικής ανάπτυξης για τις χώρες (World Economic Forum, 2017). Θα πρέπει να επισημανθεί ότι παρά το γεγονός ότι η έννοια της ανταγωνιστικότητας και του οικονομικού περιβάλλοντος, στο οποίο διαμορφώνεται η οικονομική πολιτική και λαμβάνονται οι επενδυτικές αποφάσεις, εξελίσσεται διαρκώς, κατά την διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, έχουν σημαντικές αλλαγές που μετασχηματίζουν θεμελιωδώς το πλαίσιο των πολιτικών αποφάσεων, που αφορούν την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης (World Economic Forum, 2017). Η έννοια της ανταγωνιστικότητας επηρεάζεται από ένα πλήθος μεταβλητών οι οποίες δεν φαίνεται πάντοτε να σχετίζονται μεταξύ τους, παρά το γεγονός ότι πολλές από αυτές αποτελούν καίρια χαρακτηριστικά της επιτυχημένης πορείας προς την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Τέτοιες μεταβλητές μπορεί να είναι για παράδειγμα η

επένδυση στην υγεία, η επένδυση στην παιδεία του πληθυσμού, η διαμόρφωση των κατάλληλων υποδομών, καθώς επίσης και η εστίαση στην καινοτομία. Θα πρέπει να τονιστεί ότι ο δείκτης αυτός στην σημερινή του μορφή αξιολογεί και κατατάσσει ως προς το επίπεδο ανταγωνιστικότητας, έναν πολύ μεγάλο αριθμό χωρών, φθάνοντας την περίοδο 2014-2015 τις 144 χώρες. Ο δείκτης αυτός προβαίνει στην αξιολόγηση και στην βαθμολόγηση της οικονομίας, μέσω από μια σειρά επιμέρους δεικτών, που καλούνται υποδείκτες και είναι τρεις τον αριθμό. Ο καθένας από τους εν λόγω υποδείκτες, περιέχει 4,6 και 3 πυλώνες, δηλαδή συνολικά 13 μέσω των οποίων αξιολογείται η ανταγωνιστικότητα της κάθε χώρας (World Economic Forum,2017).

Βασικές απαιτήσεις (Basic Requirements)

1^{ος} Πυλώνας-Θεσμικό περιβάλλον

Υπό την έννοια του θεσμικού περιβάλλοντος νοείται το σύνολο του νομικού, του κανονιστικού και του διοικητικού πλαισίου, εντός του οποίου μπορεί να ασκείται η οικονομική δραστηριότητα, είτε σε ατομικό επίπεδο, είτε σε επίπεδο επιχείρησης και κράτους. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι το θεσμικό περιβάλλον επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τις πολιτικές επενδύσεων που τελικά αναμένεται να εφαρμοστούν, καθώς και τον τρόπο διανομής των ωφελειών και ζημιών, που προκύπτουν από την εφαρμογή των επιμέρους στρατηγικών και πολιτικών (World Economic Forum, 2017). Εφόσον επικρατεί ένα οργανωμένο θεσμικό πλαίσιο που λειτουργεί με τον κατάλληλο τρόπο, ενισχύεται σε μεγάλο βαθμό η εμπιστοσύνη που επιδεικνύουν οι επενδυτές προς τον ρόλο της κρατικής λειτουργίας, καθώς οι ίδιοι αισθάνονται ότι οι εμπορικές τους συναλλαγές προστατεύονται και δεν είναι ευάλωτοι απέναντι στον κίνδυνο (World Economic Forum,2017).

2^ο Πυλώνας-Υποδομές

Οι υποδομές αποτελούν καθοριστικό παράγοντα για την ανάπτυξη και την αποτελεσματική λειτουργία της οικονομίας, καθώς ένα καλά σχεδιασμένο σύστημα υποδομών, συμβάλλει στην βελτίωση της διεξαγωγής των εμπορικών συναλλαγών, περιορίζοντας τους χρόνους που απαιτούνται για την μεταφορά των προϊόντων. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι το δίκτυο

μεταφορικών υποδομών, ενισχύει τόσο τις αναπτυγμένες χώρες, όπου διευκολύνεται η επιχειρηματική δραστηριότητα, αλλά και τις λιγότερο αναπτυγμένες, καθώς μεταφέροντα τα προϊόντα από και προς αυτές σε καλύτερους χρόνους, με ασφάλεια και αξιοπιστία, ενισχύοντας την πολυεπίπεδη συνεργασία (World Economic Forum, 2017). Παράλληλα, όταν υπάρχει ο κατάλληλος σχεδιασμός και αντίστοιχες υποδομές στον τομέα των τηλεπικοινωνιών και των δικτύων υψηλής τεχνολογίας, οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να είναι ανταγωνιστικές σε διεθνές επίπεδο, παράγοντας προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας. Πιο αναλυτικά, ο δείκτης GCI εξετάζει την ποιότητα του οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου, την επάρκεια των ναυτιλιακών και αεροπορικών εγκαταστάσεων, την συνολική δυναμικότητα αερομεταφοράς επιβατών, την ποιότητα, καθώς και την επάρκεια του δικτύου ηλεκτροδότησης, αλλά και των αριθμό των συνδέσεων σταθερής και κινητής τηλεφωνίας ανά 100 κατοίκους (World Economic Forum, 2017).

3^{ος} Πυλώνας-Μακροοικονομικό περιβάλλον

Στο μακροοικονομικό περιβάλλον, εντάσσονται παράγοντες όπως είναι η δημοσιονομική σταθερότητα, τα επιτόκια, καθώς επίσης και ο πληθωρισμός. Οι παράγοντες αυτές επιδρούν καθοριστικά στην λειτουργία της οικονομίας, καθώς επίσης και στις προοπτικές που δημιουργούνται για τις επιχειρήσεις και συνεπώς για το ολόκληρη την οικονομία. Όταν το μακροοικονομικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από αστάθεια, τότε συνήθως δημιουργείται υψηλό δημοσιονομικό χρέος και έτσι οι κυβερνήσεις ασχολούνται με την εξυπηρέτηση αυτού και την αποπληρωμή του, γεγονός που πολλές φορές επηρεάζει τις επενδύσεις που αφορούν την ίδια χώρα και τους πολίτες της. Ταυτόχρονα, σε ένα ασταθές οικονομικό περιβάλλον, οι επιχειρήσεις αδυνατούν να λάβουν την αναγκαία για την ανάπτυξη και λειτουργία τους χρηματοδότηση, ή οι όροι που τους προσφέρονται για αυτή δεν θεωρούνται ευνοϊκοί, γεγονός που επιδρά αρνητικά στην βιωσιμότητά τους και επιβραδύνει κατ' επέκταση και τον ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας (World Economic Forum, 2017). Ο πυλώνας αυτός επικεντρώνεται στα αποτελέσματα που προκύπτουν από τις πολιτικές που ασκούνται και δεν αξιολογεί τις ίδιες τις πολιτικές, κάτι που γίνεται στον αντίστοιχο πυλώνα των θεσμών. Στον πυλώνα αυτόν, αξιολογούνται το έλλειμμα που παρουσιάζει η

γενική Κυβέρνηση, το ύψος της ακαθάριστης εθνικής αποταμίευσης, ο ετήσιος πληθωρισμός, καθώς επίσης και το ύψος του χρέους, αλλά και ευρύτερα η πιστοληπτική αξιολόγηση, στην οποία βρίσκεται η χώρα (World Economic Forum, 2017).

4^{ος} Πυλώνας-Υγεία και βασική εκπαίδευση

Μέσω της υγείας και της βασικής εκπαίδευσης, το ανθρώπινο δυναμικό μιας χώρας μπορεί να αυξήσει σε μεγάλο βαθμό την παραγωγικότητα του, λαμβάνοντας υπόψη ότι όταν οι εργαζόμενοι έχουν χαμηλό επίπεδο υγείας, τότε δεν είναι σε θέση να αποδώσουν τα αναμενόμενα. Παρόμοια αποτελέσματα υπάρχουν, όταν ο πληθυσμός μιας χώρας δεν λαμβάνει ποιοτική βασική εκπαίδευση, καθώς όσο αυξάνονται τα επίπεδα μόρφωσης, τόσες περισσότερες δυνατότητες υπάρχουν για βελτίωση της απόδοσης των εργαζομένων (World Economic Forum, 2017). Ενδεικτικό είναι το γεγονός, ότι τα άτομα τα οποία διαθέτουν μόνο βασική εκπαίδευση, δεν έχουν τη δυνατότητα προσαρμογής και ευελιξίας σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο εργασιακό και οικονομικό περιβάλλον. Ο εν λόγω πυλώνας αξιολογεί τα επίπεδα υγείας του πληθυσμού, όπως για παράδειγμα το προσδόκιμο ζωής, την βρεφική θνησιμότητα, το ποσοστό του πληθυσμού άνω των 65 ετών, το ποσοστό θανάτων από καρκίνο, το ποσοστό του AIDS κτλ. Αναφορικά με την εκπαίδευση, λαμβάνεται υπόψη για την αξιολόγηση, ο δείκτης ποιότητας που αφορά την βασική παιδεία, καθώς επίσης και το ποσοστό των παιδιών της μαθητικής ηλικίας που την ακολουθούν (World Economic Forum, 2017).

Παράγοντες Αποδοτικότητας (Efficiency Enhancers)

5^{ος} Πυλώνας-Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς παράγοντες αξιολόγησης για τις οικονομίες που επιδιώκουν να βρίσκονται σε υψηλότερα επίπεδα παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών. Οι οικονομίες, στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης, αλλά και της εξέλιξης της τεχνολογίας, απαιτούν εργαζομένους, οι οποίοι θα είναι εξειδικευμένοι, έχοντας πλήθος δεξιοτήτων, ωστόσο θα μπορούν να έχουν και τη δυνατότητα προσαρμογής σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο επιχειρηματικό περιβάλλον (World Economic Forum, 2017). Μέσω του συγκεκριμένου πυλώνα, εξετάζεται ο αριθμός των

πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι εργάζονται στις διάφορες επιχειρήσεις, καθώς επίσης και την ποιότητα της εκπαίδευσης που αυτοί έχουν λάβει, με βάση την αξιολόγηση στην οποία προβαίνουν οι εργοδότες τους. Επιπροσθέτως, ο δείκτης αυτός καλείται να αξιολογήσει κατά πόσον, οι εργαζόμενοι λαμβάνουν επιπρόσθετη εκπαίδευση στα πλαίσια της εργασίας τους από τον εργοδότη και αν ναι με τι συχνότητα και προς ποια κατεύθυνση (για παράδειγμα για την μάθηση νέων Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών). Ουσιαστικά, μέσω της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και μέσω της διαρκούς εκπαίδευσης των εργαζομένων, η οικονομία έχει τη δυνατότητα να αυξήσει την προστιθέμενη αξία των προϊόντων και υπηρεσιών που παράγονται (World Economic Forum, 2017).

6^{ος} Πυλώνας-Αποτελεσματικότητα αγοράς αγαθών

Η αποτελεσματικότητα των αγορών αγαθών, είναι ένας ακόμη παράγοντας που αξιολογείται, καθώς επίσης και οι δυνάμεις της προσφοράς και της ζήτησης. Όταν η εσωτερική αγορά είναι καλά οργανωμένη και αποτελεσματική, χωρίς κρατικές παρεμβάσεις, δίνεται η δυνατότητα στις επιχειρήσεις να προβούν στον κατάλληλο προγραμματισμό της παραγωγής τους, στηριζόμενοι στις πραγματικές συνθήκες προσφοράς και ζήτησης, έτσι ώστε να παράγουν τα πλέον κατάλληλα προϊόντα, τα οποία μπορούν να απορροφηθούν από την εσωτερική αγορά (World Economic Forum, 2017). Στα πλαίσια αυτά, θα πρέπει να διασφαλίζεται ο υγιής ανταγωνισμός, που συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγικότητας της οικονομίας, λαμβάνοντας υπόψη ότι σε συνθήκες ανταγωνισμού επιβιώνουν και ενισχύονται οι επιχειρήσεις οι οποίες θεωρούνται περισσότερο αποδοτικές. Ωστόσο, πέρα από τις κρατικές παρεμβάσεις, σημαντικό ρόλο φαίνεται να διαδραματίζει γενικότερα η κουλτούρα και η νοοτροπία που έχουν οι πολίτες, καθώς από τις παραμέτρους αυτές προσδιορίζεται και η εσωτερική ζήτηση (World Economic Forum, 2017). Τα σημαντικότερα στοιχεία που αξιολογούνται στον συγκεκριμένο πυλώνα είναι η ένταση του ανταγωνισμού, ο βαθμός στον οποίο επικρατούν οι συνθήκες της αγοράς, το αν υπάρχουν η όχι μονοπώλια και σε τι βαθμό συμβαίνει αυτό, το ύψος της φορολογίας ως ποσοστό επί των κερδών, πόσο εύκολη μπορεί να θεωρηθεί η ίδρυση μιας επιχείρησης, οι δασμοί που υπάρχουν, καθώς και τα διάφορα άλλα εμπόδια, όπως για

παράδειγμα μπορεί να είναι οι διάφορες συντεχνίες, το καθεστώς που επικρατεί για τις άμεσες ξένες επενδύσεις αλλά και για την ξένη ιδιοκτησία, η ευκολία που υπάρχει στον εκτελωνισμό, το ύψος των εισαγωγών, αλλά και οι νοοτροπία και οι στάσεις που επιδεικνύουν οι πολίτες (World Economic Forum,2017).

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι από το 2015, τέθηκε πιο έντονα η ανάγκη για την υιοθέτηση μιας νέας μεθοδολογίας για τον εν λόγω δείκτη, λαμβάνοντας υπόψη την εκτενή ανασκόπηση της εμπειρικής βιβλιογραφίας, καθώς επίσης και τα πολυάριθμα εργαστήρια και τις σχετικές διαβουλεύσεις. Η ανάγκη για την αναβάθμιση του δείκτη ανταγωνιστικότητας κατέστη σαφής, εξαιτίας του συνδυασμό των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από την μεγάλη ύφεση του 2008, καθώς και της συσσώρευσης που προκλήθηκε από 4^η βιομηχανική επανάσταση. Από τα όσα διαδραματίστηκαν κατά την περίοδο της βαθιάς οικονομικής κρίσης, προέκυψε ότι οι παρατεταμένες περιόδους υποεπενδύσεων που προκλήθηκαν, μπορούν να μειώσουν σε μακροπρόθεσμο επίπεδο την πορεία ανάπτυξης. Από την άλλη, η εμφάνιση της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης, έχει άμεση σχέση με την επιτάχυνση του κύκλου καινοτομίας, ενώ ουσιαστικά καθιστά τα υφιστάμενα επιχειρηματικά μοντέλα απαξιωμένα με ρυθμό μάλιστα διαρκώς αυξανόμενο. Η διαδικασία αυτή της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργούνται ευκαιρίες για τους νεοεισερχόμενους επιχειρηματίες, μειώνοντας τα εμπόδια στην μεταφορά τεχνολογίας και καινοτομίας. Προκειμένου λοιπόν οι οικονομίες να μπορέσουν να ανταποκριθούν σε αυτές τις προκλήσεις, θα πρέπει να δημιουργηθούν οι κατάλληλοι μηχανισμοί, που θα μειώνουν τον κίνδυνο νέων χρηματοπιστωτικών κρίσεων, ενώ συνάμα, θα πρέπει να προσδιοριστούν οι κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις που προκύπτουν από την καινοτομία.

Συνεπώς, θα πρέπει οι επιτυχημένες οικονομίες, κατά την εποχή της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης να δημιουργούν αποθέματα και τους κατάλληλους οικονομικούς μηχανισμούς, προκειμένου να αποφεύγονται οι οικονομικές κρίσεις ή η μαζική ανεργία, καθώς επίσης και να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τους εσωτερικούς κραδασμούς. Παράλληλα, οι επιχειρήσεις και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, αλλά και οι ίδιοι οι εργαζόμενοι, θα

πρέπει να είναι σε θέση να προσαρμόζουν γρήγορα τον τρόπο λειτουργίας τους και να επωφελούνται από τις ευκαιρίες, παράγοντας αγαθά ή παρέχοντας υπηρεσίες με νέους τρόπους (World Economic Forum, 2017).

ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ-INDEX OF ECONOMIC FREEDOM (IEF)

Ο Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας-Index of Economic Freedom (IEF), συνιστά μια έκθεση, η οποία δημοσιεύεται σε ετήσια βάση από τους οργανισμούς «The Heritage Foundation» και από το «Wall Street Journal», αξιολογώντας τον βαθμό στον οποίο, οι πολιτικές που εφαρμόζουν τα κράτη, αλλά και οι θεσμοί υποστηρίζουν την οικονομική ελευθερία (The Heritage Foundation, 2018). «Ως οικονομική ελευθερία μπορεί να νοηθεί το θεμελιώδες δικαίωμα που έχει ο κάθε άνθρωπος να ελέγχει την εργασία του και την ιδιοκτησία του». Σε μια κοινωνία που θεωρείται οικονομικά ελεύθερη, τα άτομα είναι ελεύθερα να εργάζονται, να παράγουν, να καταναλώνουν και να επενδύουν με όποιον τρόπο αυτά επιθυμούν. Από την άλλη, στις κοινωνίες αυτές, οι Κυβερνήσεις, επιτρέπουν την ελεύθερη κυκλοφορία της εργασίας, του κεφαλαίου και των αγαθών, αποφεύγοντας τον εξαναγκασμό ή τον περιορισμό της ελευθερίας, πέρα από τον βαθμό που θεωρείται αναγκαίος για την προστασία και την διατήρηση της ίδιας της ελευθερίας (The Heritage Foundation, 2018). Ο Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας εκφράζει την θετική σχέση που υπάρχει μεταξύ της οικονομικής ελευθερίας και των ποικίλων θετικών κοινωνικών και οικονομικών στόχων. Επιπλέον, τα ιδεώδη που εκφράζει η οικονομική ελευθερία, συνδέονται με υγιέστερες κοινωνίες, καθαρότερο περιβάλλον, μεγαλύτερο κατά κεφαλήν εισόδημα, ανθρώπινη ανάπτυξη, δημοκρατία, καθώς επίσης και μετριασμό της φτώχειας. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι σε παγκόσμιο επίπεδο, μεγάλο τμήμα του πληθυσμού στερείται οικονομικής ελευθερίας, με αποτέλεσμα να έχει «καταδικαστεί» σε φτώχεια και στέρση. Θα πρέπει να τονιστεί ότι, η εποχή που διαβιούμε, αποτελεί την πλέον ευημερούσα της ανθρώπινης ιστορίας, καθώς η φτώχεια σε παγκόσμιο επίπεδο παρουσιάζει υποχώρηση, ενώ η

άγνοια των ανθρώπων περιορίζεται, γεγονότα που σχετίζονται με την πρόωθηση της οικονομικής ελευθερίας.

Ο συγκεκριμένος Δείκτης καλύπτει 12 ελευθερίες και χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση αυτών σε 186 χώρες. Όσον αφορά την βαθμολογία που λαμβάνει μια χώρα για τις παραμέτρους που αναφέρθηκαν, λαμβάνει τιμές από 0 έως και 100, με την συνολική βαθμολογία μιας χώρας να προέρχεται από τον μέσο όρο των δώδεκα οικονομικών ελευθεριών, έχοντας η κάθε μία το ίδιο βάρος για την διεξαγωγή της βαθμολογίας αυτής (The Heritage Foundation, 2018).

Οι ελευθερίες αυτές ομαδοποιούνται σε τέσσερις κατηγορίες ή εναλλακτικά πυλώνες της οικονομικής ελευθερίας, που είναι οι ακόλουθοι:

- Κράτος δικαίου, όπου αφορά τα δικαιώματα ιδιοκτησίας, την ακεραιότητα του κράτους, την δικαστική αποτελεσματικότητα.
- Μέγεθος της κράτους, όπου περιλαμβάνει τις δημόσιες δαπάνες, την φορολογική επιβάρυνση, καθώς επίσης και την φορολογική υγεία.
- Ρυθμιστική αποτελεσματικότητα, που περιλαμβάνει την επιχειρηματική ελευθερία, την ελευθερία εργασίας, καθώς και την νομισματική ελευθερία.
- Ανοιχτές αγορές, που περιλαμβάνει την ελευθερία του εμπορίου, την ελευθερία των επενδύσεων και την οικονομική ελευθερία.

Κράτος Δικαίου

Όσον αφορά τα δικαιώματα ιδιοκτησίας, αξιολογείται ο βαθμός στον οποίο το νομικό πλαίσιο μιας χώρας επιτρέπει στα άτομα να συσσωρεύουν ελεύθερα την ιδιωτική ιδιοκτησία, κάτι που θα πρέπει να εξασφαλίζεται με σαφείς νόμους, τους οποίους η Κυβέρνηση επιβάλλει και λειτουργούν με αποτελεσματικό τρόπο. Παράλληλα, στο δικαίωμα ιδιοκτησίας εντάσσεται και η αξιολόγηση που γίνεται και αφορά την πιθανότητα απαλλοτρίωσης της ιδιωτικής ιδιοκτησίας από το κράτος. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι όσο πιο αποτελεσματική μπορεί να θεωρηθεί η νομική προστασία της ιδιοκτησίας, τόσο πιο υψηλή είναι η βαθμολογία μιας χώρας. Από την άλλη, όσο πιο

μεγάλες θεωρούνται οι πιθανότητες για κρατική απαλλοτρίωση της ιδιοκτησίας, τόσο πιο χαμηλή είναι η βαθμολογία που λαμβάνει μια χώρα (The Heritage Foundation,2018).

Η βαθμολογία που προκύπτει για τα δικαιώματα ιδιοκτησίας, προέρχεται από τον μέσο όρο βαθμολογίας για τους ακόλουθους πέντε υποπαράγοντες, οι οποίοι σταθμίζονται εξίσου. Οι παράγοντες αυτοί είναι τα δικαιώματα φυσικής ιδιοκτησίας, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, η αντοχή στην προστασία των επενδυτών, ο κίνδυνος απαλλοτρίωσης, καθώς επίσης και η ποιότητα της διαχείρισης της γης (The Heritage Foundation, 2018).

Σχετικά με την ακεραιότητα του Κράτους, η διαφθορά που παρατηρείται σε ένα κράτος οδηγεί σε υποβάθμιση την οικονομική ελευθερία, εισάγοντας ανασφάλεια, καθώς και καταναγκασμό στις οικονομικές σχέσεις. Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στην διαφθορά που παρατηρείται στους κυβερνητικούς θεσμούς, καθώς και στον τρόπο λήψης αποφάσεων από αυτούς. Η διαφθορά αυτή μπορεί να φορά πράξεις όπως είναι η δωροδοκία, η εκβίαση, ο νεποτισμός, η υπεξαίρεση κτλ. Τέτοιου είδους δραστηριότητες, έχουν ως συνέπεια να περιορίζεται σημαντική η οικονομική βιωσιμότητα, αυξάνοντας το κόστος και διοχετεύοντας τους πόρους σε αντιπαραγωγικές δραστηριότητες και πιέσεις. Η βαθμολογία που αφορά την ακεραιότητα του κράτους, προκύπτει από τις μέσες βαθμολογίες για τους ακόλουθους έξι υποπαράγοντες, που είναι η εμπιστοσύνη του πληθυσμού στους πολιτικούς, οι παράνομες πληρωμές και οι δωροδοκίες, η διαφάνεια που χαρακτηρίζει την κυβερνητική πολιτική, η απουσία διαφθοράς, οι αντιλήψεις που υπάρχουν περί διαφθοράς, καθώς επίσης και η διαφάνεια της Κυβέρνησης αλλά και γενικά του δημοσίου τομέα (The Heritage Foundation,2018).

Αναφορικά με την δικαστική αποτελεσματικότητα, τα νομικά πλαίσια που λειτουργούν με αποτελεσματικό τρόπο, θεωρούνται ουσιώδη για την προστασία των δικαιωμάτων όλων των πολιτών, απέναντι στις παράνομες πράξεις στις οποίες προβαίνουν άλλοι, μεταξύ των οποίων μπορεί να είναι οι Κυβερνήσεις, αλλά και οι ιδιώτες. Προκειμένου ένα δικαστικό σύστημα να λειτουργεί σωστά και δίκαια, θα πρέπει να διασφαλίζεται η πλήρης τήρηση

των νόμων, έχοντας κατάλληλες νομικές ενέργειες κατά των παραβιάσεων. Η βαθμολογία που υπολογίζει τον δείκτη της δικαστικής αποτελεσματικότητας, προκύπτει από τον υπολογισμό της μέσης βαθμολογίας για τους ακόλουθους υποπαράγοντες, που είναι η δικαστική ανεξαρτησία, η ποιότητα της δικαστικής διαδικασίας, καθώς επίσης και η πιθανότητα που υπάρχει για την λήψη ευνοϊκότερων δικαστικών αποφάσεων (The Heritage Foundation,2018).

Μέγεθος της Κυβέρνησης

Η φορολογική επιβάρυνση, συνιστά ένα σύνθετο μέτρο, το οποίο και αντικατοπτρίζει τους οριακούς φορολογικούς συντελεστές, τόσο για το προσωπικό εισόδημα, όσο και για τα εισοδήματα των επιχειρήσεων, καθώς και το συνολικό επίπεδο φορολογίας, στο οποίο συμπεριλαμβάνονται οι άμεσοι και έμμεσοι φόροι που επιβάλλονται από όλα τα επίπεδα της διακυβέρνηση, ως ποσοστό του ΑΕΠ. Η βαθμολογία της φορολογικής επιβάρυνσης προκύπτει από τρεις ποσοτικούς υποπαράγοντες, που είναι ο ανώτατος συντελεστής οριακού φόρου επί του μεμονωμένου εισοδήματος, ο ανώτατος συντελεστής οριακού φόρου επί του εταιρικού εισοδήματος, καθώς επίσης και η συνολική φορολογική επιβάρυνση ως ποσοστό επί του ΑΕΠ. Θα πρέπει να τονιστεί ότι κάθε μία από αυτές τις αριθμητικές μεταβλητές, σταθμίζεται εξίσου ως το ένα τρίτο της βαθμολογίας των συνιστών και έτσι ακόμα και σε μια τιμή μια χώρα να λάβει 0, έχει την δυνατότητα να πετύχει συνολική βαθμολογία 67, με βάση τους άλλους δύο παράγοντες που εξετάζονται (The Heritage Foundation,2018).

Από την έκφραση των δημοσίων δαπανών, μπορεί να εξαχθεί το βάρος που επιβάλλεται προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, το οποίο περιλαμβάνει την κατανάλωση από το κράτος, καθώς και όλες τις πληρωμές που αφορούν τα διάφορα προγράμματα που υλοποιεί. Θα πρέπει να τονιστεί ότι το επίπεδο των κυβερνητικών δαπανών παρουσιάζει διαφορά από χώρα σε χώρα και επηρεάζεται από παράγοντες όπως ο πολιτισμός, η γεωγραφία, καθώς και το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης. Ωστόσο, κάποιες φορές, οι δημόσιες δαπάνες, συνιστούν επιβαρύνεις, καθώς με την αύξησή τους, το δημόσιο οδηγείται σε λανθασμένη κατανομή των πόρων, ενώ παράλληλα, κυριαρχεί χαμηλή οικονομική αποδοτικότητα. Όπως έχει αποδειχθεί, οι

υπερβολικά αυξημένες κυβερνητικές δαπάνες, έχουν συνέπεια την δημιουργία δημοσιονομικών ελλειμμάτων και την συσσώρευση χρέους, που συνιστούν και μία από τις πλέον σημαντικές αιτίες για τον δημοσιονομικό εκτροχιασμό μιας χώρας.

Ο δείκτης αυτός έχει ως βάση τις μηδενικές κυβερνητικές δαπάνες, γεγονός που σχετίζεται με τις υψηλές βαθμολογίες που λαμβάνουν οι υπανάπτυκτες χώρες. Ωστόσο, θα πρέπει να τονιστεί ότι τέτοιες χώρες, λαμβάνουν χαμηλότερες βαθμολογίες σε κάποιες άλλες συνιστώσες της οικονομικής ελευθερίας, όπως για παράδειγμα είναι τα δικαιώματα που αφορούν την ιδιοκτησία, την ελευθερία των επενδύσεων κτλ., οι οποίες σχετίζονται με την αποτελεσματικότητα της ίδιας της Κυβέρνησης. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να αναφερθεί ότι η κλίμακα που χρησιμοποιείται για την βαθμολόγηση των κυβερνητικών δαπανών δεν είναι γραμμική, γεγονός που σημαίνει ότι οι κυβερνητικές δαπάνες, οι οποίες βρίσκονται κοντά στο μηδέν επιβάλλονται, ενώ από την άλλη, τα επίπεδα των δαπανών που ξεπερνούν το 30% του ΑΕΠ, οδηγούν σε επιδείνωση της οικονομικής ελευθερίας κατά τέσσερις φορές. Ακόμη, θα πρέπει να τονισθεί ότι ο δείκτης των δημοσίων δαπανών που χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση της οικονομικής ελευθερίας, περιλαμβάνει τις δαπάνες που αφορούν όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης, δηλαδή τόσο το κεντρικό επίπεδο, όσο και τα τις δαπάνες που πραγματοποιούνται σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης.

Όσον αφορά την δημοσιονομική «υγεία», αυτή επηρεάζεται από την διεύρυνση των ελλειμμάτων, καθώς και από την αυξανόμενη επιβάρυνση του χρέους, που οφείλονται στην κακή διαχείριση του δημοσίου προϋπολογισμού, δημιουργώντας πρόβλημα σε όλες τις λειτουργίες της χώρας. Ως απόρροια της επιδείνωσης της δημοσιονομικής υγείας, προκύπτει η μακροοικονομική αστάθεια, καθώς επίσης και η οικονομική αβεβαιότητα (The Heritage Foundation, 2018).

Ρυθμιστική αποτελεσματικότητα

Όσον αφορά την ελευθερία των επιχειρήσεων, ουσιαστικά αξιολογείται ο βαθμός στον οποίο τα ρυθμιστικά περιβάλλοντα υποδομής, περιορίζουν την αποτελεσματική λειτουργία των επιχειρήσεων. Η βαθμολογία αυτή προέρχεται από την εξέταση παραμέτρων που αφορούν την ευκολία έναρξης μιας επιχείρησης, την ευκολία λειτουργίας, αλλά και την ευκολία με την οποία μια επιχείρηση μπορεί να σταματήσει την δραστηριότητα της. Η βαθμολόγηση αυτή λαμβάνει τιμές από 0 έως 100, με το 100 να αποτελεί και το πλέον ελεύθερο επιχειρηματικό περιβάλλον. Επίσης, η βαθμολογία αυτή υπολογίζεται με την βοήθεια 13 υποπαραγόντων, οι οποίοι αποτυπώνονται στην έκθεση Doing Business της Παγκόσμιας Τράπεζας και είναι οι ακόλουθοι (The Heritage Foundation, 2018). :

- Επιχειρηματικές διαδικασίες για την έναρξη (αριθμός)
- Επιχειρηματικός χρόνος για την έναρξη δραστηριότητας (ημέρες)
- Επιχειρηματικό κόστος για την έναρξη, ως ποσοστό του κατά κεφαλήν εισοδήματος
- Ελάχιστο επιχειρηματικό κεφάλαιο που απαιτείται ως ποσοστό του κατά κεφαλήν εισοδήματος
- Αριθμός λήψης αδειών που απαιτούνται
- Λήψη άδειας χρήσης, σε ημέρες
- Απόκτηση δικαιώματος χρήσης, ως ποσοστό του κατά κεφαλήν εισοδήματος
- Κλείσιμο επιχειρηματικού χρόνου (έτη)
- Κλείσιμο επιχειρηματικού κόστους, ως ποσοστό επί της περιουσίας
- Ποσοστό ανάκτησης από τις επιχειρήσεις κατά το κλείσιμο αυτής (σε cents ανά δολάριο)
- Διαδικασίες για την λήψη ηλεκτρικής ενέργειας (αριθμός)
- Ημέρες που απαιτούνται για την λήψη ηλεκτρικού ρεύματος
- Κόστος ηλεκτρικής ενέργειας ως ποσοστό επί του κατά κεφαλήν εισοδήματος

Η ελευθερία της εργασίας, αποτελεί ένα ποσοτικό μέτρο, το οποίο και εξετάζει διάφορες πτυχές που άπτονται του νομικού και του κανονιστικού πλαισίου της αγοράς εργασίας μιας χώρας. Στην ελευθερία της εργασίας συμπεριλαμβάνονται οι κανονισμοί που αφορούν τους κατώτατους μισθούς, τους νόμους που αναστέλλουν τις απολύσεις, τις απαιτήσεις αποχώρησης, καθώς επίσης και διάφορους μετρήσιμους ρυθμιστικούς περιορισμούς στο ωράριο εργασίας, καθώς και ευρύτερα στις ευκαιρίες απασχόλησης στην αγορά εργασίας. Προκειμένου να υπολογιστεί η ελευθερία της εργασίας, χρησιμοποιούνται επτά υπό-συντελεστές, οι οποίοι και σταθμίζονται εξίσου. Οι υποσυντελεστές αυτοί είναι οι ακόλουθοι (The Heritage Foundation, 2018):

- Ο λόγος του κατώτατου μισθού (σε όρους μέσης προστιθέμενης αξίας) ανά εργαζόμενο
  - Τα εμπόδια που υπάρχουν στην πρόσληψη πρόσθετων εργαζομένων
  - Η σκληρότητα του ωραρίου
  - Η δυσκολία απορρόφησης από την αγορά εργασίας απολυμένων εργαζομένων
    - Η νομική περίοδος προειδοποίησης
    - Η υποχρεωτική αποζημίωση κατά την αποχώρηση
    - Το ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό

Η νομισματική ελευθερία, συνδυάζει ένα μέτρο σταθερότητας των τιμών μια αξιολόγηση στον έλεγχο των τιμών. Θα πρέπει να τονιστεί ότι για την ελεύθερη αγορά, η σταθερότητα των τιμών, χωρίς να υπάρχει μικροοικονομική παρέμβαση θεωρείται ως η ιδανική κατάσταση για την ελεύθερη αγορά. Η βαθμολογία που προκύπτει για την νομισματική ελευθερία, προέρχεται από τον σταθμισμένο μέσο όρο του πληθωρισμού για τα τελευταία τρία έτη, καθώς και από τους ελέγχους των τιμών.

Ανοικτές αγορές

Βασική συνιστώσα των ανοιχτών αγορών είναι η ελευθερία εμπορίου, όπου αποτελεί ένα σύνθετο μέτρο της έκτασης των δασμολογικών και μη δασμολογικών φραγμών που επιδρούν και στις εισαγωγές και στις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών. Η βαθμολογία για την ελευθερία του εμπορίου

στηρίζεται σε δύο εισροές, που είναι ο μέσος σταθμισμένος δασμολογικός συντελεστής, καθώς επίσης και οι φραγμοί Nontariff (NTB). Θα πρέπει να τονιστεί ότι οι περιοριστικοί κανόνες που εμποδίζουν το εμπόριο, παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές από χώρα σε χώρα και για το λόγο αυτό καθίσταται δύσκολος ο προσδιορισμός τους. Τέτοιου είδους περιορισμοί μπορεί να είναι περιορισμοί ποσότητας, όπως είναι οι ποσοστώσεις εισαγωγής, οι περιορισμοί των εξαγωγών, οι εθελοντικοί περιορισμοί που αφορούν τις εξαγωγές, οι απαγορεύσεις εισαγωγής και εξαγωγής. Επίσης, μπορεί να είναι περιορισμοί τιμών, όπως δασμοί αντιντάμπινγκ, αντισταθμιστικοί δασμοί, διασυνοριακές φορολογικές προσαρμογές, μεταβλητές εισφορές και δασμολογικές ποσοστώσεις. Ακόμη, μπορεί να οι περιορισμοί αυτοί να είναι κακονιστικού πλαισίου, όπως είναι η αδειοδότηση, τα υγειονομικά πρότυπα, τα πρότυπα ασφαλείας, τα βιομηχανικά πρότυπα, οι κανονισμοί που αφορούν τα εμπορικά σήματα, οι διαφημίσεις, καθώς επίσης και τα μέσα ενημέρωσης. Ακόμη, όσον αφορά τους τελωνειακούς περιορισμούς, αυτοί μπορεί να συνίσταται στις απαιτήσεις προκαταβολών, στις διαδικασίες τελωνειακής αποτίμησης, στις διαδικασίες που αφορούν την τελωνειακή ταξινόμησης, καθώς επίσης και στις διαδικασίες εκτελωνισμού. Τέλος, ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στις άμεσες κυβερνητικές παρεμβάσεις, που αφορούν τις επιδοτήσεις, καθώς και άλλες ενισχύσεις. Επίσης, στην κατηγορία αυτή εντάσσονται και οι ενισχύσεις προς τις ερευνητικές και άλλες τεχνολογικές πολιτικές, οι εφαρμοζόμενες πολιτικές ανταγωνισμού, οι πολιτικές που αφορούν τις κρατικές προμήθειες, καθώς επίσης και τα κρατικά μονοπώλια και τα franchises (The Heritage Foundation, 2018).

Αναφορικά με την ελευθερία των επενδύσεων, οι περισσότερες από τις χώρες σε παγκόσμιο επίπεδο, θέτουν διάφορους περιορισμούς που αφορούν τις επενδύσεις. Για παράδειγμα, ορισμένες από αυτές, θέτουν διαφορετικούς κανόνες για ξένες και για εγχώριες επενδύσεις, ενώ κάποιες άλλες χώρες θέτουν περιορισμούς στο συνάλλαγμα. Επιπλέον, κάποιες άλλες χώρες, θέτουν περιορισμούς στις πληρωμές, στις μεταφορές, καθώς και στις συναλλαγές του κεφαλαίου.

Μέσω του συγκεκριμένου δείκτη, δίνεται η δυνατότητα αξιολόγησης των ρυθμιστών περιορισμών, οι οποίοι συνήθως επιβάλλονται στις διάφορες επενδύσεις που πραγματοποιούνται. Θα πρέπει να τονιστεί ότι το ιδανικό σκορ είναι το 100, για κάθε έναν από τους περιορισμούς που υπάρχουν στο επενδυτικό καθεστώς της κάθε χώρας. Οι παράμετροι που αξιολογούνται μέσω του συγκεκριμένου δείκτη είναι η εθνική μεταχείριση των ξένων επενδύσεων, ο κώδικας των ξένων επενδύσεων, η ανεπαρκής εφαρμογή πολιτικής και γραφειοκρατίας, ορισμένοι επενδυτικοί νόμοι και πρακτικές που δεν είναι μεταβατικοί, οι περιορισμοί που αφορούν την ιδιοκτησία της γης, οι περιορισμοί που τίθενται στις αγορές ακίνητης περιουσίας, οι τομεακοί επενδυτικοί περιορισμοί, η απαλλοτρίωση των επενδύσεων χωρίς να συνοδεύονται από δίκαιη αποζημίωση, η ύπαρξη συναλλαγματικών ελέγχων, οι απαιτούμενες εγκρίσεις κτλ. (The Heritage Foundation, 2018).

Η χρηματοπιστωτική ελευθερία αποτελεί ένα δείκτη της αποτελεσματικότητας των τραπεζών και συνάμα ένα μέτρο ανεξαρτησίας αυτών από τον κυβερνητικό έλεγχο και τις αντίστοιχες παρεμβάσεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η κρατική ιδιοκτησία των τραπεζών, καθώς επίσης και άλλου είδους χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, όπως είναι οι ασφαλιστικές εταιρείες, έχει ως συνέπεια να περιορίζεται ο ανταγωνισμός, αλλά και να περιορίζεται το επίπεδο πρόσβασης των πολιτών και των επιχειρηματιών στις πιστώσεις. Από την άλλη, σε ένα ιδανικό τραπεζικό και χρηματοδοτικό περιβάλλον, το οποίο χαρακτηρίζεται από ένα ελάχιστο επίπεδο κρατικής παρέμβασης, η ανεξάρτητη εποπτεία, καθώς και η ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων από την κεντρική τράπεζα, έχει ως συνέπεια να περιορίζεται στην επιβολή συμβατικών υποχρεώσεων, καθώς επίσης και στην πρόληψη της απάτης. Παράλληλα, οι διαθέσιμες πιστώσεις κατανέμονται με όρους της αγοράς, ενώ η κυβέρνηση δεν διαθέτει χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Όσον αφορά τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, αυτά παρέχουν διάφορους τύπους χρηματοοικονομικών υπηρεσιών σε ιδιώτες και εταιρείες, ενώ είναι ελεύθερα να παραχωρούν πίστωση, να δέχονται καταθέσεις και να προβαίνουν σε συναλλαγές οι οποίες γίνονται σε ξένο νόμισμα. Επιπλέον, σε ένα ιδανικό τραπεζικό και χρηματοοικονομικό περιβάλλον, τα ξένα τραπεζικά ιδρύματα

αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο με τα εγχώρια και λειτουργούν ελεύθερα, σεβόμενα τους κανόνες που ισχύουν για όλους (The Heritage Foundation, 2018).

Ο δείκτης βαθμολογεί την χρηματοπιστωτική ελευθερία εξετάζοντας πέντε ευρείες περιοχές που είναι οι ακόλουθες (The Heritage Foundation, 2018). :

- Η έκταση που λαμβάνει η κυβερνητική ρύθμιση στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες
- Ο βαθμός της κρατικής παρέμβασης σε τράπεζες, καθώς και σε άλλες χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, μέσω της άμεσης, αλλά και της έμμεσης ιδιοκτησίας
- Η κυβερνητική επιρροή στην κατανομή της πίστωσης
- Η έκταση της ανάπτυξης των χρηματοπιστωτικών αγορών και της κεφαλαιαγοράς
- Η διαφάνεια που επικρατεί απέναντι στον ξένο ανταγωνισμό

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Το νησί της Κύπρου οριοθετείται στο άκρο του βορειοανατολικού τμήματος της Μεσογείου, στο σημείο όπου συναντάται η Ευρώπη με την Ασία και την Αφρική. Ειδικότερα, βρίσκεται σε απόσταση περίπου 70 χιλιομέτρων από την Τουρκία, 105 χιλιόμετρα δυτικά της Συρίας καθώς και 800 χιλιόμετρα περίπου ανατολικά της Ελλάδος. Η συνολική επιφάνεια της Κύπρου ανέρχεται σε 9.250 περίπου τετραγωνικά χιλιόμετρα, ενώ το 1/3 του νησιού βρίσκεται υπό τούρκικη κατοχή από το 1974. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η Κύπρος αποτελεί το τρίτο μεγαλύτερο νησί στην περιοχή της Μεσογείου, με μεγαλύτερα να είναι η Σικελία και η Σαρδηνία (Κυπριακή Προεδρία Συμβουλίου ΕΕ 2012, 2012).

Η ιστορία της Κύπρου ως ανεξάρτητο κράτος είναι σχετικά πρόσφατη, καθώς έως και το 1960 αποτελούσε μια αγγλική αποικία. Έκτοτε κατόπιν απελευθερωτικού αγώνα, ανεξαρτητοποιήθηκε και με τις συμφωνίες Ζυρίχης και Λονδίνου μεταξύ Ελλάδας, Τουρκίας και Μεγάλης Βρετανίας, ρυθμίστηκαν οι τρεις επίσημες γλώσσες της χώρας που είναι η ελληνική, η αγγλική και η τουρκική. Το πολίτευμα που καθιερώθηκε τότε και ισχύει έως και σήμερα είναι η Προεδρική Δημοκρατία (Κυπριακή Προεδρία ΕΕ 2012,2012).

ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Περίοδος 1960-1974

Η οικονομία της Κύπρου όταν αποκτήθηκε η ανεξαρτησία της από τους Βρετανούς, παρουσίαζε ιδιαίτερα μεγάλες αδυναμίες, που μάλλον παραπέμπαν σε μια χώρα υπανάπτυκτη. Την περίοδο εκείνη, βασικός πυλώνας της οικονομίας ήταν η αγροτική παραγωγή, ενώ οι ανάγκες για βιομηχανικά προϊόντα ικανοποιούνταν μέσω μαζικών εισαγωγών. Από την άλλη, παρά την νησιωτικότητα της χώρας, η τουριστική υποδομή ήταν

περιορισμένη, καθώς σε όλο το νησί της Κύπρου, υπήρχαν μόλις 4.300 κλίνες προς μίσθωση και μάλιστα βρίσκονταν κυρίως σε ορεινές περιοχές, ουσιαστικά σε αντίθεση της με τις επικρατούσες τάσεις της διεθνούς τουριστικής ζήτησης που επικεντρωνόταν σε παραθαλάσσια θέρετρα. Επομένως, τα έσοδα που προέρχονταν από τον τουρισμό θεωρούνταν περιορισμένα. Παράλληλα, σε κακή κατάσταση βρίσκονταν και οι υποδομές της χώρας, όπως οι δρόμοι, τα αεροδρόμια, τα λιμάνια και απαιτούσαν άμεσα εκσυγχρονισμό για να καλύψουν τις άμεσες και μελλοντικές ανάγκες της Κυπριακής οικονομίας (Syrichas et al., 2012).

Ωστόσο, δεν υπήρχαν μόνο αρνητικά την περίοδο εκείνη στην Κύπρο, καθώς ήταν σε ισχύ ένα θεσμικό πλαίσιο, το οποίο μπορεί να χαρακτηριστεί ως ικανοποιητικό και είχε δημιουργηθεί από την αποικιοκρατία, ενώ παράλληλα υπήρχε ένα μερικώς εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό, το οποίο και θα αποτελούσε την βάση για την μετέπειτα ανάπτυξη της κυπριακής οικονομίας ( ). Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι από το 1961 έως κι το 1973, η κυπριακή οικονομία παρουσίασε σημαντική πρόοδο, με τον μέσο όρο της ανάπτυξης του ΑΕΠ να προσεγγίζει το 7,5% (Syrichas et al., 2012). Οι σημαντικότεροι τομείς που οδήγησαν στην ανάπτυξη αυτή ήταν ο βιομηχανικός, ο τουριστικός, καθώς επίσης και ο αγροτικός, ενώ μια μικρότερη συμβολή στην αναπτυξιακή διαδικασία είχε και ο κατασκευαστικός τομέας. Η στρατηγική που εφαρμόστηκε την περίοδο αυτή στην Κύπρο σε επίπεδο οικονομίας, έθετε ως στόχο, την αντικατάσταση των προϊόντων που εισάγονταν, με προϊόντα τα οποία παράγονται εντός της Κύπρου, ενώ στόχος αποτελούσε και η περαιτέρω προώθηση του παραθαλάσσιου τουρισμού, ο οποίος θα στηριζόταν στο τρίπτυχο, ήλιος, θάλασσα, ξεκούραση. Αποτέλεσμα της στρατηγικής αυτής ήταν να τεθεί σε δεύτερη προτεραιότητα η γεωργία, ενώ διαμορφώθηκε μια περισσότερο ισορροπημένη αναπτυξιακή πολιτική. Επιπλέον, για την επίτευξη των στόχων της οικονομίας που τέθηκαν, δόθηκαν κίνητρα από την Κυβέρνηση που αφορούσαν ευνοϊκά επιτόκια δανεισμού προς τις επιχειρήσεις, ενώ παράλληλα παραχωρήθηκε κρατική γη, η οποία θα αξιοποιούνταν, είτε για βιομηχανική, είτε για τουριστική εκμετάλλευση.

Ιδιαίτερα σημαντικό και συνάμα επωφελές για την κυπριακή οικονομία, ήταν το γεγονός ότι η κυβέρνηση της Κύπρου, στηρίχθηκε στις υφιστάμενες

εκπαιδευτικές πολιτικές που υπάρχουν από την αποικιοκρατία και σταδιακά, παρείχε δωρεάν δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε όλους όσους ενδιαφέρονταν. Ακόμη, δόθηκε έμφαση στην τεχνική κατάρτιση των πολιτών, κάτι που υποστηρίχθηκε και από δύο σχολές μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που ήταν το Ανώτερο Τεχνικό Ινστιτούτο και η Ξενοδοχειακή Σχολή. Ουσιαστικά, διαπιστώνεται ότι από τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας της Κύπρου, τέθηκε οι βάσεις για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, το οποίο αποτελεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για την κυπριακή οικονομία ακόμα και σήμερα.

Περίοδος 1974-1980

Το 1974, συντελέστηκε κάτι ιδιαίτερα δυσμενές για την Κυπριακή Δημοκρατία, καθώς έχασε τον έλεγχο του 36,2% των εδαφών της, εξαιτίας της στρατιωτικής εισβολής των Τούρκικων στρατευμάτων. Αποτέλεσμα της εισβολής αυτής ήταν η μετακίνηση μέσω διωγμού 160.000 με 180.000 περίπου Ελληνοκυπρίων, οι οποίοι άφησαν πίσω τις περιουσίες τους, καθώς και το πιο πλούσιο μέρος του νησιού, που ήταν το βόρειο τμήμα του, καθώς εκεί βρίσκονται οι πιο πλούσιοι φυσικοί πόροι, ενώ τότε βρίσκονταν και οι μεγαλύτερες κεφαλαιακές επενδύσεις (Papadakis et al., 2006).

Η εισβολή αυτή, όπως ήταν αναμενόμενο άλλαξε ραγδαία την κατάσταση που επικρατούσε στην οικονομία, καθώς περιορίστηκε σημαντικά η καλλιεργήσιμη γη, με τις απώλειες να αφορούν κυρίως καλλιέργειες εσπεριδοειδών και άλλων καρποφόρων δέντρων. Ακόμη, το πιο μεγάλο μέρος των κοπαδιών παρέμεινε στις κατεχόμενες περιοχές, γεγονός που επέδρασε άμεσα αρνητικά στον κλάδο της κτηνοτροφίας. Επιπρόσθετα, πέρα από τον αγροτικό και τον κτηνοτροφικό κλάδο, σημαντικό πρόβλημα δημιουργήθηκε και στον τομέα της βιομηχανίας, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι ένα απωλέσθει ένα μεγάλο μέρος των ορυχείων, των λατομείων, καθώς και των εργοστασίων. Όσον αφορά τον τομέα του τουρισμού, φαίνεται να χάθηκε το μεγαλύτερο μέρος της τουριστικής υποδομής, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι είχε χτιστεί στα βόρεια παράλια του νησιού. Επομένως, με βάση τις επιδράσεις που αναφέρθηκαν ήδη, υπήρξε σημαντικά μεγάλη αύξηση της ανεργίας, ενώ ένα μεγάλο τμήμα του κυπριακού πληθυσμού, αναγκάστηκε να στηρίζεται στα κρατικά επιδόματα (Papadakis et al., 2006).

Ωστόσο, εξαιτίας της ευρείας εξάρτησης του πληθυσμού από κρατικά επιδόματα, επιβαρύνθηκε ακόμη περισσότερο το δημοσιονομικό έλλειμμα της χώρας, το οποίο πλέον ήταν δύσκολο να τεθεί υπό περιορισμό. Ουσιαστικά, οι απώλειες οικονομικών πόρων, πρώτων υλών, καθώς και συσσωρευμένου κεφαλαίου, είχαν ως αποτέλεσμα να οδηγηθεί η χώρα σε κατάρρευση, ενώ τα φορολογικά έσοδα ήταν περιορισμένα, γεγονός που έχει άμεση σχέση με την μείωση των εισοδημάτων, αλλά και με τον περιορισμό του επιπέδου των καταθέσεων. Ως απόρροια των εξελίξεων αυτών, ήταν η υψηλή εξάρτηση από δανειακά προγράμματα και γενικά μεταφορά πόρων από το εξωτερικό (Syrichas et al., 2012).

Στόχος της κυβέρνησης της Κύπρου μετά την τουρκική εισβολή αποτέλεσε η μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των διαθέσιμων κυβερνητικών πόρων, καθώς επίσης και η αναζήτηση περαιτέρω πόρων, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το μείζον ζήτημα της ανεργίας. Στα πλαίσια αυτής της στόχευσης, εφαρμόστηκαν κενύσιανές πολιτικές, έτσι ώστε να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας στις βιομηχανίες του ρουχισμού, καθώς επίσης και στην βιομηχανία των υποδημάτων, αλλά και στον κατασκευαστικό τομέα. Παράλληλα, μέσω της διατήρησης των δημοσίων δαπανών σε υψηλά επίπεδα προβλέπονταν η δημιουργία έργων υποδομής, όπως είναι οι δρόμοι, τα σχολεία, ένα νέο αεροδρόμιο, νέα νοσοκομεία στην επαρχία, ενώ δόθηκε έμφαση στην ανάπτυξη των λιμανιών της Λάρνακας και της Λεμεσού, όπως επίσης και στην ανάπτυξη βιομηχανικών περιοχών σε όλες τις ελεύθερες πόλεις (Syrichas et al., 2012).

Σημαντική ήταν η συμβολή στην αναπτυξιακή προσπάθεια της Κύπρου των εμβασμάτων που απέστειλαν οι Κύπριοι, οι οποίοι μετά την τουρκική εισβολή είχαν καταφύγει για εργασία σε άλλες χώρες, όπως ήταν η Ελλάδα, αλλά και οι αραβικές χώρες. Επιπλέον, η στήριξη που παρείχε η κυβέρνηση προς τις επιχειρήσεις, φαίνεται να είχε θετικά αποτελέσματα, καθώς ο ιδιωτικός τομέας παρουσίασε σημαντική αύξηση των δραστηριοτήτων του, ενώ μέχρι και το 1977, δηλαδή σε περίπου τρία χρόνια έπειτα από τον εισβολή των Τούρκων στο νησί, είχαν επιτευχθεί συνθήκες πλήρους απασχόλησης, γεγονός που χαρακτηρίστηκε ως ένα «οικονομικό θαύμα» (Syrichas et al., 2012).

Ωστόσο, πέρα από τις συντεταγμένες προσπάθειες τις οποίες πραγματοποίησε η Κυβέρνηση της Κύπρου, εύνοια για την ανάπτυξη υπήρξε εξαιτίας ορισμένων συγκυριών της περιόδου εκείνης. Η πρώτη συγκυρία αφορούσε την ιδιαίτερα μεγάλη ζήτηση που υπήρχε από τις αραβικές χώρες για βιομηχανικά προϊόντα, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα να αυξάνονται οι εξαγωγές, κυρίως ειδών ρουχισμού, υποδημάτων, πατατών και τσιμέντου, βελτιώνοντας το εμπορικό ισοζύγιο. Παράλληλα, μια θετική συγκυρία που φαίνεται να επηρέασε την αναπτυξιακή προσπάθεια της Κύπρου ήταν ο εμφύλιος πόλεμος που πραγματοποιήθηκε στον Λίβανο το 1975, ο οποίος είχε ως συνέπεια την εξασθένηση της θέσης του στην γεωπολιτική σκακιέρα της ευρύτερης περιοχής, κάτι που λειτούργησε θετικά για την περίπτωση της Κύπρου. Η Κύπρος, εκτός του ότι γειτνιάζε με τον Λίβανο, διέθετε συχνές αεροπορικές συνδέσεις, εύκρατο κλίμα, καθώς επίσης και εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως και έτσι αποτέλεσε πόλο έλξης επιχειρήσεων που επιδίωκαν να απομακρυνθούν από τον Λίβανο. Η προσέλκυση των επιχειρήσεων αυτών, καθώς και άλλων εξαιτίας των πλεονεκτημάτων που αναφέρθηκαν προηγουμένως, είχε ως αποτέλεσμα να επέλθει ένας μετασχηματισμός στο οικονομικό μοντέλο της Κύπρου, το οποίο και στράφηκε στην παροχή υπηρεσιών χρηματοοικονομικής φύσεως, όπου επικρατούσε χαμηλός εταιρικός φόρος, καθώς επίσης και μια γκάμα νομικών και λογιστικών προϊόντων (Syriachas et al., 2012).

Η περίοδος 1980-2008

Κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1980, η Κυβέρνηση στα πλαίσια της προσπάθειας της για εναρμόνιση με τις Ευρωπαϊκές αγορές, προχώρησε στην θέσπιση και εφαρμογή αλλαγών. Η αναζήτηση αυτή ήρθε ως αποτέλεσμα της πτώσης της ζήτησης για βιομηχανικά προϊόντα από τις χώρες της Αραβίας. Έτσι, το 1987, η Κύπρος προχώρησε στην σύναψη συμφωνίας τελωνειακής ένωσης με την ΕΟΚ, ωστόσο η κίνηση αυτή δεν φαίνεται να απέφερε άμεσα τα αναμενόμενα οφέλη, καθώς τα κυπριακά προϊόντα δεν κατάφεραν να διεισδύσουν επαρκώς στις ευρωπαϊκές αγορές (Συρίχα κ.α., 2015). Η αποτυχία αυτή, εδράζεται σε δύο συνιστώσες, αφενός στην αδυναμία των κυπριακών προϊόντων να ανταγωνιστούν σε ποιότητα και

σε αναγνωρισιμότητα τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά και αμερικάνικα προϊόντα, αφετέρου δε, στην ύπαρξη από την πλευρά της ΕΟΚ παράλληλων εμπορικών συμφωνιών με τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης, οι οποίοι είχαν χαμηλότερο κόστος παράγωγής σε σχέση με την Κύπρο και έντειναν τον ανταγωνισμό, παρόλο που πολλά από τα προϊόντα αυτά θεωρούνται δεύτερης διαλογής (Syrichas et al., 2012).

Παρά τις προαναφερθείσες δυσκολίες των Κυπριακών προϊόντων στο εξωτερικό η οικονομία της Κύπρου εξακολούθησε να αναπτύσσεται και κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1990. Κινητήρια δύναμη της οικονομίας ήταν ο τουρισμός, με τα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια να συμβάλλουν τα μέγιστα στην κίνηση του οικονομικού μηχανισμού. Εξαιτίας της ζήτησης για τα διάφορα καταναλωτικά είδη που δημιουργήθηκε στηρίχθηκε ο κλάδος του χονδρικού και λιανικού εμπορίου, εντός του νησιού, ενώ παρουσιάστηκε και αύξηση στον κατασκευαστικό τομέα, εξαιτίας της ζήτησης που υπήρχε για νέες ξενοδοχειακές μονάδες, καθώς και για νέες εξοχικές κατοικίες που απευθύνονταν σε ξένους επισκέπτες. Παράλληλα, εξαιτίας τους θετικού κλίματος της οικονομικής, επηρεάστηκε άμεσα και ο κρατικός μηχανισμός, με κύριο χαρακτηριστικό να είναι η διόγκωσή του, αλλά και τα αυξημένα δημοσιονομικά πλεονάσματα. Θα πρέπει να τονιστεί ότι την ίδια περίοδο παρουσιάστηκαν βελτιώσεις στις κρατικές διοικητικές υπηρεσίες που αφορούσαν τους τομείς άμυνας, ενώ δόθηκαν επιπλέον χρήματα για τον εκσυγχρονισμό της παιδείας (Συρίχα κ.α., 2015)

Η επιτυχημένη οικονομική διαδρομή της Κύπρου, είχε ως αποτέλεσμα η χώρα να γίνει πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2004, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα να υπάρχουν σημαντικά πλεονεκτήματα. Πιο αναλυτικά, ενισχύθηκε το αίσθημα ασφάλειας για πρώτη φορά μετά το 1974, αφενός λόγω της ιδιότητας της χώρας ως κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφετέρου δε, εξαιτίας της μακροοικονομικής σταθερότητας που επικρατούσε την περίοδο εκείνη στην Ευρώπη, κυρίως λόγω της νομισματικής ένωσης. Εξαιτίας των συνθηκών αυτών, υπήρξε διεύρυνση του χρηματοπιστωτικού τομέα της Κύπρου, σε επίπεδα μάλιστα τα οποία έφθασαν να είναι δυσανάλογα ως προς το ΑΕΠ, αλλά και ως προς το μέγεθος της χώρας, ενώ ο εκσυγχρονισμός των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών,

αποτελέσσε βασική παράμετρο για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων σε όλους τους τομείς. Σημαντική ήταν και η συμβολή των Ευρωπαϊκών κονδυλίων, αλλά και των προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης. Έτσι, το 2007, η οικονομία της Κύπρου παρουσίασε πλεόνασμα της τάξεως του 3,5%, ενώ η αύξηση του ΑΕΠ ξεπέρασε τις 5 ποσοστιαίες μονάδες, με τον πληθωρισμό να κυμαίνεται στα επίπεδα του 2,4%. (Syrichas et. al., 2012). Έπειτα από τις θετικές αυτές επιδόσεις της οικονομίας της Κύπρου, την 1^η Ιανουαρίου του 2008, η Κύπρος εισήχθη στην Ευρωζώνη. Συνεπώς, λίγο πριν το ξέσπασμα της διεθνούς οικονομικής κρίσης, η οποία ξεκίνησε από τις ΗΠΑ και εν συνεχεία επεκτάθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τον υπόλοιπο δυτικό κόσμο, η οικονομία της Κύπρου βρισκόταν σε εύρωστη οικονομική κατάσταση (Συρίχα κ.α., 2015).

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Αναφορικά με το μέγεθος των κυπριακών επιχειρήσεων, αυτό δεν φαίνεται να διαφοροποιείται σε σχέση με το μέσο ευρωπαϊκό μέγεθος, καθώς το 99,8% των επιχειρήσεων εντάσσονται στην κατηγορία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, ενώ το 92% των επιχειρήσεων εντάσσεται στην κατηγορία των πολύ μικρών επιχειρήσεων, απασχολώντας λιγότερους από εννιά εργαζομένους. Ωστόσο, στην Κύπρο φαίνεται να υπάρχει διαφοροποίηση ως προς το ποσοστό των εργαζομένων που απασχολούνται σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, καθώς το ποσοστό αυτό αγγίζει το 80% περίπου, έναντι του 67% περίπου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ και η προστιθέμενη αξία της συγκεκριμένης κατηγορίας απασχόλησης, ξεπερνά το 75% στην Κύπρο, έναντι 58% του αντίστοιχου ευρωπαϊκού μέσου όρου.

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να κάνουμε στην κατανομή των κυπριακών επιχειρήσεων, μεταξύ των διαφόρων κλάδων, όπου τα μεγαλύτερα ποσοστά επικεντρώνονται στους τομείς του χονδρικού και λιανικού εμπορίου, στον τομέα των κατασκευών, των επαγγελματικών και τεχνικών δραστηριοτήτων, καθώς επίσης και στον τομέα του τουρισμού και ιδίως στον τομέα των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων και στον τομέα των εστιατορίων. Από την άλλη, σε χαμηλά επίπεδα κυμαίνεται η δραστηριοποίηση των επιχειρήσεων στον

κλάδο πληροφορικής και επικοινωνιών, παρόλο που ως κλάδος δύναται να εισφέρει σημαντική προστιθέμενη αξία.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι η επιχειρηματική δραστηριότητα στην Κύπρο, φαίνεται να ακολουθεί μια φθίνουσα πορεία κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών, επηρεαζόμενη από την οικονομική κρίση, ωστόσο η μεγαλύτερη κάμψη σημειώθηκε κατά την διάρκεια της περιόδου 2012-2014. Ωστόσο, εν αντιθέσει με αυτή την εξέλιξη, ιδιαίτερα ελπιδοφόρος μπορεί να θεωρηθεί η ισχυρή δυναμική που αφορά το επιχειρηματικό περιβάλλον και σχετίζεται με την δημιουργία νεοφυών επιχειρήσεων, καθώς όλο και περισσότερο δημιουργούνται νέες επιχειρήσεις, που δίνουν έμφαση στην καινοτομία, καθώς και στη σύγχρονη τεχνολογία επιχειρήσεων.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Κέντρο Ανταγωνιστικότητας της Σχολής Διοίκησης Επιχειρήσεων IMD, που εδρεύει στην Ελβετία και ειδικότερα σύμφωνα με τον δείκτη IMD World Competitiveness, η Κύπρος για το 2017, βρέθηκε μεταξύ των 63 χωρών. Θα πρέπει να τονιστεί ότι προκειμένου να γίνει η εν λόγω αξιολόγηση, χρησιμοποιούνται περισσότερα από 340 κριτήρια, τα οποία διαμορφώνονται λαμβάνοντας υπόψη επίσημα στατιστικά στοιχεία, καθώς επίσης και στοιχεία τα οποία προέρχονται από μια έρευνα κοινής γνώμης που γίνεται μεταξύ των ανώτερων στελεχών των επιχειρήσεων της κάθε χώρας. Τα κριτήρια αυτά κατηγοριοποιούνται σε τέσσερις επιμέρους κατηγορίες που είναι οι ακόλουθες :

- Η επίδοση της οικονομίας, όπου αξιολογείται ουσιαστικά μακροοικονομικά η εγχώρια οικονομία.
- Η αποδοτικότητα του κράτους, όπου εξετάζεται το κατά πόσο οι κυβερνητικές επιλογές μπορούν να συμβάλλουν στην επίτευξη της ανταγωνιστικότητας.
- Η αποδοτικότητα των επιχειρήσεων, όπου αναλύεται ο βαθμός στον οποίο το εγχώριο περιβάλλον συμβάλλει στην ενθάρρυνση των επιχειρήσεων, έτσι ώστε να μπορέσουν να λειτουργήσουν

με τρόπο που είναι καινοτόμος, επωφελής και χαρακτηρίζεται από υπευθυνότητα.

- Η υποδομή, όπου αξιολογείται ο βαθμός στον οποίο οι βασικοί, οι τεχνολογικοί, οι επιστημονικοί, καθώς και οι ανθρώπινοι πόροι της κάθε χώρας, είναι σε θέση να καλύψουν τις ανάγκες που έχουν διαμορφωθεί από τις επιχειρήσεις.

Σύμφωνα λοιπόν με την εν λόγω αξιολόγηση η κυπριακή οικονομία για το έτος 2017, βρέθηκε στην 37^η θέση μεταξύ 63 χωρών σε όρους ανταγωνιστικότητας. Όπως προκύπτει από την αξιολόγηση αυτή, στα θετικά στοιχεία της οικονομίας συγκαταλέγονται οι ξένες επενδύσεις, το εταιρικό φορολογικό καθεστώς, τα έσοδα τα οποία προκύπτουν από την τουριστική δραστηριότητα, οι εξαγωγές των εμπορικών και επαγγελματικών υπηρεσιών, καθώς επίσης και η χαμηλή εγκληματικότητα. Από την άλλη, η έκθεση εντόπισε τις κυριότερες αδυναμίες της κυπριακής οικονομίας, οι οποίες είναι τα υψηλά επίπεδα των μακροχρόνια ανέργων, το αυξημένο ποσοστό της ανεργίας των νέων, το υψηλό ποσοστό στο οποίο βρίσκεται το δημόσιο χρέος επί του ΑΕΠ, καθώς επίσης και οι χαμηλές δαπάνες που αφορούν το προσωπικό στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης. Επιπροσθέτως, στα θετικά που καθιστούν ελκυστική την κυπριακή οικονομία συγκαταλέγεται το ανταγωνιστικό φορολογικό καθεστώς, τα υψηλά επίπεδα εκπαίδευσης, καθώς επίσης και το εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Επιπλέον, άλλα χαρακτηριστικά είναι η υψηλή θέση που καταλαμβάνει η Κύπρος στην κατηγορία των διεθνών επενδύσεων, ωστόσο βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα ως προς τα επίπεδα της απασχόλησης. Σε αρκετά υψηλά επίπεδα βρίσκεται και η αποδοτικότητα του κράτους, καθώς η Κύπρος κατατάσσεται στην 22^η θέση μεταξύ των 63 χωρών, έχοντας μάλιστα υψηλή θέση στην υποκατηγορία της φορολογικής πολιτικής και χαμηλή κατάταξη που αφορά την απασχόληση. Ακόμη, σε όρους αποδοτικότητας των επιχειρήσεων της η Κύπρος, βρίσκεται στην 50^η θέση, έχοντας χαμηλή κατάταξη στις υποκατηγορίες των διοικητικών πρακτικών, όπως επίσης και στην κατηγορία τα παραγωγικότητας και της αποδοτικότητας. Όσον αφορά το σκέλος των υποδομών, η κυπριακή οικονομία κατατάσσεται στις 40^η θέση από τις 63 που

συμμετείχαν, έχοντας χαμηλές θέσεις στην τεχνολογική και στην επιστημονική υποδομή, ενώ βρίσκεται σε υψηλή θέση σε ζητήματα εκπαίδευσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ EDB, GCI ΚΑΙ IEF

ΔΕΙΚΤΗΣ EDB ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΧΩΡΕΣ

Είναι γεγονός ότι μια οικονομία δεν μπορεί να αναπτυχθεί χωρίς να έχει έναν υγιή ιδιωτικό τομέα. Επιπλέον, όταν οι εγχώριες επιχειρήσεις ευδοκimoύν, τότε δημιουργούνται θέσεις εργασίας, ενώ παράγεται εισόδημα, το οποίο μπορεί να δαπανέται και να επενδύεται στην εγχώρια αγορά. Επομένως, οι Κυβερνήσεις που ενδιαφέρονται για την ανάπτυξη των χωρών που εκπροσωπούν δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στους νόμους και τους κανονισμούς, οι οποίοι ρυθμίζουν την λειτουργία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Παράλληλα, μέσω της αποτελεσματικής ρύθμισης, δίνεται η δυνατότητα για τις πολύ μικρές επιχειρήσεις, να αναπτυχθούν, να καινοτομούν, καθώς και να μετακινηθούν δυναμικά από τον ανεπίσημο τομέα της οικονομίας προς τον επίσημο τομέα της οικονομίας. Μέσω του δείκτη Easy Doing Business, οι ρυθμιστικοί φορείς μπορούν να αξιολογούν και να συγκρίνουν τα εγχώρια ρυθμιστικά περιβάλλοντα των επιχειρήσεων.

Οι οικονομίες που λαμβάνουν υψηλές βαθμολογίες στον δείκτη Easy Doing Business, είναι αυτές που έχουν διαμορφώσει τα κατάλληλα ρυθμιστικά περιβάλλοντα και έχουν προβεί στην εφαρμογή μεταρρυθμίσεων κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών. Σύμφωνα με την έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας «Doing Business 2019», στις τρεις πρώτες θέσεις βρίσκονται οι οικονομίες της Νέας Ζηλανδίας, της Σιγκαπούρης, καθώς και της Δανίας, όπου αποτελούν και παραδείγματα φιλικών περιβαλλόντων προς τις επιχειρήσεις και προς το επιχειρηματικό κλίμα εν γένει. Αξιοσημείωτο δε, είναι το γεγονός ότι στην έκθεση αυτή, στις είκοσι πρώτες χώρες βρίσκεται το κράτος Μαυρίκιος, το οποίο αποτελεί και την μόνη χώρα της υποσαχάριας

Αφρικής, που έχει προβεί σε μεταρρυθμίσεις του επιχειρηματικού της περιβάλλοντος με την πάροδο του χρόνου. Στις πρώτες είκοσι χώρες με τις υψηλότερες βαθμολογίες εισέρχονται για πρώτη φορά τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, καθώς και η Μαλαισία, έχοντας παρουσιάσει ιδιαίτερα σημαντική μεταρρυθμιστική δυναμική. Πιο αναλυτικά, θα πρέπει να επισημανθεί ότι τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, αποτελούν την κορυφαία οικονομία στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής.

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι οι πρώτες είκοσι χώρες με την μεγαλύτερη βαθμολογία, έχουν διαφορετική εισοδηματική διαστρωμάτωση, γεγονός που σημαίνει ότι οποιαδήποτε οικονομία έχει τη δυνατότητα να λάβει υψηλή τιμή, εφόσον έχει προβεί στην αντιμετώπιση των γραφειοκρατικών εμποδίων και έχει δώσει έμφαση στους νόμους και στις ρυθμίσεις. Επιπλέον, είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι σε 13 από τις 20 οικονομίες αυτές, υπάρχει δυνατότητα ολοκλήρωσης μια επιχειρηματικής διαδικασίας σε χρονικό διάστημα μόλις 0.5 ημέρας. Επιπροσθέτως, σε όλες της χώρας, με εξαίρεση μόνο μία από τις προαναφερθείσες 20, χρησιμοποιούνται αυτοματοποιημένα εργαλεία για την διανομή της ηλεκτρικής ενέργειας, κάτι που έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχουν και αυξημένα επίπεδα αξιοπιστίας του δικτύου. Ακόμη, και στις είκοσι οικονομίες που συγκεντρώνουν τις μεγαλύτερες βαθμολογίες, οι υποχρεωτικές επιθεωρήσεις γίνονται κατά την διάρκεια της κατασκευής του έργου, ενώ σε όλες αυτές τις χώρες, η ποιότητα της νομικής υποδομής και η ισχύς των θεσμών θεωρείται επίσης ισχυρή. Αξιοσημείωτο είναι ακόμη το γεγονός ότι τα δικαστήρια στις χώρες αυτές εκδίδουν δύο φορές πιο γρήγορη απόφαση σε σχέση με τις υπόλοιπες οικονομίες, όπου απαιτούνται κατά μέσο όρο 200 ημέρες για την εκδίκαση μιας υπόθεσης στα δικαστήρια. Πέρα όμως από αυτά που έχουν αναφερθεί, στις χώρες αυτές, υπάρχουν απαιτήσεις γνωστοποίησης, έτσι ώστε να αποτραπεί η κακή χρήση των εταιρικών περιουσιακών στοιχείων, για την αποκόμιση προσωπικού κέρδους από τους διευθυντές.

Στον πίνακα 1 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι βαθμολογίες των 190 χωρών που αξιολογούνται με βάση τον δείκτη Easy of Doing Business. Όπως προκύπτει οι δέκα χώρες με την υψηλότερη βαθμολογία είναι η Νέα Ζηλανδία, η Σιγκαπούρη, η Δανία, η Κορέα, το Χονγκ Κονγκ, οι Ηνωμένες Πολιτείες

Αμερικής, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Νορβηγία, η Γεωργία και η Σουηδία. Από την άλλη, οι χώρες που λαμβάνουν τις χαμηλότερες βαθμολογίες είναι κυρίως αυτές που προέρχονται από την υποσαχάρια Αφρική, αλλά και άλλες, όπως είναι η Βενεζουέλα, το Αφγανιστάν κτλ.

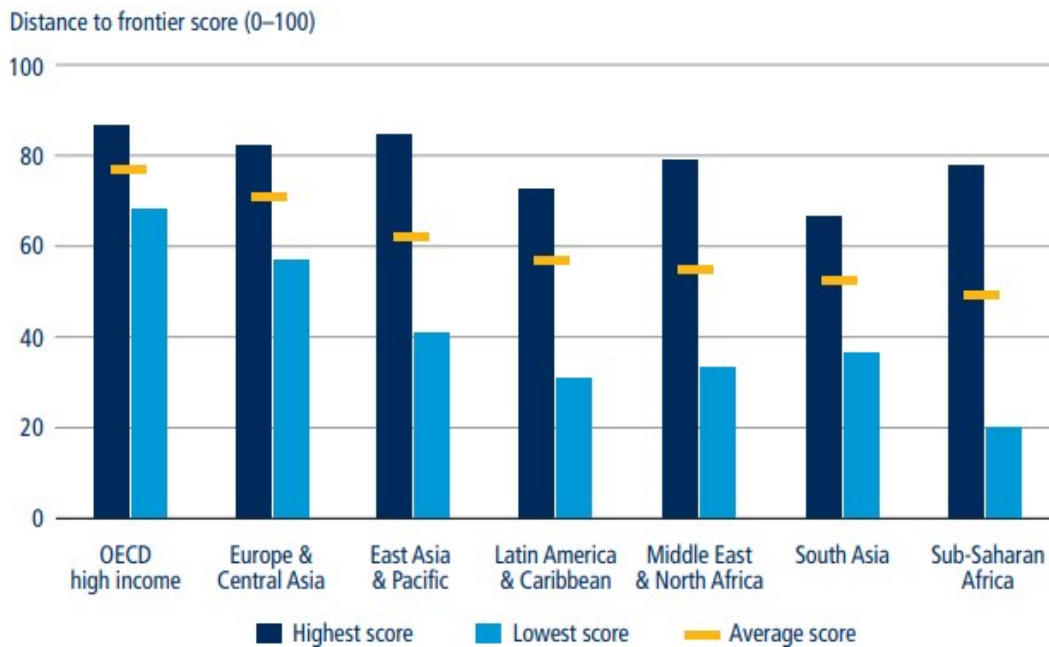
Πίνακας 1: Βαθμολογία 190 χωρών στον δείκτη Easy of Doing Business 2018

DB 2018 Rank	Economy	DTF score	DTF change	DB 2018 Rank	Economy	DTF score	DTF change	DB 2018 Rank	Economy	DTF score	DTF change
1	New Zealand	86.55	-0.18	65	Albania	68.70	+0.96	129	St. Vincent and the Grenadines	55.72	+0.01
2	Singapore	84.57	+0.04	66	Bahrain	68.13	+0.01	130	Palau	55.58	+0.46
3	Denmark	84.06	-0.01	67	Greece	68.02	+0.01	131	Nicaragua	55.39	+0.09
4	Korea, Rep.	82.90	0.00	68	Vietnam	67.90	+2.95	132	Barbados	55.20	-0.09
5	Hong Kong SAR, China	82.44	+0.29	69	Morocco	67.91	-0.03	133	Lebanon	54.67	-0.10
6	United States	82.54	-0.01	70	Jamaica	67.27	+0.57	134	St. Kitts and Nevis	54.52	+0.18
7	United Kingdom	82.22	-0.12	71	Oman	67.20	+0.08	135	Cambodia	54.47	+0.23
8	Norway	82.16	-0.25	72	Indonesia	66.47	+2.25	136	Maldives	54.42	+0.64
9	Georgia	82.04	+2.12	73	El Salvador	66.42	+3.54	137	Tanzania	54.04	+0.11
10	Sweden	81.27	+0.03	74	Uzbekistan	66.33	+4.46	138	Mozambique	54.00	+0.97
11	Macedonia, FYR	81.18	-0.21	75	Bhutan	66.27	+1.06	139	Côte d'Ivoire	53.71	+2.04
12	Estonia	80.80	+0.05	76	Ukraine	65.75	+1.90	140	Senegal	53.06	+3.75
13	Finland	80.37	-0.11	77	Kyrgyz Republic	65.70	+0.54	141	Lao PDR	53.01	+0.43
14	Australia	80.14	0.00	78	China	65.29	+0.40	142	Grenada	52.94	-0.11
15	Taiwan, China	80.07	+0.41	79	Panama	65.27	+1.25	143	Mali	52.92	+0.30
16	Lithuania	79.87	+1.05	80	Kenya	65.15	+2.59	144	Niger	52.34	+2.26
17	Ireland	79.51	-0.19	81	Botswana	64.94	+0.07	145	Nigeria	52.03	+3.85
18	Canada	79.29	-0.09	82	South Africa	64.89	-0.08	146	Gambia, The	51.92	-0.01
19	Latvia	79.26	-0.79	83	Qatar	64.86	+0.61	147	Pakistan	51.65	+0.71
20	Germany	79.00	-0.19	84	Malta	64.72	+0.43	148	Burkina Faso	51.54	+0.20
21	United Arab Emirates	78.73	+1.87	85	Zambia	64.50	+3.92	149	Marshall Islands	51.45	+0.03
22	Austria	78.54	-0.15	86	Bosnia and Herzegovina	64.20	+0.42	150	Mauritania	50.88	+1.56
23	Iceland	78.50	+0.01	87	Samoa	63.89	+2.06	151	Benin	50.47	+1.85
24	Malaysia	78.43	+0.96	88	Tunisia	63.58	-0.20	152	Bolivia	50.18	+0.32
25	Mauritius	77.54	+2.09	89	Tonga	63.43	+0.50	153	Guinea	49.80	+0.32
26	Thailand	77.44	+5.68	90	Vanuatu	63.08	+0.02	154	Djibouti	49.58	+3.99
27	Poland	77.30	+0.18	91	St. Lucia	62.88	+0.01	155	Micronesia, Fed. Sts.	48.99	+0.01
28	Spain	77.02	0.00	92	Saudi Arabia	62.50	+2.92	156	Togo	48.88	+0.64
29	Portugal	76.84	-0.14	93	San Marino	62.47	-0.03	157	Kiribati	48.74	-0.31
30	Czech Republic	76.27	+0.03	94	Uruguay	61.99	+0.35	158	Comoros	48.52	+0.47
31	France	76.13	-0.06	95	Seychelles	61.41	+1.01	159	Zimbabwe	48.47	+0.80
32	Netherlands	76.03	+0.51	96	Kuwait	61.23	+1.52	160	Sierra Leone	48.18	-0.06
33	Switzerland	75.92	+0.19	97	Guatemala	61.18	-0.43	161	Ethiopia	47.77	+2.08
34	Japan	75.68	+0.07	98	Dominica	60.96	+0.34	162	Madagascar	47.67	+3.05
35	Russian Federation	75.50	+0.81	99	Dominican Republic	60.93	+2.52	163	Cameroon	47.23	+2.18
36	Kazakhstan	75.44	+1.06	100	India	60.76	+4.71	164	Burundi	46.92	+0.06
37	Slovenia	75.42	+0.99	101	Fiji	60.74	+0.04	165	Suriname	46.87	+0.11
38	Belarus	75.06	+0.55	102	Trinidad and Tobago	60.68	-0.19	166	Algeria	46.71	-0.01
39	Slovak Republic	74.90	-0.25	103	Jordan	60.58	+2.38	167	Gabon	46.19	+1.33
40	Kosovo	73.49	+4.98	104	Lesotho	60.42	+0.54	168	Iraq	44.87	+0.48
41	Rwanda	73.40	+3.21	105	Nepal	59.95	+2.35	169	São Tomé and Príncipe	44.84	+0.39
42	Montenegro	73.18	+1.64	106	Namibia	59.94	+0.54	170	Sudan	44.46	+0.17
43	Serbia	73.13	+0.26	107	Antigua and Barbuda	59.63	+0.98	171	Myanmar	44.21	+0.30
44	Moldova	73.00	+0.20	108	Paraguay	59.18	+0.06	172	Liberia	43.55	+3.10
45	Romania	72.87	+0.17	109	Papua New Guinea	59.04	+0.17	173	Equatorial Guinea	41.66	+1.77
46	Italy	72.70	+1.15	110	Malawi	58.94	+6.33	174	Syrian Arab Republic	41.55	+0.08
47	Armenia	72.51	+0.59	111	Sri Lanka	58.86	+0.13	175	Angola	41.49	+1.38
48	Hungary	72.39	+0.26	112	Swaziland	58.82	+0.25	176	Guinea-Bissau	41.45	+0.23
49	Mexico	72.27	+0.18	113	Philippines	58.74	+0.42	177	Bangladesh	40.99	+0.15
50	Bulgaria	71.91	+0.10	114	West Bank and Gaza	58.68	+3.80	178	Timor-Leste	40.62	-0.07
51	Croatia	71.70	+0.05	115	Honduras	58.46	-0.07	179	Congo, Rep.	39.57	-0.52
52	Belgium	71.69	-0.23	116	Solomon Islands	58.13	-0.01	180	Chad	38.30	-0.28
53	Cyprus	71.63	-0.49	117	Argentina	58.11	+0.07	181	Haiti	38.24	+0.01
54	Israel	71.42	+0.05	118	Ecuador	57.83	-0.01	182	Congo, Dem. Rep.	37.65	+0.22
55	Chile	71.22	+0.37	119	Bahamas, The	57.47	+0.82	183	Afghanistan	36.19	-1.80
56	Brunei Darussalam	70.60	+5.83	120	Ghana	57.24	+0.34	184	Central African Republic	34.86	+0.78
57	Azerbaijan	70.19	+3.12	121	Belize	57.11	+0.03	185	Libya	33.21	+0.03
58	Peru	69.45	+0.01	122	Uganda	56.94	+0.42	186	Yemen, Rep.	33.00	+0.06
59	Colombia	69.41	-0.11	123	Tajikistan	56.86	+0.93	187	South Sudan	32.86	-0.33
60	Turkey	69.14	+1.16	124	Iran, Islamic Rep.	56.48	+0.26	188	Venezuela, RB	30.87	-0.79
61	Costa Rica	69.13	+1.23	125	Brazil	56.45	+0.38	189	Eritrea	22.87	+0.42
62	Mongolia	69.03	+1.27	126	Guyana	56.28	+0.39	190	Somalia	19.98	-0.31
63	Luxembourg	69.01	+0.35	127	Cabo Verde	56.24	+0.42				
64	Puerto Rico (U.S.)	68.85	+0.05	128	Egypt, Arab Rep.	56.22	+0.10				

Πηγή: World Bank (2018)

Ενδιαφέρον έχει να μελετηθεί σε ποιες περιοχές είναι περισσότερο εύκολο να αναπτύξει κάποιος επιχειρηματική δραστηριότητα. Από το διάγραμμα 1, διαπιστώνεται ότι μεγαλύτερη μέση βαθμολογία του Δείκτη Easy of Doing Business, διαπιστώνεται στην χώρες του ΟΟΣΑ που διαθέτουν υψηλό ΑΕΠ, ενώ σε υψηλά επίπεδα βρίσκεται και η περιοχή της Ευρώπης. Από την άλλη, η χαμηλότερη μέση βαθμολογία του Δείκτη Easy of Doing Business, προκύπτει για τις χώρες της υποσαχάριας Αφρικής.

Διάγραμμα 1: Που είναι περισσότερο και λιγότερο εύκολο να δραστηριοποιηθεί κάποιος επαγγελματικά

Πηγή: World Bank (2018)

Από το διάγραμμα 1, διαπιστώνεται ότι τα επιχειρηματικά δεδομένα παρουσιάζουν σημαντικές διακυμάνσεις, ακόμα και εντός της ίδιας περιοχής, γεγονός που εξαρτάται από διάφορες παραμέτρους, όπως είναι το εισόδημα, η κυβέρνηση, η εφαρμογή ή μ μεταρρυθμίσεων κτλ.

Στο πίνακα 2 παρουσιάζεται ο δείκτης Doing Business σύμφωνα με τις εκθέσεις Doing Business 2018 και Doing Business 2019 για το σύνολο των περιοχών του πλανήτη.

Πίνακας 2: Δείκτες EDB 2018 και 2019 σε διάφορες γεωγραφικές περιοχές του κόσμου

Περιοχή	EDB 2018	EDB 2019
Ανατολική Ασία & Ειρηνικός	81.31	82.29
Ευρώπη & Κεντρική Ασία	89.62	90.02
Λατινική Αμερική & Καραϊβική	78.21	79.4
Μέση Ανατολή & Βόρεια Αφρική	80.87	82.00
Χώρες του ΟΟΣΑ με υψηλά εισοδήματα	91.15	91.19
Νότια Ασία	82.60	85.44
Υποσαχάρια Αφρική	76.69	78.52

Πηγή: The World Bank-Doing Business (2018)

Από τον πίνακα 2 διαπιστώνεται ότι υπάρχει μεταβολή των τιμών του δείκτη EDB μεταξύ των δύο εκθέσεων, η οποία διαφοροποιείται ανάλογα με την περιοχή. Ειδικότερα, οι τάσεις είναι ιδιαίτερα θετικές, κυρίως στην Νότια Ασία όπου ο δείκτης EDB παρουσίασε αύξηση μεταξύ των δύο μετρήσεων, η οποία και προσέγγισε τις 3 ποσοστιαίες μονάδες.

ΔΕΙΚΤΗΣ GCI ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΧΩΡΕΣ

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι δέκα χώρες που λαμβάνουν την μεγαλύτερη τιμή στον Δείκτη Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας (GCI) σε παγκόσμιο επίπεδο για το έτος 2018.

Χώρα	Τιμή CGI
Ελβετία	90.2
Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής	88.8
Σιγκαπούρη	84.2
Ολλανδία	81.7
Γερμανία	80.9
Χονκ Κονγκ	80.4
Σουηδία	78.8
Ηνωμένο Βασίλειο	78.0
Ιαπωνία	77.7
Φινλανδία	77.6

Πίνακας Δέκα χώρες με την μεγαλύτερη τιμή του Δείκτη Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας (GCI) σε παγκόσμιο επίπεδο για το 2018 και μεταβολή της τιμής αυτής κατά τη διάρκεια του τελευταίου έτους

ΔΕΙΚΤΗΣ IEF ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΧΩΡΕΣ

Στον πίνακα 3 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι δέκα χώρες που λαμβάνουν την μεγαλύτερη τιμή στον Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας (IEF) σε παγκόσμιο επίπεδο για το έτος 2018, καθώς και την μεταβολή που συνέβη κατά την διάρκεια του τελευταίου έτους.

Πίνακας 3: Δέκα χώρες με την μεγαλύτερη τιμή του Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας (IEF) σε παγκόσμιο επίπεδο για το 2018 και μεταβολή της τιμής αυτής κατά τη διάρκεια του τελευταίου έτους

Χώρα	Τιμή IEF	Μεταβολή τιμής IEF
Χονκ Κονγκ	90.2	+0.4
Σιγκαπούρη	88.8	+0.2

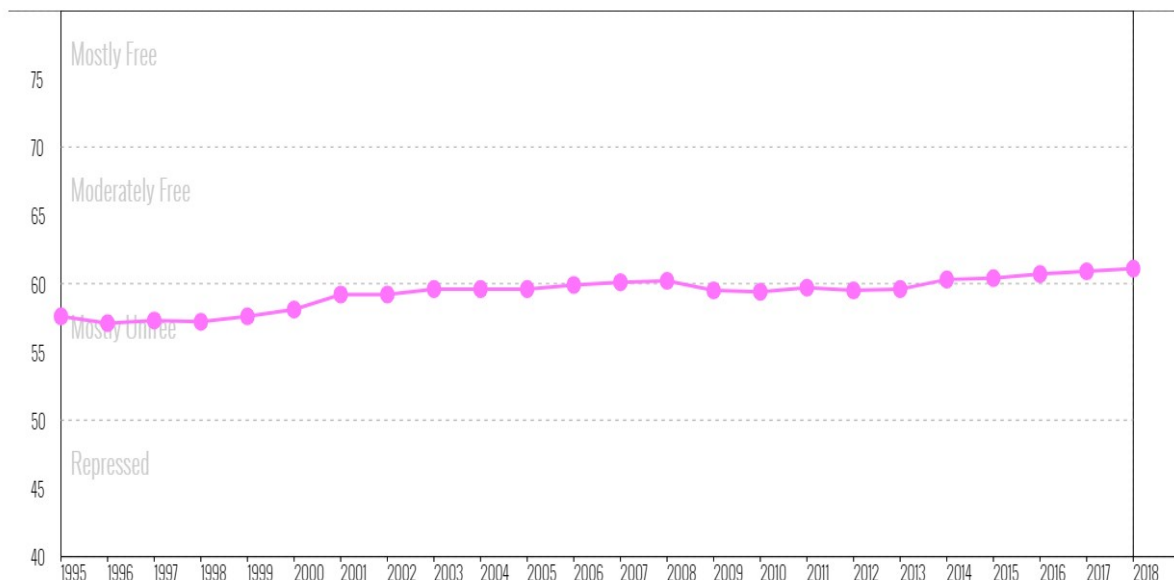
Νέα Ζηλανδία	84.2	+0.5
Ελβετία	81.7	+0.2
Αυστραλία	80.9	-0.1
Ιρλανδία	80.4	+3.7
Εσθονία	78.8	-0.3
Ηνωμένο Βασίλειο	78.0	+1.6
Καναδάς	77.7	-0.8
Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα	77.6	+0.7

Πηγή: The World Economic Forum (2018)

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα 3, οι τέσσερις πρώτες χώρες παρουσίασαν αυξητικές τιμές του δείκτη IEF, ενώ σημαντική ήταν η μεταβολή του δείκτη για την Ιρλανδία, όπου ξεπέρασε τις 3,5 ποσοστιαίες μονάδες.

Στο διάγραμμα 3, παρουσιάζεται η εξέλιξη του δείκτη IEF, σε παγκόσμιο επίπεδο από το 1995 έως και το 2018.

Διάγραμμα 2: Εξέλιξη του δείκτη IEF σε παγκόσμιο επίπεδο από το 1995 έως και το 2018

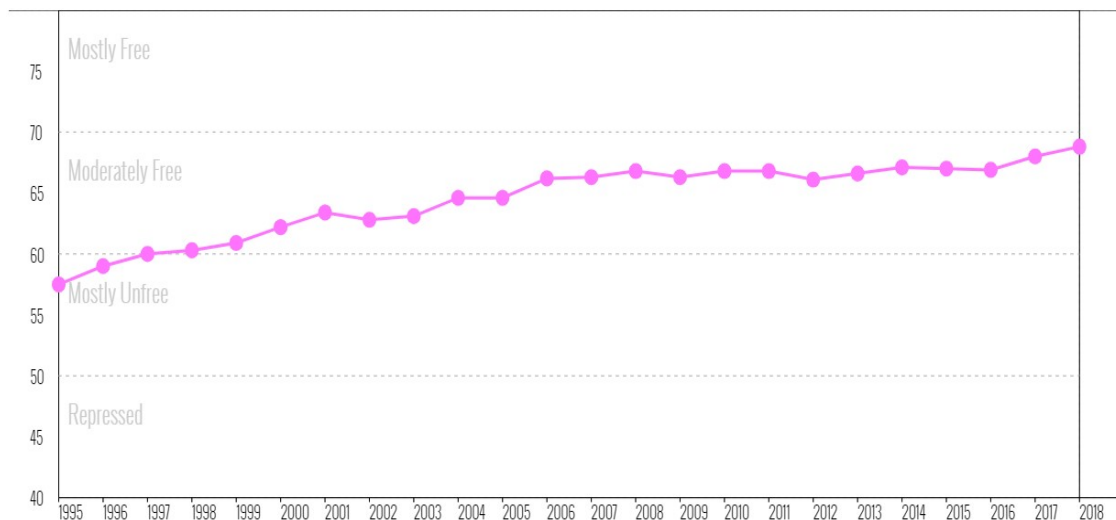

Πηγή: (The Heritage Foundation, 2018).

Όπως προκύπτει από το διάγραμμα 3 ο Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας (IEF), σε παγκόσμιο επίπεδο, παρουσίασε αυξητικές τάσεις κατά την διάρκεια της περιόδου 1995-2000, ενώ στη συνέχεια για περίπου μια δεκαετία, διατηρήθηκε σε σταθερά επίπεδα. Παρά την μικρή αυξητική τάση κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών, διαπιστώνεται, ότι η μεταβολή του δείκτη IEF, κατά την διάρκεια των ετών που εξετάζονται κυμάνθηκε σε μικρά επίπεδα, καθώς σε διάστημα 23 χρόνων, η μεταβολή του IEF, ήταν μόλις 3,5 ποσοστιαίες μονάδες.

Στο διάγραμμα 4 αποτυπώνεται η εξέλιξη του Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας (IEF), σε επίπεδο Ευρώπης, κατά την διάρκεια της περιόδου 1995-2018

Διάγραμμα 3: Εξέλιξη του δείκτη IEF 1995 έως και το 2018 στην Ευρώπη

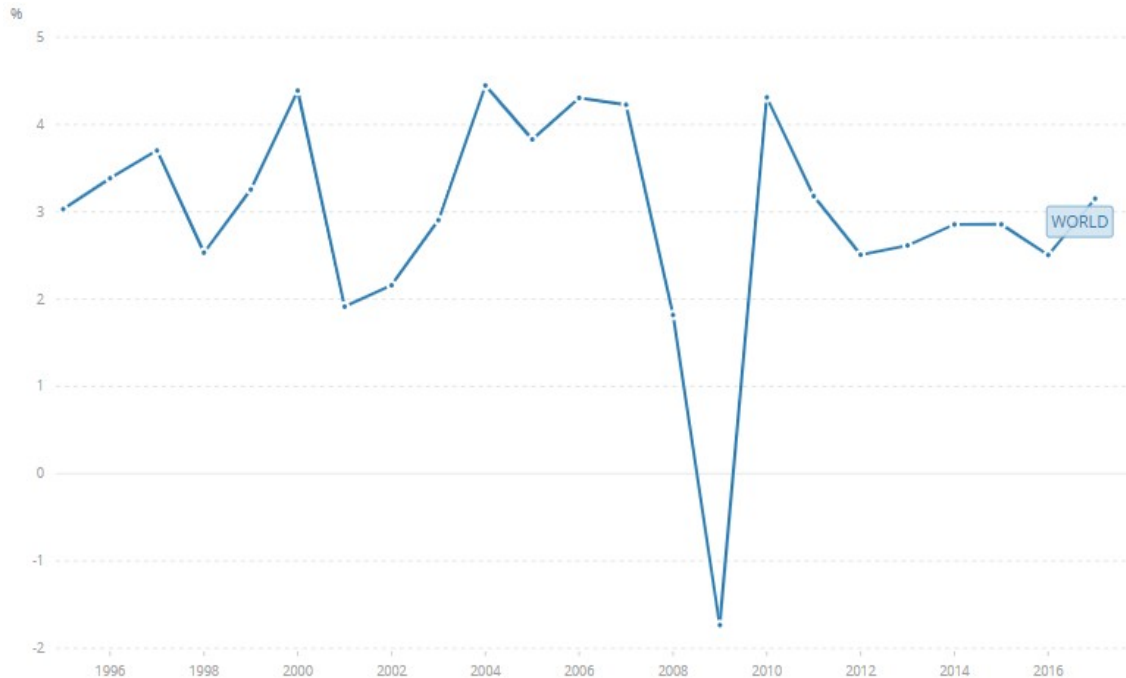

Πηγή: (The Heritage Foundation, 2018).

Από το διάγραμμα 4 διαπιστώνεται ότι στην Ευρώπη, κατά την περίοδο όπου εξετάζεται ο δείκτης IEF παρουσιάζει διαρκή αύξηση καθώς έχει αυξηθεί κατά περίπου 11 ποσοστιαίες μονάδες.

Στο διάγραμμα 5 παρουσιάζεται η εξέλιξη του παγκόσμιο ΑΕΠ κατά την διάρκεια των ετών 1995-2016 (όπου υπάρχουν και τα πιο πρόσφατα στοιχεία που προέρχονται από την Παγκόσμια Τράπεζα).

Διάγραμμα 4: Εξέλιξη του παγκόσμιο ΑΕΠ κατά την διάρκεια των ετών 1995-2016

Πηγή: World Bank (2018)

Από το διάγραμμα 5 προκύπτει ότι η παγκόσμια μεταβολή του ΑΕΠ, παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις, με την υψηλότερη τιμή να την λαμβάνει το έτος 2000, όπου η παγκόσμια αύξηση του ΑΕΠ έφθασε στο 4,389 του παγκόσμιου ΑΕΠ, ενώ η χαμηλότερη τιμή ήταν η ύφεση που προέκυψε το 2009 και έφθασε το 1,734% του παγκόσμιο ΑΕΠ.

ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΗΣ EDB

Η Κύπρος λαμβάνει σκορ 71.71 μονάδες στην αξιολόγηση του Δείκτη Easy of Doing Business. Όπως φαίνεται και από το σχήμα που ακολουθεί, η

Κύπρος λαμβάνει μεγαλύτερες τιμές για τον συγκεκριμένο δείκτη, μόνο σε σχέση με την Ελλάδα και την Βουλγαρία. Μεταξύ των χωρών της ευρύτερης περιοχής, διαπιστώνεται ότι στην πρώτη θέση βρίσκεται η Τουρκία, ενώ στην δεύτερη θέση βρίσκεται η Ιταλία. Τέλος, αξίζει να αναφερθούμε στο γεγονός ότι και ο δείκτης αυτός για την Κύπρο βρίσκεται σε χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Στους επιμέρους υποδείκτες του Easy of Doing Business, η Κύπρος έχει τις ακόλουθες επιδόσεις

Εκκίνηση Επιχειρήσεων (Starting a business)

Όσον αφορά τον υπόψη δείκτη, η θέση του στο προαναφερόμενο εύρος είναι 50 ο οποίος είναι σχετικά ικανοποιητικός με τις διαδικασίες που απαιτούνται για να πραγματοποιηθεί ή εκκίνηση να ανέρχονται στις 5. Ο χρόνος για την υλοποίηση αυτών των απαιτούμενων διαδικασιών για την έναρξη μιας επιχείρησης ανέρχεται στις 6 ημέρες και κρίνεται σχετικά σύντομος. Τέλος το κόστος όσον αφορά για την έναρξη είναι ίσο με το 12,4% επί το κατά κεφαλήν εισοδήματος.

Η γενική αξιολόγηση DTF (Distance to frontier) του δείκτη εκκίνησης επιχειρήσεων είναι 91,9 η οποία και είναι υψηλή με δεδομένο το εύρος του DTF (1-100).

Χειρισμός αδειοδότησης Κατασκευών (Dealing with construction permits)

Η τιμή του υπόψη δείκτη είναι 120 στο εύρος που αναφέρθηκε (1-190) δεν είναι αρκετά ικανοποιητική, με τις διαδικασίες που απαιτούνται για να περατωθεί να ανέρχονται στις 8. Ο χρόνος για την υλοποίηση των διαδικασιών ανέρχεται σε 507 ημέρες ο οποίος είναι αρκετά μεγάλος. Τέλος η ποιότητα ελέγχου των κατασκευών η οποία είναι σαφώς ένα ποιοτικό στοιχείο σε ένα εύρος ποιότητας (0-15) βρίσκεται στο 11

Η γενική αξιολόγηση DTF (Distance to frontier) του δείκτη χειρισμού αδειοδότησης κατασκευών είναι 63,99 , η οποία θεωρείται μέση με δεδομένο το εύρος του DTF (1-100).

Απόκτηση Ηλεκτρισμού (Getting electricity)

Η τιμή αυτού του υποδείκτη είναι 67 η οποία κρίνεται σχετικώς ικανοποιητική δεδομένου του εύρους (1-190) με τις διαδικασίες που απαιτούνται για να υλοποιηθεί να ανέρχονται στις 5. Ο χρόνος για την υλοποίηση αυτών των διαδικασιών ανέρχεται στις 137 ημέρες οι οποίες θεωρείται ότι είναι πολλές. Το κόστος για την υλοποίηση του υποδείκτη είναι ίσο με 133,2 % το οποίο θεωρείται υψηλό. Τέλος, η αξιοπιστία της παροχής ηλεκτρισμού αλλά και της διαφάνειας των τιμών είναι στην υψηλότερη τιμή στο 8 , με εύρος τιμών από 0 έως 8.

Η γενική αξιολόγηση DTF (Distance to frontier) του υποδείκτη εκκίνησης επιχειρήσεων είναι 91,9 η οποία και είναι υψηλή με δεδομένο το εύρος του DTF (1-100).

Δήλωση Ιδιοκτησιών (Registering property)

Η τιμή αυτού του δείκτη είναι 92 η οποία δεν κρίνεται ικανοποιητική δεδομένου του εύρους (1-190) με τις διαδικασίες που απαιτούνται για την υλοποίηση να ανέρχονται στις 7 ενώ οι ημέρες που χρειάζονται για την περάτωση της διαδικασίας να είναι 9. Το κόστος για την δήλωση των ιδιοκτησιών είναι ίσο με το 10,4% της αξίας της ιδιοκτησίας. Οι αρμόδιες υπηρεσίες για την δήλωση των ιδιοκτησιών είναι σχετικά ποιοτικές στην λειτουργία τους καθώς ο δείκτης ποιότητας λαμβάνει την τιμή 23 με δεδομένο εύρος του από 0 έως 30.

Η γενική αξιολόγηση του συγκεκριμένου υποδείκτη είναι 63,41 η οποία και θεωρείται ως μέση με δεδομένο το εύρος τιμών του δείκτη (0-100).

Προστασία μικροεπενδυτών (Protecting minority investors)

Η τιμή αυτού του υποδείκτη ανέρχεται στη θέση 43 η οποία είναι σχετικά ικανοποιητική με δεδομένο το εύρος θέσεων (1-190). Η εμπιστευτικότητα λαμβάνει σαν επιμέρους δείκτης υψηλή τιμή 8 με εύρος 0 έως 10, με τα δικαιώματα των μετόχων να είναι σε μέσο επίπεδο 6 (εύρος 0 έως 10) και με τη διαφάνεια επιχειρήσεων να λαμβάνει καλύτερη τιμή 7 στο ίδιο εύρος.

Η γενική αξιολόγηση του συγκεκριμένου υποδείκτη DTF (Distance to frontier) ανέρχεται στο 63,33 και θεωρείται σχετικά μέση δεδομένου του εύρους τιμών που αυτή λαμβάνει (0-100)

Πληρωμή Φόρων (Paying Taxes)

Η τιμή αυτού του υποδείκτη ανέρχεται στη τιμή 44 με δεδομένο το εύρος των θέσεων (1-190). Ο αριθμός πληρωμών φόρων ανά έτος είναι 28 ενώ οι ώρες που απαιτούνται είναι 127. Ο συνολικός φόρος που αποδίδεται επί του κέρδους είναι 22.7 %

Η γενική αξιολόγηση του συγκεκριμένου υποδείκτη DTF (Distance to frontier) ανέρχεται στο 80,59 και κρίνεται ως υψηλή με δεδομένο το εύρος τιμών που λαμβάνει (0-100).

Διασυνοριακό εμπόριο (Trading across borders)

Η τιμή αυτού του υποδείκτη λαμβάνει την τιμή 45 η οποία και είναι σχετικά υψηλή σαν θέση με δεδομένο το εύρος τιμών (1-190). Ο χρόνος που απαιτείται για να γίνει εξαγωγή αγαθών (διεκπεραίωση δικαιολογητικών) είναι 2 ώρες, ενώ ο έλεγχος συνόρων απαιτεί 18 ώρες με το κόστος διεκπεραίωσης εγγράφων να ανέρχεται στο ποσό των 50 δολαρίων ΗΠΑ. Ο χρόνος δε που απαιτείται για να πραγματοποιηθεί εισαγωγή αγαθών (για την διεκπεραίωση εγγράφων) να είναι 2 ώρες ενώ για την είσοδο στη χώρα να είναι 15 ώρες.

Η γενική αξιολόγηση του συγκεκριμένου υποδείκτη DTF (Distance to frontier) ανέρχεται στο 88,4 και κρίνεται ως υψηλή με δεδομένο το εύρος των τιμών που λαμβάνει.

Εφαρμογή συμβολαίων (Enforcing contracts)

Η τιμή αυτού του υποδείκτη λαμβάνει την τιμή 138 η οποία θεωρείται χαμηλή με δεδομένο το εύρος των τιμών των θέσεων παγκοσμίως. Ο χρόνος που απαιτείται για την εφαρμογή είναι 1100 ημέρες ενώ το κόστος είναι ίσο με το 16,4% της ζήτησης. Η ποιότητα των δικαστικών διαδικασιών σε ένα εύρος τιμών από 0 έως 18 λαμβάνει την τιμή 8 η οποία και θεωρείται ως μέση.

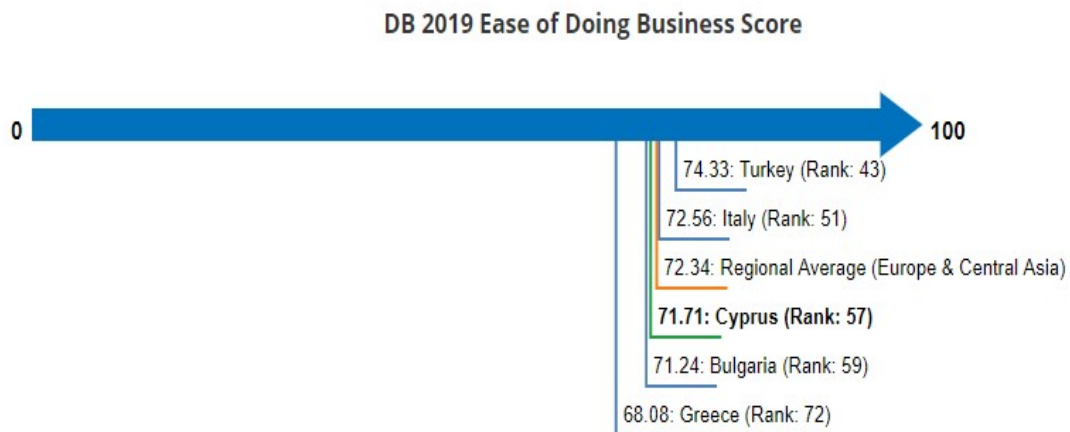
Η γενική αξιολόγηση του συγκεκριμένου υποδείκτη DTF (Distance to frontier) ανέρχεται στο 48,59 και κρίνεται ως μέτρια με δεδομένο το εύρος των τιμών που λαμβάνει.

Επίλυση Χρεωκοπίας (resolving insolvency)

Η τιμή αυτού του υποδείκτη είναι 21 και με δεδομένο το εύρος των θέσεων παγκοσμίως (1-190) κρίνεται ως πολύ ικανοποιητική. Ο χρόνος που απαιτείται για την επίλυση-διεκπεραίωση της κατάστασης των επιχειρήσεων που είναι σε κατάσταση πτώχευσης είναι 1,5 έτη ενώ το κόστος υπολογίζεται σε 14.5% επί της αξίας της επιχείρησης.

Η γενική αξιολόγηση του συγκεκριμένου υποδείκτη DTF (Distance to frontier) ανέρχεται στο 78,46 και κρίνεται ως σχετικά ικανοποιητική με δεδομένο το εύρος των τιμών που αυτή λαμβάνει (από 0 έως 100).

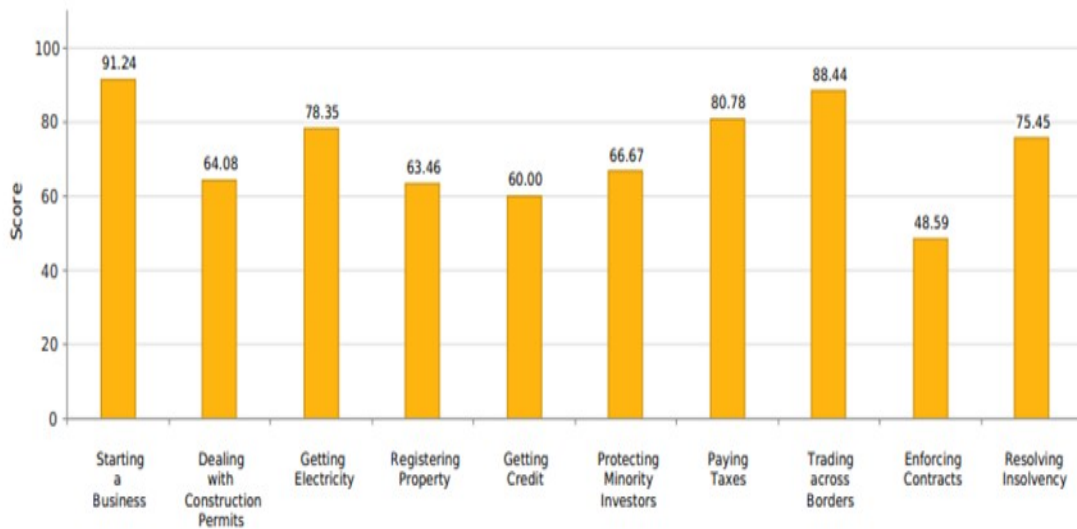
Σχήμα 1: Δείκτης EDB για το 2019 (Κύπρος, Ελλάδα, Βουλγαρία, Ιταλία, Τουρκία, Ευρωπαϊκός μέσος όρος)

Πηγή: World Bank (2018)

Το διάγραμμα 6 παρουσιάζει τις βαθμολογίες που λαμβάνει ο δείκτης EDB για την Κύπρο στις επιμέρους κατηγορίες που εξετάζει.

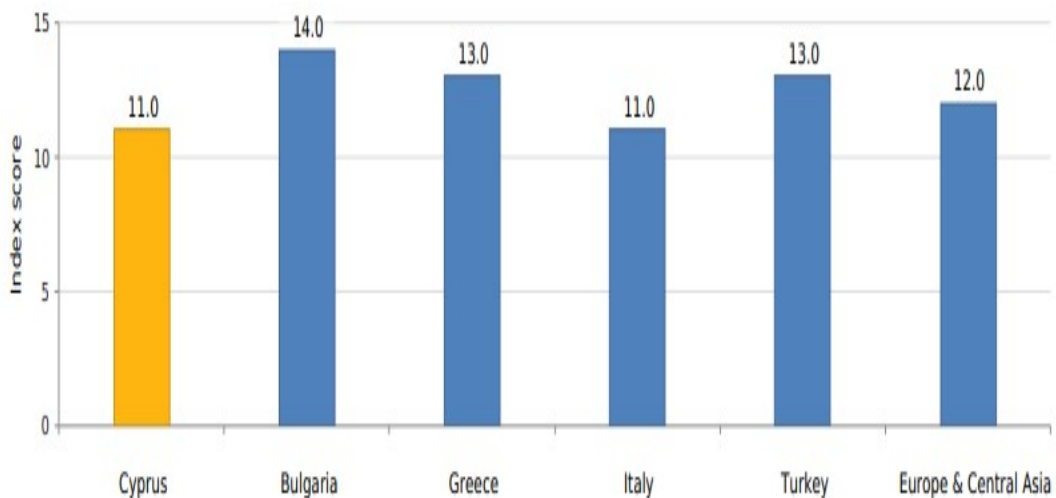
Διάγραμμα 5: Δίκτης EDB για την Κύπρο σύμφωνα με την έκθεση του 2019

Πηγή: World Bank (2018)

Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται συγκριτικά η βαθμολογία που αφορά την έκδοση αδειών κατασκευής στην Κύπρο, σε σχέση με την Βουλγαρία, την Ελλάδα, την Ιταλία, την Τουρκία, καθώς και με την Ευρώπη και Κεντρική Ασία.

Διάγραμμα 6: Δίκτης EDB για την Κύπρο για την έκδοση άδειας κατασκευής σύμφωνα με την έκθεση του 2019

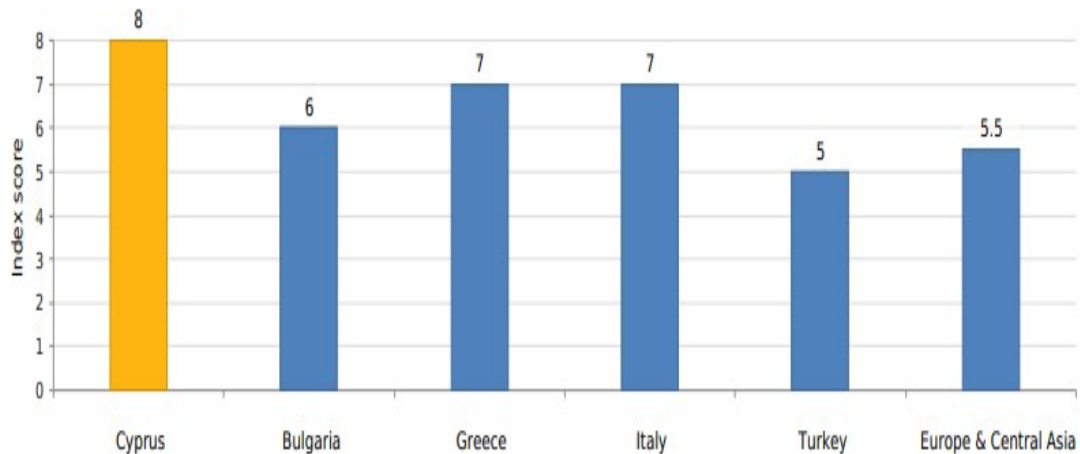
Πηγή: World Bank (2018)

Όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε από το διάγραμμα 7, η Κύπρος έχει σχετικά χαμηλότερες τιμές σε σχέση με την Βουλγαρία, την Τουρκία και την Ελλάδα, ενώ βρίσκεται και κάτω της τιμής που αφορά την Ευρώπη και την Κεντρική Ασία.

Στο διάγραμμα 8 παρουσιάζεται η βαθμολογία του δείκτη που αφορά την ηλεκτροδότηση.

Διάγραμμα 7: Δίκτης EDB για την Κύπρο για την έκδοση άδειας κατασκευής σύμφωνα με την έκθεση του 2019

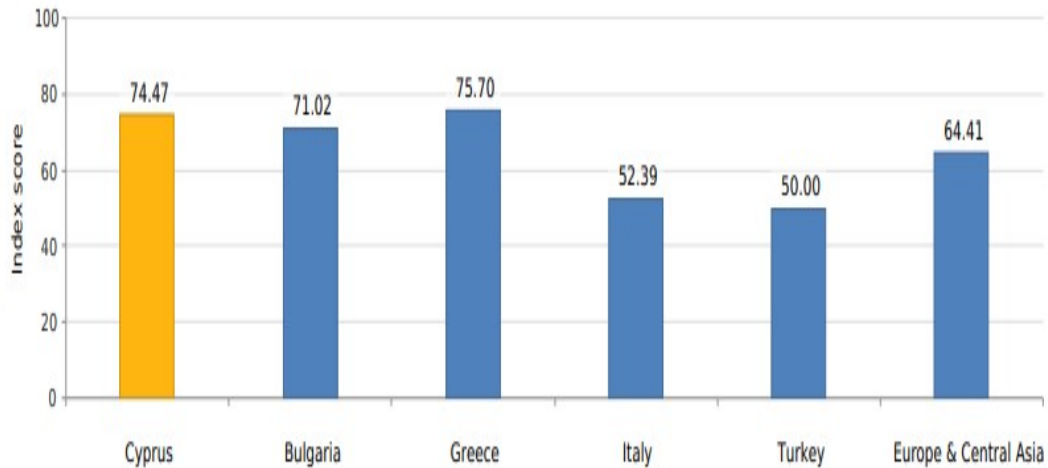

Πηγή: World Bank (2018)

Αναφορικά με την ηλεκτροδότηση, η Κύπρος, βρίσκεται συγκεντρώνει υψηλότερη βαθμολογία σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες στις οποίες τίθεται θέμα σύγκρισης.

Διάγραμμα 8: Δίκτης EDB για την Κύπρο για την έκδοση άδειας κατασκευής σύμφωνα με την έκθεση του 2019

Στο διάγραμμα 9 αποτυπώνεται η βαθμολογία του δείκτη που αφορά την πληρωμή φόρων, μεταξύ των χωρών της Κύπρου, της Βουλγαρίας, της Ιταλίας, της Τουρκίας, καθώς επίσης και της Ευρώπης και Κεντρικής Ασίας.

Πηγή: World Bank (2018)

ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΗΣ GCI

Ο δείκτης GCI για την Κύπρο με εύρος τιμών (1-137) λαμβάνει τιμή 64 η τιμή του οποίου την καθιστά σχετικά ανταγωνιστική χώρα. Στους επιμέρους υποδείκτες του GCI, η Κύπρος έχει τις ακόλουθες επιδόσεις

1^{ος} Υποδείκτης Βασικές Απαιτήσεις (Basic requirements)

Ο πρώτος υποδείκτης, η τιμή που αυτός παρουσιάζει είναι 4,3 με μέγιστη την 7 και δύναται να θεωρηθεί ως μέση με ανοδική τάση. Ο εν λόγω υποδείκτης έχει τους ακόλουθους πυλώνες:

A Πυλώνας: Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα (institutions)

Η τιμή αυτή του πυλώνα είναι 4,2 με μέγιστη την 7 και δύναται να θεωρηθεί ως μέση με καθοδική τάση ,η δε κατάταξή της είναι 51 και με δεδομένη το εύρος των θέσεων κατάταξης (1-137) θεωρείται ότι είναι σχετικά ικανοποιητική

B Πυλώνας: Υποδομές (infrastructure)

Η τιμή αυτού του πυλώνα είναι 5,1 με ανοδική τάση, με μέγιστη την 7 και δύναται να χαρακτηριστεί ως ικανοποιητική . Η δε κατάταξή της έχει τιμή 30 και με δεδομένο το εύρος των θέσεων κατάταξης (1-137) θεωρείται ότι είναι αρκετά ικανοποιητική.

Γ Πυλώνας: Μακροοικονομικό Περιβάλλον (Macroeconomic environment)

Η τιμή αυτή του πυλώνα είναι 4,2 με ανοδική τάση με μέγιστη την 7 . Η δε κατάταξη της είναι 97 και δύναται να θεωρηθεί ως σχετικά χαμηλή με δεδομένο το εύρος των θέσεων κατάταξης (1-137).

Δ΄ Πυλώνας: Υγεία και βασική Εκπαίδευση (Health and primary education)

Η τιμή αυτή του πυλώνα είναι 6,2 με ελαφρά καθοδική και με μέγιστη τιμή το 7. Η θέση του είναι 39 και δύναται να θεωρηθεί ως υψηλή με δεδομένο το εύρος των θέσεων κατάταξης.

2^{ος} Υποδείκτης Ενισχυτές αποτελεσματικότητας (Efficiency enhancers)

Η τιμή αυτού του υποδείκτη είναι 4,4 με ελαφρά ανοδική τάση και με μέγιστη τιμή το 7.

Ε΄ Ανώτερη παιδεία και εκπαίδευση (Higher education and training)

Η τιμή αυτού του πυλώνα είναι 4,9 με ελαφρά καθοδική τάση και με μέγιστη τιμή το 7. Η θέση του είναι 46 και με δεδομένο το εύρος των τιμών θέσεων κατάταξης (1-137) δύναται να χαρακτηριστεί ως υψηλή

ΣΤ΄ Πυλώνας Αποτελεσματικότητα αγοράς βασικών αγαθών (Goods market efficiency)

Η τιμή αυτού του πυλώνα είναι 4,9 με ελαφρά ανοδική τάση , με μέγιστη τιμή το 7. Η θέση του είναι 25 και με δεδομένο το εύρος των τιμών θέσεων κατάταξης (1-137) δύναται να χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερα υψηλή.

Ζ΄ Πυλώνας: Αποτελεσματικότητα αγοράς εργασίας (Labor market efficiency)

Η τιμή αυτού του πυλώνα είναι 4,5 με ελαφρά άνοδο, με μέγιστη τιμή το 7. Η θέση του είναι 39 και με δεδομένο το εύρος των τιμών θέσεων κατάταξης είναι υψηλή

Μέγεθος αγοράς (Market size)

Η τιμή αυτού του πυλώνα είναι 2,9 χωρίς ιδιαίτερη μεταβολή. Η θέση του είναι 109 και με δεδομένο το εύρος των τιμών θέσεων κατάταξης είναι χαμηλή.

3^{ος} Υποδείκτης καινοτομίας και εξειδίκευσης (innovation and sophistication factors)

Η τιμή αυτού του υποδείκτη είναι 3,8 με ελαφρά ανοδική πορεία με μέγιστη τιμή το 7. Η θέση του είναι 55 και με δεδομένη το εύρος της παγκόσμιας κατάταξης είναι ικανοποιητική.

Η΄ Πυλώνας: Εξειδίκευση επιχειρήσεων (business sophistication)

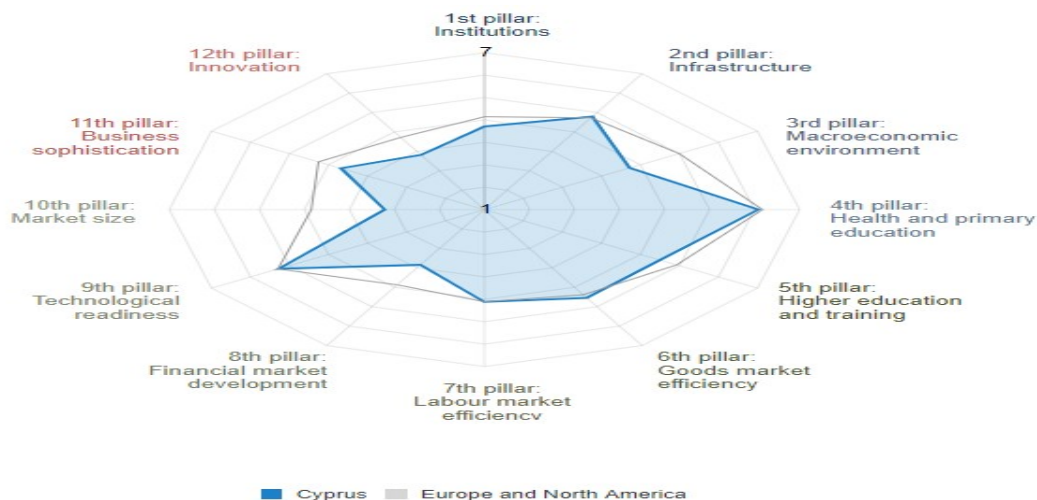
Η τιμή αυτή του πυλώνα είναι 4,2 με ελαφρά ανοδική τάση. Η θέση του είναι 55 και με δεδομένο το εύρος κατάταξης (1 έως 137) κρίνεται ως ικανοποιητική

Θ΄ Πυλώνας: Καινοτομία (innovation)

Η τιμή αυτή του πυλώνα είναι 3,4 με ελαφρά ανοδική πορεία και με μέγιστη τιμή το 7. Η θέση του είναι 53 και με δεδομένο το εύρος κατάταξης κρίνεται ως ικανοποιητική.

Στο ιστόγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται ο Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας για την Κύπρο, σε σύγκριση με την υπόλοιπη Ευρώπη και την Βόρεια Αμερική.

Ιστόγραμμα 1: Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας για την Κύπρο, σε σύγκριση με την υπόλοιπη Ευρώπη και την Βόρεια Αμερική

Πηγή: The World Economic Forum (2018)

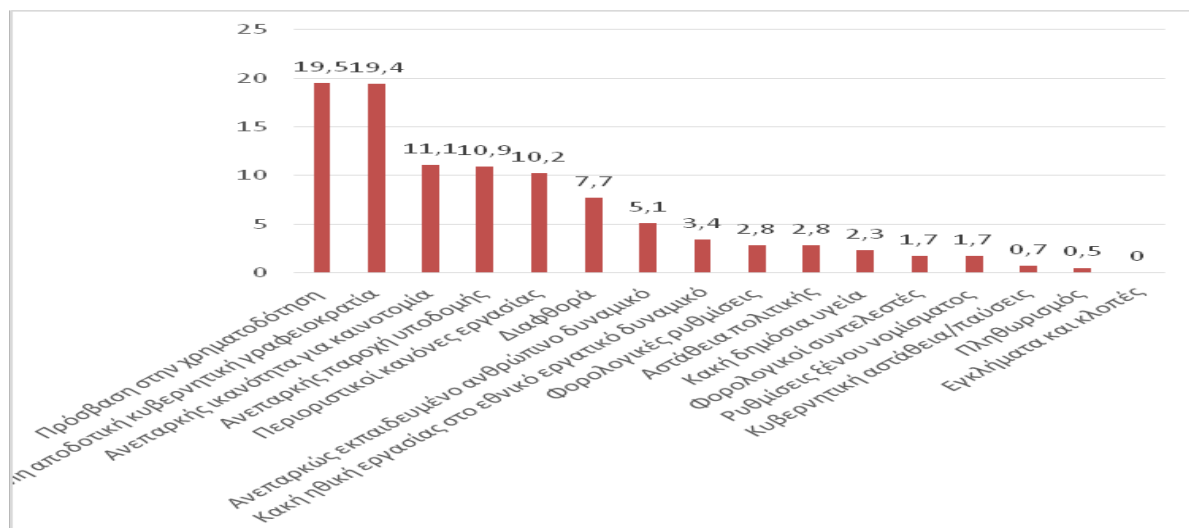
Από το παραπάνω ιστόγραμμα μπορεί να διαπιστωθεί η θέση της Κύπρου, ως προς τους δώδεκα πυλώνες που συνθέτουν τον Δείκτη Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας, σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη, αλλά και σε σχέση με την βόρεια Αμερική. Αρχικά, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι η Κύπρος βρίσκεται στην 64^η θέση μεταξύ των 137 χωρών. Για το 2016, ο πληθυσμός ήταν περίπου 900.000 κάτοικοι, ενώ το συνολικό της ΑΕΠ, έφθασε τα 15 δις δολάρια, με το μέσο εισόδημα ανά κάτοικο να προσεγγίζει τα 25.000 δολάρια. Θα πρέπει να τονιστεί ότι το συνολικό ΑΕΠ της Κύπρου, εκφράζει το 0,03% του συνολικού παγκόσμιου ΑΕΠ, ποσοστό ιδιαίτερα μικρό, ωστόσο αν σκεφτεί κανείς και το μέγεθος της χώρας και τις συγκυρίες που αφορούν την Κύπρο, βρίσκεται σε αναμενόμενα επίπεδα.

Περαιτέρω, προκύπτει ότι σε ορισμένους πυλώνες που συνθέτουν τον Δείκτη Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας, η Κύπρος συγκλίνει με τις επικρατούσες τάσεις της Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής. Ο πυλώνας της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και της υγείας, βρίσκεται σε εφάμιλλα επίπεδα με τις άλλες περιοχές που εξετάζονται, αποτελώντας ισχυρό σημείο για την Κύπρο, καθώς έτσι διασφαλίζεται και ενδυναμώνεται η ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου. Επιπλέον, στα θετικά στοιχεία, με βάση τις επιδόσεις που επιτυγχάνει η Κύπρος είναι η εργασιακή αποτελεσματικότητα και η αποτελεσματικότητα των αγορών, ενώ ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι

η Κύπρος λαμβάνει υψηλή τιμή και στον πυλώνα που αφορά την τεχνολογική ευχέρεια. Από την άλλη, χαμηλότερες βαθμολογίες λαμβάνει η Κύπρος στον πυλώνα που εξετάζει το μέγεθος της αγοράς, γεγονός που σχετίζεται με τον μικρό πληθυσμό του κράτους, αλλά και με την νησιωτική του φύση, η οποία δεν δίνει τη δυνατότητα εύκολης μετάβασης αγαθών σε άλλες χώρες. Επίσης, χαμηλή βαθμολογία λαμβάνει και ο πυλώνας που αφορά την ανάπτυξη των χρηματοπιστωτικών αγορών, όπου εδώ θα πρέπει να τονιστεί ότι πολύ πρόσφατα, το κυπριακό τραπεζικό σύστημα βρέθηκε σε κρίση, με αποτέλεσμα ακόμα και σήμερα και πάρα τις ενέργειες που γίνονται και έχουν γίνει να δυσκολεύεται να λειτουργήσει αποδοτικά. Τέλος, όπως διαπιστώνεται τόσο το μακροοικονομικό περιβάλλον, όσο και το επίπεδο καινοτομίας έχουν περιθώρια περαιτέρω βελτίωσης, προκειμένου να συγκλίνουν με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά, καθώς επίσης και με τα επίπεδα της βόρεια Αμερικής.

Στο διάγραμμα 2 παρουσιάζονται τα πλέον σημαντικά προβλήματα για την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Κύπρο.

Διάγραμμα 9: Τα σημαντικότερα προβλήματα για την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Κύπρο

Πηγή: The World Economic Forum (2018)

Από το παραπάνω διάγραμμα 2 προκύπτουν τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίσει κάποιος που επιχειρεί να δημιουργήσει μια επιχείρηση στην Κύπρο. Ειδικότερα, στην πρώτη θέση, ως το πλέον σημαντικό πρόβλημα φαίνεται να είναι η πρόσβαση στην χρηματοδότηση,

ενώ σχεδόν ίδιο ποσοστό λαμβάνει το πρόβλημα της γραφειοκρατίας, η οποία επιδρά και στην λειτουργία των επιχειρήσεων σε μεγάλο βαθμό αρνητικά. Επιπλέον, σημαντική δυσκολία, με ποσοστό 10% φαίνεται να είναι για την κυπριακή οικονομία, η ανάπτυξη καινοτομία, κάτι που για τα δεδομένα της Κύπρου φαντάζει αναγκαίο, αν λάβουμε υπόψη το μικρό μέγεθος της αγοράς, καθώς και τα χαμηλά επίπεδα χρηματοδότησης. Από την άλλη, χαμηλά ποσοστά ως προβλήματα λαμβάνουν η κυβερνητική αστάθεια, καθώς εν αντιθέσει με άλλες χώρες, η Κύπρος παρουσιάζει σταθερό πολιτικό σκηνικό, χωρίς απότομες ανακατατάξεις, ο πληθωρισμός, αλλά και τα εγκλήματα κλοπές. Όσον αφορά τον πληθωρισμό, τα χαμηλά του επίπεδα σχετίζονται με το κοινό νόμισμα που έχει υιοθετήσει η Κύπρος, καθώς το ευρώ συνιστά ένα ισχυρό νόμισμα, το οποίο δεν δέχεται υποτιμήσεις, όπως για παράδειγμα μπορεί να συνέβαινε με κάποιο εθνικό νόμισμα.

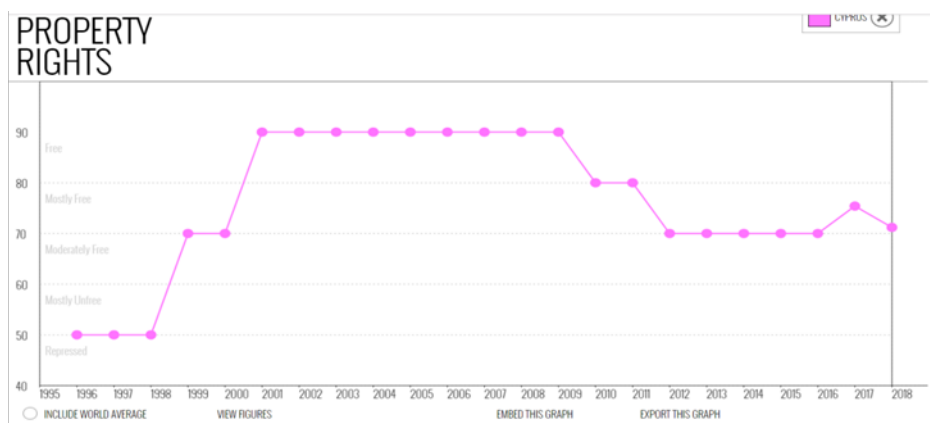
ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΗΣ IEF

Ο δείκτης οικονομικής ελευθερίας της Κύπρου IEF (Index of Economic Freedom) λαμβάνει τιμή 67,8 σε ένα εύρος τιμών από 0 έως 100. Η θέση του στην παγκόσμια κατάταξη όσο αφορά την οικονομική ελευθερία είναι 48.

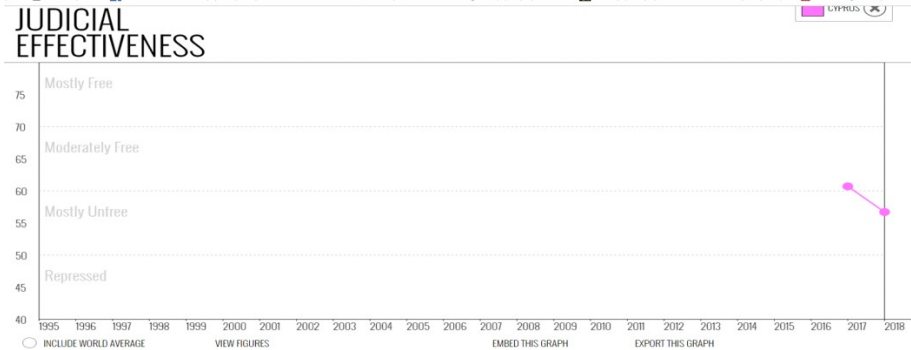
Όσον αφορά τους υποδείκτες:

Σύστημα Δικαιοσύνης με:

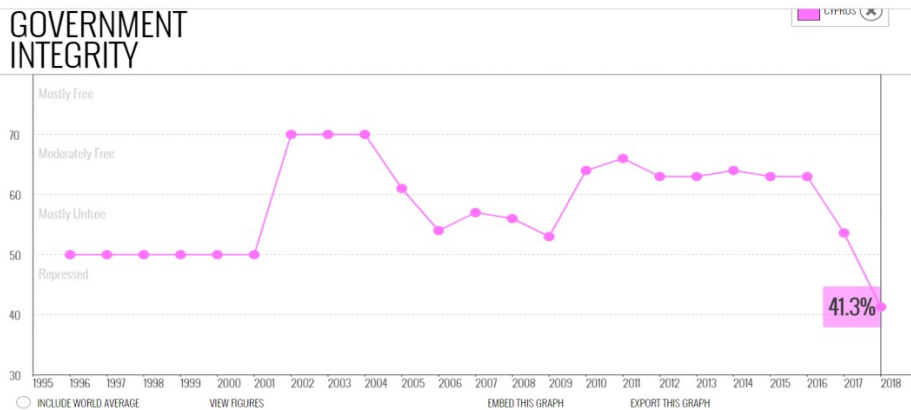
Δικαιώματα Ιδιοκτησίας (Property Rights) να λαμβάνει την τιμή 77 καθιστώντας την σχετικά ελεύθερη οικονομικά, με εύρος τιμών από 0 έως 100

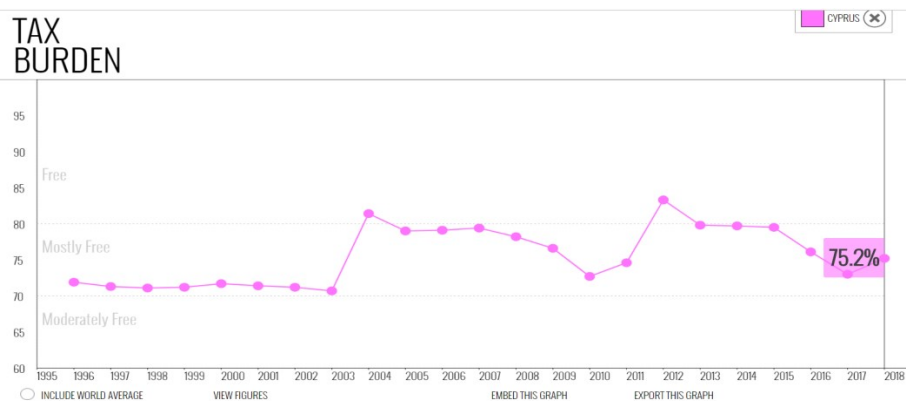
Αποτελεσματικότητα δικαιοσύνης (Judicial Effectiveness) να λαμβάνει την τιμή 56,7 καθιστώντας την σχετικά ανελεύθερη, με εύρος τιμών από 0 έως 100.

Ακεραιότητα Κυβερνητική (Government Integrity), να λαμβάνει την τιμή 41,3 καθιστώντας την καταπιεσμένη σε οικονομική ελευθερία, με εύρος τιμών από 0 έως 100

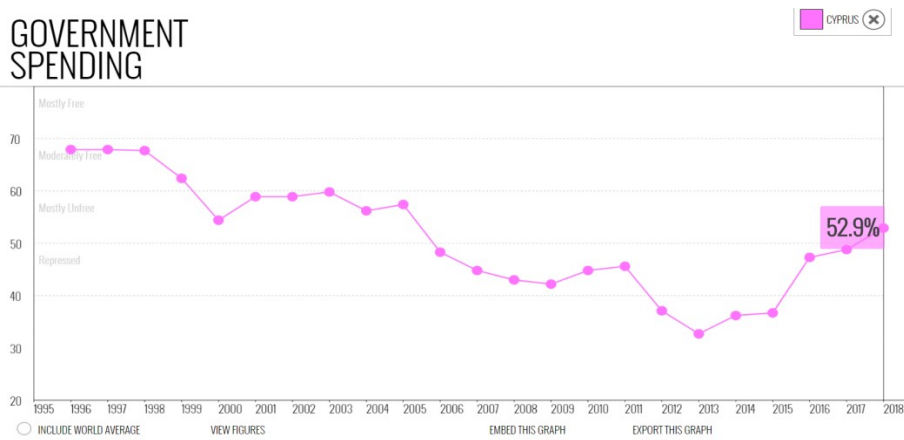

Φορολογικό Φορτίο (Tax Burden), να λαμβάνει την τιμή 75,2 καθιστώντας την σχετικά ελεύθερη οικονομικά, με εύρος τιμών από 0 έως 100.

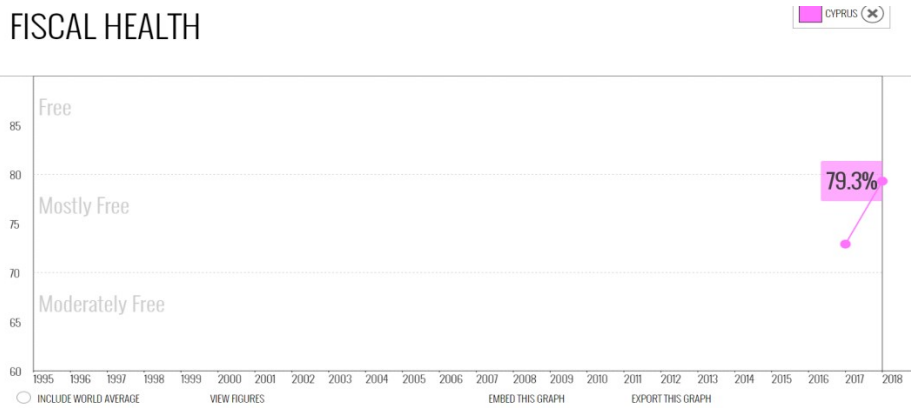

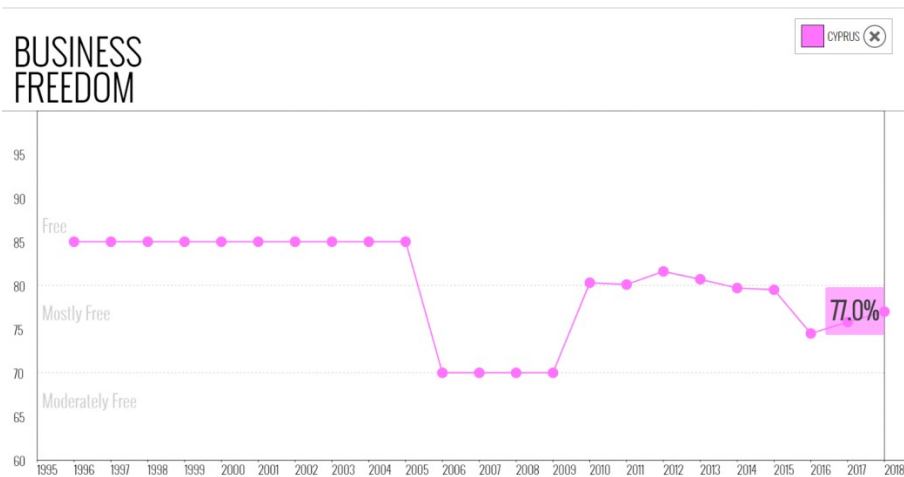
Κυβερνητικές Δαπάνες (Government Spending), να λαμβάνει την τιμή 52,9 καθιστώντας την σχετικά ανελεύθερη οικονομικά, με εύρος τιμών από 0 έως 100.

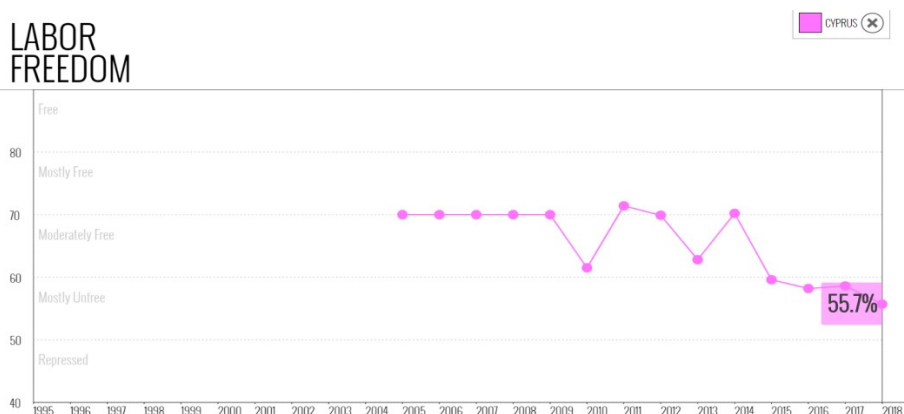
Οικονομική υγεία (Fiscal health), να λαμβάνει την τιμή 79,3 καθιστώντας την ελεύθερη οικονομικά, με εύρος τιμών από 0 έως 100.

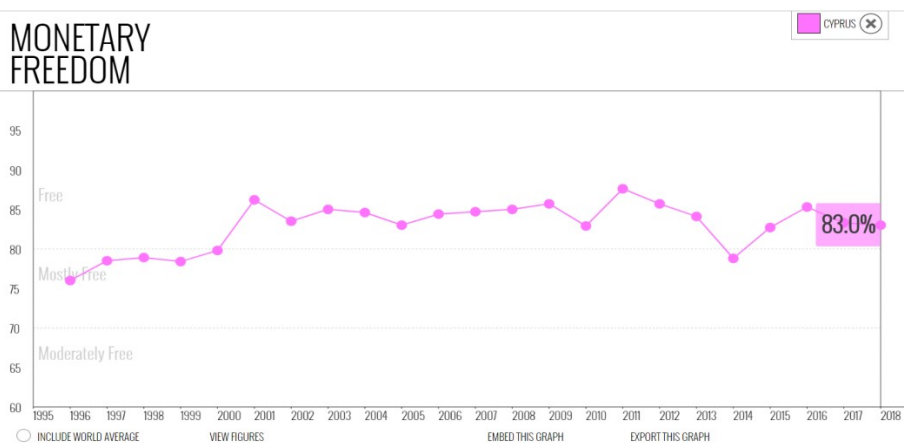
Επιχειρήσεις και Ελευθερία (Business freedom), να λαμβάνει την τιμή 77 καθιστώντας την σχετικά ελεύθερη οικονομία, με εύρος τιμών από 0 έως 100.

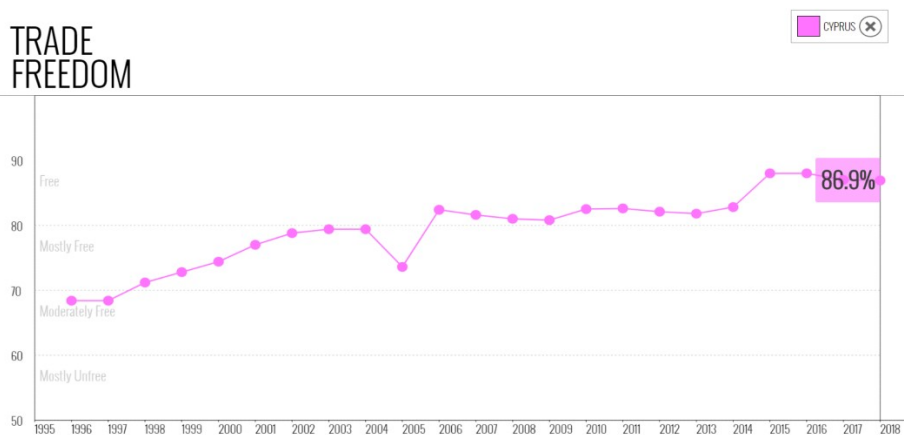
Εργασιακή Ελευθερία (Labor freedom), να λαμβάνει την τιμή 55,7 καθιστώντας την σχετικά ανελεύθερη οικονομικά, με εύρος τιμών από 0 έως 100.

Χρηματοπιστωτική ελευθερία (Monetary Freedom), να λαμβάνει την τιμή 83, καθιστώντας την ελεύθερη οικονομικά, με εύρος τιμών από 0 έως 100.

Ελευθερία Εμπορίου (Trade Freedom), να λαμβάνει τιμή 86,9 καθιστώντας την ελεύθερη οικονομικά, με εύρος τιμών από 0 έως 100.

Επενδυτική ελευθερία (Investment Freedom), να λαμβάνει τιμή 75, καθιστώντας την σχετικά ελεύθερη οικονομικά, με εύρος τιμών από 0 έως 100.

Στο διάγραμμα 10 παρουσιάζεται η εξέλιξη του ΑΕΠ της Κύπρου κατά την διάρκεια της περιόδου 1995-2017.

Διάγραμμα 10: Εξέλιξη του ΑΕΠ στην Κύπρο κατά την διάρκεια της περιόδου 1995-2017

Πηγή: World Bank (2018)

Από το διάγραμμα 10 διαπιστώνεται ότι υπήρξε σημαντικά μεγάλη αύξηση του ΑΕΠ στην Κύπρο το 1995, καθώς το ποσοστό αυτό προσέγγισε το 8,5%. Από την άλλη, η μεγαλύτερη ύφεση παρουσιάστηκε το 2013, φθάνοντας το ποσοστό της ύφεσης το 6%. Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι το 2013, ήταν η χρονιά, όπου η χώρα βρέθηκε στην ανάγκη δανεισμού από τον μηχανισμό στήριξης, ενώ παράλληλα έγινε «κούρεμα» καταθέσεων. Μετά την οικονομική κρίση, διαπιστώνουμε μια μεγέθυνση στο ΑΕΠ, η οποία για το έτος 2016 φθάνει το 4% του ΑΕΠ. Αυτό όμως που είναι εμφανές είναι ότι η διακύμανση των τιμών των δεικτών έχει συνάφεια με την ανάπτυξη καθόσον η ύφεση των τιμών των δεικτών συνυπάρχει με την ύφεση της ανάπτυξης όπως στο προηγούμενο διάγραμμα. Ειδικότερα δε οι κυβερνητικές δαπάνες οι οποίες αυξάνονται σε συγκεκριμένο χρονικό σημείο το οποίο είναι κοινό με το σημείο καμπής της εξέλιξης του ΑΕΠ της Κύπρου όπου παρατηρείται άνοδος του.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συνοψίζοντας, διαπιστώνεται ότι οι δείκτες που αποτυπώνουν την ανταγωνιστικότητα, το επιχειρηματικό περιβάλλον και την οικονομική ελευθερία, είναι ευρέως χρησιμοποιούμενοι σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι δείκτες αυτοί, εξετάζουν σειρά παραμέτρων, μέσω των οποίων δύναται να επηρεαστεί η πορεία της οικονομίας μιας χώρας, η εμφάνιση η μη θετικών αναπτυξιακών ρυθμών, ενώ πολλές φορές, οι δείκτες αυτοί συνιστούν κριτήρια, μέσω των οποίων οι επιχειρηματίες σε διεθνές επίπεδο λαμβάνουν αποφάσεις, προκειμένου να αποφασίσουν για την εγκατάσταση ή όχι της επιχείρησής τους σε μια τοποθεσία ή σε μια χώρα. Ωστόσο, οι δείκτες αυτοί δεν είναι τα μοναδικά εργαλεία για την ενίσχυση της ανάπτυξης, καθώς η διαδικασία της ανάπτυξης είναι περισσότερο πολύπλοκη, λαμβάνοντας υπόψη ότι δύναται να επηρεάζεται και από άλλες παραμέτρους που δεν αποτυπώνονται εύκολα σε μια μαθηματική εξίσωση. Το σίγουρο είναι ότι όταν μια χώρα εμφανίζει θετικές επιδόσεις στους συγκεκριμένους δείκτες, διαμορφώνονται σημαντικές προϋποθέσεις για την προσέλκυση επενδύσεων, για την ενδυνάμωση της δραστηριότητας των υφιστάμενων επιχειρήσεων, καθώς επίσης και για την επίτευξη ευρύτερης οικονομικής ευημερίας.

Στην περίπτωση της Κύπρου που εξετάστηκε στα πλαίσια της παρούσας εργασίας, διαπιστώνεται ότι η οικονομία της υπέστη μια σημαντική καθίζηση το 2013, όπου σημειώθηκε και «κούρεμα» καταθέσεων, γεγονός που συνέβαλε στον κλονισμό της αξιοπιστίας της χώρας, τόσο προς το εσωτερικό, δηλαδή απέναντι στους πολίτες, όσο και προς το εξωτερικό, δηλαδή προς την διεθνή επενδυτική κοινότητα, η οποία έχει επενδύσει σημαντικά κεφάλαια στην Κυπριακή οικονομία. Ωστόσο, η κυπριακή οικονομία είναι διαρθρωμένη έτσι, ώστε να προσελκύει επενδύσεις, παρά τις δομικές της ιδιαιτερότητες, που άπτονται της νησιωτικότητας της, του μικρού μεγέθους της αγοράς, καθώς και της παραμονής τουρκικών στρατευμάτων εντός αυτής.

Οι υψηλές τιμές που λαμβάνει στους δείκτες που εξετάστηκαν η Κύπρος, δημιουργούν προϋποθέσεις βιώσιμης ανάπτυξης και ευημερίας για τον πληθυσμό της, καθώς μπορούν οι πολίτες της Κύπρου να δραστηριοποιούνται επιχειρηματικά και κοινωνικά σε ένα περιβάλλον, το οποίο διαρκώς παρουσιάζει βελτίωση. Παράλληλα, εξαιτίας της δημιουργίας αυτών των συνθηκών, μετριάζονται φαινόμενα ανισοτήτων και επέρχεται κατανομή των πόρων μεταξύ των πολιτών.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Arslan, N. & Tathdill, H. (2012). Defining and Measuring Competitiveness: A Comparative Analysis of Turkey With 11 Potential Rivals. *International Journal of Basic & Applied Sciences IJBAS-IJENS*, 12(2), 31-43.
- Baron, R.A. & Henry, R.A. (2010). How Entrepreneurs Acquire the Capacity to Excel: Insights From Research on Expert Performance. *Strategic Entrepreneurship Journal*, 4(1), 49-65.
- Carayannis, E. & Korres, G.M. (2012). *European Socio-Economic Integration: Challenges, Opportunities and Lessons Learned*. Springer.
- Casson, M., Yeung, B., Basu, A., Wadeson, N. (2006). *Oxford Handbook of Entrepreneurship*. Oxford University Press.
- Chigunta, F. (2002). *Youth Entrepreneurship: Meeting the Key Policy Challenges*. Wolfson College, Oxford University, England.
- Croatian National Bank (2008). *Explaining the Performance of Countries and Firms: What Role does the Business Environment Play?* Dubrovnik: The 14th Dubrovnik Economic Conference.
- De Paula, A & Scheinkman, J.A. (2006). *The Informal Sector, Levine's Bibliography*. UCLA Department of Economics.
- Dijkstra, L., Annoni, P., Kozovska, K. (2011). A New European Regional Competitiveness Index: Theory, Methods and Findings, *European Union Regional Policy Working Papers*, 02/2011.
- Gnyawali, D.R. & Fogel, D. (1994). Environments for entrepreneurship development: Key dimension and research implications. *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 18(4), 43-62.
- Hall, R. & Jones, C. (1996). "Why Do Some Countries Produce So Much More Output Per Worker than Others?" *The Quarterly Journal of Economics*, 114(1).
- Haque, I. (1995). *Technology and Competitiveness, Chapter 2 in Trade, Technology and International Competitiveness*. The World Bank.
- Hessels, J., Van Gelderen, M., Thurik, R. (2008). Entrepreneurial aspirations motivations and their drivers. *Small Business Economics*, 31, 323-339.
- Hisrich, R. D. (1986). *Entrepreneurship, entrepreneur and venture capital* Lexington. MA.: Lexington Books.

Krugman, P. (1994). Competitiveness: A Dangerous Obsession. *Foreign Affairs*, March/April.

OECD (2001). *Glossary and Statistical Terms*. OECD.

Papadakis, Y., Peristianis, N., Welz, G., (2006), *Divided Cyprus*, Bloomington: University of Indiana Press.

Porter, M. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. London: Macmillan.

Porter, M., Ketels, C., Delgado, M. (2006). *The Microeconomic Foundations of Prosperity: Findings from the Business Competitiveness index, in the Global Competitiveness Report*. World Economic Forum.

Sarasvathy, S.D. (2001). Causation and effectuation: Toward a theoretical shift from economic inevitability to entrepreneurial contingency. *The Academy of Management Review*, 26(2), 243-263.

Shane, S. & Venkataraman, S. (2000). The promise of entrepreneurship as a field of research. *Academy of Management Review*, 25(1), 217-226. .

The World Bank-Doing Business (2018). *Rankings & Easy of Doing Business Score*. Πρόσβαση στο: <http://www.doingbusiness.org/en/rankings> [02/12/2018].

Wiklund, J., Davidsson, P., Audretsch, D.B., Karlsson, C. (2011). The future of entrepreneurship research. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 35(1), 1-9.

World Bank (2013). *Doing Business 2014: Understanding Regulations for Small and Medium-Size Enterprises*. Washington DC: World Bank Group.

World Bank (2018). *Doing Business 2018-Reforming to Create Jobs*. Washington DC: World Bank Group.

World Bank (2018). *Doing Business 2019-Training for Reform-Economy Profile Cyprus*. Washington DC: World Bank Group.

Ιωαννίδης, Σ. & Γιωτόπουλος, Ι. (2014). *Η Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα 2012-2013: Ενδείξεις Ανάκαμψης της Μικρής Επιχειρηματικότητας*. Αθήνα: Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών.

Καραγιάννης, Α., Κορρές, Γ., Ζαρίφης, Α. (2001). *Επιχειρηματικότητα και Ανάπτυξη*. Αθήνα: Εκδόσεις ΟΕΔΒ.

Κυπριακή Προεδρία Συμβουλίου Ε..Ε (2012). *Γενικές Πληροφορίες*. Πρόσβαση στο: www.cy2012eu.gov.cy/cyppresidency/cyppresidency.nsf/cyp14_gr/cyp14_gr?opendocument [Τελευταία προσπέλαση 07/11/2018].

Πετράκος, Γ. (2010). *Περιφερειακές ανισότητες, επιλεκτική ανάπτυξη και περιφερειακή πολιτική στην Ελλάδα*. Αθήνα: Γενική Γραμματεία Υπουργείου Ανάπτυξης Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας.

Πολυχρονόπουλος, Γ. & Κορρές, Γ. (2005). Βασικές Αρχές Οικονομίας και Διοίκησης. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλη.

Σκούντζος, Θ. (1999). *Οικονομική Ανάπτυξη: Θεωρία & Πρακτική*. Αθήνα: Σταμούλη.

Χασσίδ, Ι. & Καραγιάννης, Α.Δ. (1999). *Η Επιχειρηματικότητα στην Ελληνική Οικονομία: Οικονομική και Κοινωνική Προσέγγιση*. Αθήνα: Interbooks.